

DAGBOKSBLAD

Inkomstdnr
1990-09-20

Domstol nr	Avel	Protel
555		01
Mål/Arendenr		
T 88/90		

PARTER M M

KÄRANDE/SÖKANDE
KLAGANDE
(samt ombud)OBS Ny adr 8
Nils Larsson
AdvokatbolagetLarsson & Partners, Åsg. 41
79171 FALUN

SVARANDE/MOTPART

FÖRKLARANDE
(samt ombud)

Se förteckning över kärande, aktbil. 8

Ombud:

1. För de kärande för vilka ombud redovisas med bokstaven L
Advokaten Nils Larsson, ~~Levanders~~ Advokatbyrå,
samt biträdande juristen jur kand Lennart
Johansson, Åsgatan 45, 791 71 FALUN

1. Handölsdalens sameby, c/o ordföranden
Anders Ehrling Blind, Säterberget 865,
840 93 HEDE
2. Mittådalens sameby, c/o ordföranden
Herje Andersson, Mittådalen, 840 95 FUNÅSDALEN
3. Tåssåsens sameby, c/o ordföranden Per Jonasson,
Vallbo, 830 10 UNDERSÅKER

SAKEN M M

Fråga om fastighet är belastad med ren-
betesrätt

AVGÖRANDE

Anmärkningar

Datum

Aktbil. nr

Inkommen handling eller vidtagen åtgärd

20.9

1

Ansökan om stämning

"

2

Karta

"

3-7

Reg. bevis

"

8

Förteckning över kärande

"

9-621

Fullmakter och behörighetshandl.
Tjänsteanteckning

1.11

622 A

Utf stg

1.11

622-626

27.11

627

Sdn hemställer om anstånd till
1991-02-01 med svaromål

Original fullm.

Åters. av 9/10/97

"

628-631

Fullmakter

27.11

632

Fullmakt

4.1

633-634

Föreläggande till parterna

10.1

635

Yttrande fr kdn ombuden

"

636

Rättelser ang. sakägförteckning

29.1

637

Kompl. skrift från kdn samt

638-652

fullmakter och kopior av bpt:ar

"

653

Hemst om anstånd

4.2

654

Skrivelse fr J: Bohlin

5.2

654.1

Tjänsteanteckning

5.2

(653)

Beslut; anstånd beviljas

Fms

Fortsättningsblad

DAGBOKSBLAD

Domstol nr	Avd	Kategori
555		01
Mål/Ärende nr		
T 88/90		

PARTER

Blad nr 2

KÄRANDE/SÖKANDE KLAGANDE (samt ombud)		Se aktbil. 8 Ombud: 2. För de kärande för vilka ombud redovisas med bokstaven F Förbundsjuristen Leif Andersson, LRF:s Juridiska Byrå, Kyrkgatan 49, 831 34 ÖSTERSUND Box 293, 831 23 ÖSTERSUND		
SVARANDE/MOTPART FÖRKLARANDE (samt ombud)		4. Tännäs sameby, c/o ordföranden Edvin Rensberg, Box 66, 840 93 HEDE 5. Idre nya sameby, c/o ordföranden Jörgen Jonsson, Foskros, 790 91 IDRE Uppgivet ombud för 1 - 5: förbundsjuristen Jörgen Bohlin, Svenska Samernas Riksförbund, Brogatan 5, 902 48 UMEÅ och advokaten Lars Sandow, Ahlgrens Advokatbyrå, box 137 901 04 UMEÅ		
Anmärkningar	Datum	Aktbil. nr	Inkommen handling eller vidtagen åtgärd	
6.2.91 (Faxat) + brev	5.2.91	655	Föreläggande för kärandeombuden	
" + brev	5.2	656	Förel. f Bohlin	
	12.2	657	Hemställan om anstånd fr kdn (Levanders)	
	"	658	Svaromål fr sdn betr återkallelse 3 hemmansägare; ingen erinran.	
Exp samt ombud/3n	13.2	(637)	Avskrivning betr p 7	
" - 1/2/3	"	tel (657)	Tel m Rekke som medd att anst. bev	
	"	(658)	Anstånd beviljas t 20.2.91	
	14.2	659	Bohlins skrivelse exp kdn. ombuden fky	
exp Bohlin fky	19.2	660	Tjänsteanteckning	
se ant. 8-aktbil/3n	20.2	661	Svaromål från kärandena	
	"	tel	Hemställan om anstånd fr kdn	
Exp Bohlin, Larsson/ "	"	(661)	Rekke medd; anstånd beviljas	
	8.3	662	Begärt anstånd beviljas	
	"	663	Adv Levander hemställer om ytterl. anstånd	
	"	664-665	Jävsinvändning fr adv N Larsson och L Andersson (faxad)	
	"		Intervjuer mellan Lab och Rekke	

Fortsättningsblad
DAGBOKSBLAD

Blad nr 3

Mål nr
T 88/90

Anmärkningar	Datum	Aktbil nr	Inkommen handling eller vidtagen åtgärd
Tidigare faxad (se aktbil 663-665)	11.3	666-668	Invändning om jäv från partsombuden Nils Larsson och Leif Andersson
	-11-	669	<i>Skugga till Rekke</i>
	-11-		Tjänsteanteckning: aktbil 666-668 faxade till Jörgen Bohlin <i>JB</i>
	15.3	670	Yttrande fr f lagmannen Fredrik Rekke <i>Rekke i försvar, se</i>
	17.3		<i>aktbil 666</i>
	7.5	Tel	<i>Any avskrivning av 662. Yttrande avskrivning</i> TJANSTEANTECKNING: Adv Nils Larsson hemställer om förlängt anstånd med komplettering av behörighetshandlingar till 1991 05 13 <i>JB Begär avskrivning</i> <i>avskrivning av</i>
	10.5	671	Komplettering av behörighetshandl m m
	"	672	Sakägarförteckning (ny)
	"	673	Utdrag ur vattenregl. företags styrelses mansättning m m
	"	674-675	Fullmakter fr sakägare
	5.6	676	<i>Skugga till svar/m.b.</i>
	12.6	677	Fullmakt
	24.6	678	Yttrande från sdn (J Bohlin)
	26.6	679	<i>Prognos</i> <i>Red detta mål till före mötet</i> <i>mål T 70/91 för öppnande av</i> <i>den tillaggen. Anteckning</i> <i>om målets faktiska handling</i> <i>men för i mål T 88/90. E</i>
	27.6	(678)	Föreläggande för kändena
	"	680	Skrivelse till partsombuden med bl a förslag på tid för muntl förb.
	"	(671)	Beslut om avskrivning såvitt rör talan av dödsboet efter K A Olsson samt Ljun Kraft AB
	9.7	680	Skr fr Leif Andersson
	19.7	681	Yttrande fr kdn:s ombud
	26.7	682-683	Kallelser till muntlig fb
	30.7	(681)	Förelägg för Bohlin (14 dgr) <i>Försl 61,</i>

Fortsättningsblad
DAGBOKSBLAD

Blad nr

Mål nr

7 88/90

Anmärkningar	Datum	Aktbil nr	Inkommen handling eller vidtagen åtgärd
	7. 8	tel	TJÄNSTEANT : Bohlin uppskattar att ca 10 pers från svarandesidan kommer att närvara vid förberedelsen d 16/9-91. <i>JP</i>
	13.8	Tel	Tjänsteanteckning: adv Larssons sekr. upplyser att 10-15 personer kommer att närvara från kärandesidan <i>14h</i>
	"		TJÄNSTE ANT: Bohlin uppger att han, p g a möte med motparts- ombuden i slutet av augusti, begär att få inkom med ett ev yttrande över kärandeombudens skrift aktbil 681, senast den 2 september 1991. <i>JP</i>
	22.8	Tel	Leif Andersson, LRF bedömer att 10-15 personer kommer att närvara från kdn. sidan. Men om fb publiceras i pressen betydligt fler. <i>1 27</i>
	30.8	684	Yttrande fr sdn:s ombud Jörgen Bohlin
	2.9	685-686	Underrättelser ang mfb
	16.9	687	Fullmakt (Kopin)
	"	688	Skrivelse fr Leif Andersson ang <i>återkallelse</i>
	"	689	Protokoll; mf
	"	690	Närvarolista; parter
	7.10	(688)	Förelägg för J Bohlin (4 dgr)
	9.10	691	Yttrande från sdn
	10.10	(688)	Slutligt beslut
	"		<i>Tjänsteant. Sandoz skriftligen försäkrat att inbördes med fullmakter från Sandoz</i>
	28.10	692-93	Svarandeombuden hemställer om förlängt anstånd till 1991-11-20 samt inger fullmakt för adv S
	5.11	694	Faxat meddelande från lagmannen Tjernberg
	20.11	695	Tjänsteant
	21.11	tel	Tjänsteant: Adv Lars Sandoz uppger att svar mål avsänts denna dag, att till detta även fogats bilagor i begränsat antal och att p g det sistnämnda det ena exemplaret skall till- ställas levandors Advokatbyrå, medan svarande själv ombesörjer att förbundsjurister Leif Andersson erhåller ett exemplar av bilagedelen
	25.11	696	Svaromål <i>forts blad 5</i>

Fortsättningsblad
DAGBOKSBLADBlad nr.
5Mål nr
T 88/90

Anmärkningar	Datum	Aktbil nr	Inkommen handling eller vidtagen åtgärd
	25.11	697	Markanvändn redovisn m m; Tåssåsens sameby
	"	698	" ; Handölsdalens sameby
	"	699	" ; Mittådalens sameby
	"	700	" ; Iännäs sameby
	"	701	" ; Idre Nya sameby
	30.1.1992	702	Begäran om anstånd fr adv Lärsson
	"	tel	TJÄNSHANI: DU begär kopia av svaromålet samt underrättelser om målets fortsatta handläggning då detta blivit klarlagt <i>fb</i>
	31.1	703	Begäran om anstånd fr Leif Andersson, L
	5.2	(703)	Framställningen bifalles
	27.2	704	Faxmedd; Begäran om anstånd t 30.3.92
	28.2	705	Begäran om anstånd; original
	2.3	706	Begäran om anstånd
	31.3	707	Begäran om anstånd fr kdn:s ombud N Lär
	"	708	"- fr kdn:s ombud Leif Andersson
	1.4	709	Begäran om anstånd fr kdn:s ombud ori
	10.4	710	Kärandenas yttrande över svaromålet jämte bil
	"	tel	Kärandenas adv uppger att paket med kartor i anslutning till yttrandet över svaromålet kommer att inkomma till tingsrätten ett par dagar <i>fb</i>
	15.4	(710)	bilaga 1-2 i Kärandenas yttrande (KARTO
	"	tel	Telsamtal m Harry Tjernberg som uppger att yttrandet skall sändas till huvudombudet Jörgen Bohlin och yttrandet fr kdn inkom i bara 2 ex. Svar senast 29 juni <i>fb</i>
	15.4	(710)	Föreläggande för sdn; sist 29.6.92
	12.6	711	Skr fr Stora Kopparbergs Bergslags AB
	"	712	Fullmakt
	"	713	Reg.bevis
	15.6	714-715	Kallelser till forts mfb
	"	716	Skr t Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, DO
	17.6	717	Kallelse till Stora Kopparbergs Bergslags AB

Forts. bl. 6.

Fortsättningsblad
DAGBOKSBLAD

Blod nr

6

Mål nr

T 88/90

Anmärkningar	Datum	Aktbil nr	Inkommen från ting eller vidtagen åtgärd
	24.6	718	Sdn hemställer om anstånd till 31.7.92
	25.6	(718)	BESLUT; Framställningen bifalles
	1.7	719	Anstånd bev till 1992-07-31
	"	720-723	Återkallelsebeskrift från Mo och Domsjö m
	"	724	Reg. bevis
	"	724	Förlikningsavtal
	2.7	(719-724)	Exp H. Tjernberg, Lycksele, f k1013
x) Mo och Domsjö AB/	7.7	(719)	Målet avskrivs betr Se x) i kanten
AB Iggesund bruk, Stora			
Kopparbergs Bergslags	20.7	725	Sdn (Lars Sandow) hemställer om anstånd
AB, Stora Kraft AB,			till den 27/8 92
Korsnäs AB ./. Idre Nya, handölsdalens			
Mittådalens, Tässåsens	23.7	(725)	Föreläggande för kdn:a (Larsson, Andersson)
och Tännäs samebyar			
	4.8	726	Yttrande fr förbundsjur Ingemar Olofsson
	"	✓ 726 a	" fr adv Nils Larsson (fax)
	5.8	727	Yttr fr Olofsson (original)
	"	(727)	Beslut
	14.8	✓ 728	Återkallelse fr 24 markäg (fax)
	14.8	✓ 729	Återkallelse fr markäg (fax)
	17.8	730	Återkallelse fr markäg (Original)
	"	731	Återkallelse fr 24 markäg (Original)
	19.8	732	Yttrande fr sdn:s ombud
	27.8	733	Protokoll; fortsatt mf jämte underlägg
	"	734	Återkallelse; samma som ab 730 men ny
	"	---	utförning
anm. inget aktbil nr			Närvarolista; mf (bilaga t aktbil 733)
(735 exp Tjärnb)	7.9	735-736	Yttrande fr samebyarna jämte ut-
			vecklingsplanering Tässåsens sameby
	10.9	737	Föreläggande
	17.9	738	Yttrande fr samebyarna gm Bohlin o San
	2.10	✓ 739	Yttr fr adv Nils Larsson (fax)
	"	✓ 740	Yttr fr förbundsjur Leif Andersson (fax)
	5.10	741	Yttr fr adv Nils Larsson (original)
	"	742	Yttr fr förb. jur L Andersson (original)
	"	743	Skr fr Jörgen Bohlin och Lars Sandow
	8.10	744	Kompletteringsskrift till tidigare inlä

Fork 61

Fortsättningsblad
DAGBOKSBLAD

Blod nr

7

Mål nr

T 88/90

Anmärkningar	Datum	Aktbil nr	Inkommen handling eller vidtagen åtgärd
	9.10	745	Skr från kdn (adv Larsson)
	"	746-747	Fullmakter
	14.10	741-742 744	Förelägg för Bohlin och Sandow
	16.10	748	Skr till samtl ombud
	22.10	749	Skr fr Leif Andersson, LRF
	"	750-760	Fullmakter
	"	761	Kopia av bpt
	"	762	Fullmakt
	"	763	Bolagsavtal
	"	764-765	Sakägarförteckningar
	3.11	tel	Leif Anderssons sekreterare uppger att denne befinner sig i Stockholm till på fredag. Hon åtar sig att informera Leif A om markägarnas åtagande att inge en sakägarförteckning där markägarna uppställs i bokstavsordning, dels att underrätta honom om att tingsrätten önskar att markägarna inge kartor utvisande de i målet aktuella socknarnas områden (Löntmäteriverkets kartor). Lars Bertle
	10.11	766	Skr från Sandow och Bohlin
	27.11	(766)	Exp fastighetsäg.ombud fk/DOB
	2.12	✓ 767	Skr fr Leif Andersson ang ny adress
	11.12	767A	Missiv ang ad 768-772 AB
	11.12	768-772	5 st kartor i rulle (ingiven av adv. Ni Larsson)
	15.12	tel	Adv Sandow: han begär muntligen anstån ytterligare ett par dagar, dock senast till 1992-12-23, med att inkomma med bevisuppgift. Ett ex av detta kommer direkt att sändas till envar av kärende ombuden f.k./J
	23.12	773	Yttrande jämte bevisuppgift fr samebyarna gm ombuden
	"	774	Kopia av Codecill till Gränsse Tractaten, sid 108-115 (omnämns som bilaga A i ab 773)
	"	775	Kopia av Kungl brev av den 26 mars 1831 till Kammarkollegium ang grunder för avvittning mm; ur Lilienberg Svensk Lagsamling sid 431-433 (omnämns som bilaga B i ab 773)
	"	--	Ang omnämnd bilaga C i ab 773 inkommer senare genom en avskrift, se sid 3 i ab 773.

Fortsättningsblad
DAGBOKSBLAD

Blad nr 8

Möt nr
T 88/90

Anmärkningar	Datum	Aktbil nr	Inkommen handling eller vidlagen ötgärd
	23.12	776	Kopia av 1841 års brev om säkra gränser för lappallmogens i Jämtlands län renbetestrakter, ur Lilienberg Svensk Lagsamling sid 433 (omnämns som bilaga D i ab 773)
	"	777	Kopia av utdrag ur särskilda utskottets utlåtande nr 1 m m sid 8-29 (omnämns som bilaga E i ab 773)
	"	778	Kopia av utdrag ur lagutskottets utlåtande nr 1 i propositionen 1898 nr 56, S 15, sid 18-27 (omnämns som bilaga F i ab 773)
	"	779	Kopia av utdrag ur förarbeten till 1898 års lapplagskommitténs förslag m m, sid 52-53 (omnämns som bilaga G i ab 773)
	"	780	Kopia av utdrag ur 1919 års lappkommitténs utredning, sid 103-104 (omnämns som bilaga H i ab 773)
	"	781	Kopia av utdrag ur prop 1971:51 sid 158 (omnämns som bilaga I i ab 773)
	"	782	Kopia av Anders Löövs skrift; "Hvilke muligheter fins det til å dokumentere samernes eldre historie i Herjedalen?" sid 1-7, (omnämns som bilaga J i ab 773)
	"	tel	Adv Sadow begär att tingsrätten särskilt skall notera att bil. E i bevisuppgiften aktbil 777, däri angivna sid. 8, 13 och ur framställningssynpunkt dessa textavsnitt särskilt utbrutits. <i>FB</i>
	28.12	(773)	Förelägg för fastighetsäg. ang. bevisuppgiften <i>-782)</i>
	29.12	(731, 734)	Avskrivningsbeslut tecknat 8 aktbil. 749)
1993	4.1	(731, 734)	Avskr. besl exp parterna, <i>203</i> 749)
	7.1	(767A)	TJÄNSTEANT. RÖKANDE AB 768-772 / <i>FB</i>
	11.1	(770)	Aktbilagan (karta) översänt till J Bohlin, f k. Aktbilagan är densamma som aktbil 768, se tj.ant 7.1.93 8 ab 767A)
	"	(769)	Aktbilagan (karta) översänt till H. Tjernberg. Aktbilagan är densamma som aktbil 768, se tj.ant 7.1.93 8 ab 767A/
Exp. parterna Larsson, Andersson Bohlin <i>203</i>	11.1	(744)	Avskrivningsbeslut tecknat 8 aktbil. jämte en tjänsteanteckning 8 samma bilaga
	18.1	tel.	<i>Leif Andersson</i> uppger: Han och Nils Larsson inkommer under denna vecka med gemensamt yttrande över aktbil. 773 <i>FB</i>

Forts. blad 9

Fortsättningsblad
DAGBOKSBLADBlad nr
9Mål nr
T 88(90)

Anmärkingar	Datum	Aktbil nr	Inkommen handling eller vidtagen åtgärd
	20.1	Tel	Tel med advokaten Nils Larsson som begär och beviljas anstånd med att senast 930125 inkomma med yttrande över aktbil 773/23
	22.1	✓ 783	Yttrande fr kdn:a
	29.1	784	Yttrande fr sdn gm adv Lars Sandow (fax)
	19.2	785	Skr fr adv Sandow (fax)
	24.2	786	Yttrande jämte kompletterade bevisuppgifter från Samebyarna genom ombuden
	"	787	Adressförteckning
	"	788	Kopia av Ellmins årsrapport, 41 sidor (omnämns som bilaga C i aktbil 786)
	"	789	Register av vinterbete sammanställt av Lundberg
	"	790	Synemän/godemän (bil. till aktbil 789)
	"	791	Protokoll från lappbysammanträde, 53 sidor (omnämns som bilaga K 1 i aktbil. 786)
	"	792	Protokoll från lappbysammanträde, 19 sidor (omnämns som bilaga K 2 i aktbil. 786)
	"	793	Protokoll från lappbysammanträde, 44 sidor (omnämns som bilaga K 3 i aktbil. 786)
	"	794	Protokoll från lappbysammanträde, 59 sidor (omnämns som bilaga K 4 i aktbil. 786)
	"	795	Protokoll från lappbysammanträde, 37 sidor (omnämns som bilaga K 5 i aktbil 786)
	"	796	Protokoll från lappbysammanträde, 44 sidor (omnämns som bil K 6 i aktbil 786)
	"	797	Sakkunnigutlåtande av Rolf Sjödin (omnämns som bilaga L i aktbil 786)
	"	798	Litteraturlista (omnämns som bil. i aktbil. 797)
	"	799	Utlåtande av Lars Thomasson, 3 sidor (omnämns som bilaga M i aktbil. 786)
	"	800	Förteckning m m av Lars Thomasson, 12 sidor
	30.4	801	Kdn hemställer om anstånd (fax)
	3.5	802	Kdn hemställer om anstånd (original)
	"	803	Tjänsteanteckning
	4.5	(802)	Beslut om anstånd

Forts blad 10

Fortsättningsblad
DAGBOKSBLAD

Blad nr

10

Mål nr

T 88/90

Anmärkningar	Datum	Aktbil nr	Inkommen handling eller vidtagen åtgärd
	14.5	804	Skr fr adv B Edqvist som medd att konkursboet inträder ej i rättegången
	25.5	Tel	Leif Andersson, LRF hemst om ytterligare anstånd t o m torsdagen den 27 maj 1993, vilket efter samråd med lagmannen C Ljungberg beviljas. <i>KT</i> (enär lagman Tjärnberg ej var anträffbar)
	"	805	Skr fr advokaten Nils Larsson
V	27.5	806	Bevisuppgift från kärandena till 806
	"	807	Pärm, innehållande bil 1-2 samt 4-22
	"	808	Pärm, innehållande bil 3 till 806
	"	809	Kjell Haarstad: "Sörsamisk Historie" <i>inlägd i kortlag A</i>
	"	810	Avskrift av prov.läk Ellmins årsrapport 1851
	2.6	811	Skr från kdn:a (adv Larsson och Andersson)
	"	(806)	Föreläggande för sdn att inkomma med yttrande; ab 806-811 exp till Bohlin och ab 806 exp till Sandow <i>Jan</i>
	30.9	Tel	Adv Lars Sandow medd att kompl bevisuppgift ink ej förrän den 4.10.93/ <i>KT</i> vilket lagman Tjernberg godtar
	6.10	812	Yttrande från sdn (Bohlin och Sandow) 2
	7.10	(812)	Föreläggande för adv Larsson
	8.10	(812)	Föreläggande för Leif Andersson
	20.10	813-814	Skrivelse fr samebyarna genom J.Bohlin och sakkunnigutlåtande
	20.10		Aktbil 813-814 för kännedom till kdn:a, enl talsamtal med lagmannen Tjärnberg
	4.11	815	Hemst om anstånd fr Larsson och Andersson
	"	Tel	Enl tel med Tjernberg, för yttrande till sdn:a/ombuden
	8.11	(815)	Förelägg för sdn/ombuden
	10.11	816	Yttrande fr sdn/ombuden
	12.11	(815)	Beslut; anstånd beviljas till den 20 januari 1994 med att avge yttrande
1994	20.1	817	Hemst. om anstånd fr kdn.ombuden, fax
	24.1	(817)	Inf yttrande fr sdn.ombuden
	25.1	818	Hemst om anstånd fr kdn/omb (original)
	7.2	(818)	Beslut; anstånd till den 1 mars 1994 m att avge yttrande <i>Forts bl. 11</i>

Fortsättningsblad
DAGBOKSBLAD

Blad nr

11

Mål nr

B 88/90

Anmärkningar	Date	Aktbil nr	Inkommen handling eller vidtagen åtgärd
(Aktbil 819-833 ingivet i 3 ex)	3.3	819	Yttrande fr. fastighetsägarna; bevisuppteckning m.m. jämte 14 bilagor, vilka intagits som aktbil 820-833.
	"	820	Kompl. utlåtande av professor Evert Baudou, omnämnd som <u>bil 1</u> i aktbil 819.
	"	821	Utlåtande av professor Sten Rudberg, omnämnd som <u>bil 2</u> i aktbil 819.
	"	822	Promemoria; beskrivning av socknarna, omnämnd som <u>bil 3</u> i aktbil 819.
	"	823	Karta, omnämnd som <u>bil 4</u> i aktbil 819.
	"	824	Utdrag ur domböckerna, omnämnd som <u>bil 5</u> i aktbil 819.
	"	825	Utlåtande av professor Kjell Haarstad, omnämnd som <u>bil 6</u> i aktbil 819.
	"	826	Minnesanteckningar fr. sammanträffande m. f. lappfogden Iwan Lundberg daterade den 23 nov. 1993, omnämnd som <u>bil 7</u> i aktbil 819.
	"	827	Skrivelse av lappfogden Gardham den 27 oktober 1948, omnämnd som <u>bil 8</u> i aktbil 819.
	"	828	Sidorna 334-335 ur Huss utredning, omnämnd som <u>bil 9</u> i aktbil 819.
	"	829	Sidorna 514-529 ur Ernst mankers utredning "De svenska fjälllapparna, 1947", omnämnd som <u>bil 10</u> i aktbil 819.
	"	830	Karta utgiven av Geografiska förbundet, omnämnd som <u>bil 11</u> i aktbil 819.
	"	831	Protokoll fört vid sammanträde med fastighetsägarna inom Kyrkbyn, Hede socken, den 9 december 1928. Omnämnd som <u>bil 12</u> i aktbil 819.
	"	832	Skrivelse från hemmansägare i Vemdalens Kyrkby den 31 januari 1929 till lappfogden A Staff, omnämnd som <u>bil 13</u> i aktbil 819.
	"	833	Kompl. utlåtande av professor Kjell Haarstad, bemöter A Löövs genmål, omnämnd som <u>bil 14</u> i aktbil 819.
	4.3	Tel	Tel fr J. Bohlin som önskade kopia av aktbil 819. översänt sd 7 203
	8.3	(819-833)	Föreläggande för sameombuden, 21 dagar

Mål nr
T 88/90

Anmärkningar	Datum	Aktbil nr	Inkommen handling eller vidtagen åtgärd
Översänt t. Bohlin 15.3 18.3/ <i>DB</i>	15.3	834	Kartor
	29.3	835	Hemställan om anstånd fr sdn. (Sandow)
	7.4	-	Kdn-ombuden uppger per tel att de ej ha någon erinran mot sdn:s begäran om anstånd/ <i>PH</i>
	8.4	(835)	BESLUT; anstånd beviljas till den 29 april 1994 med att avge yttrande.
	19.4	836-837	Kallelser till fortsatt muntlig fb
	"	838	Underrättelse till ombudsmannen mot etnisk diskriminering
	25.4	839	Bekräftelse; bokning av Folkets Hus
Aktbil 840 faxad t. H Tjernberg samt N. Larsson/ <i>✓</i>	29.4	840	FAX. Yttrande från sameombuden (inga bilagor medsända)
	2.5	841-845	Yttrande i original från sameombuden; dock att bilaga 2 översänds senare
	"	-	Telförfrågningar hos partsombuden ang. ovan nämnda bilaga 2. De uppger att de ej heller erhållit bilaga 2/ <i>DB</i>
	6.5	846-848	Skrivelse fr Bohlin jämte ovan nämnda bilaga 2 till aktbil 841-845
	9.5	849-850	Skrivelse till partsombuden jämte av tingsrätten gjord sammanställning
	18.5	851-853	Protokoll från fortsatt muntlig förberedelse jämte då ingivna handlingar.
	3.6	-	Adv. Sandow begär per tel. anstånd med att inge preciserad bevisuppgift till den 13 juni 1994, vilket beviljas/ <i>PH</i> Adv. Sandow står sig att informera fastighetsägarnas ombud härom/ <i>PH</i>
	9.6	✓ 854	Skrivelse från fastighetsägarnas ombud; begäran om anstånd att inge yttrande till den 8 juli 1994.
	"	-	Tel med adv. Sandow som uppger att sameombuden ej har någon erinran mot begärt anstånd/ <i>DB</i>
	"	-	H. Tjernberg uppger per tel att han ej heller har någon erinran mot begärt anstånd/ <i>DB</i>
	"	(854)	BESLUT; framställningen bifalles
	13.6	855-857	Kompl. bevisuppgift fr sameombuden jämte 2 bilagor (karta och utdrag ur Huss utredning)
	15.6	(851-857)	Handl. exp t. parterna samt förelägg för markägarnas ombud

DV 151/2

Mål nr
T 88/90

Anmärkningar	Datum	Aktbil nr	Inkommen handling eller vidtagen åtgärd
✓	29.9	868	PM ang. samernas inläga, omnämnd som bilaga 1 i aktbil 866.
✓	"	869	Kommentar till Knut Bergslands uttalelse ang. renbetesmålet, omnämnd som bilaga 2 i aktbil 866.
✓	"	870	Jämtlands läns fornsskriftssällskaps avskrifter av landstingsprotokoll, omnämnd som bilaga 3 i aktbil 866.
✓	"	871	Haarstads utredning, omnämnd som bilaga 4 i aktbil 866.
	"	872	Handlingar ang. avskiljande av Ljusnads bruk kronoallmänning, omnämnd som bil. 5 i aktbil 866.
✓	"	873	Historisk bakgrund till renbetesfjället Särvfjället samt Henvålen, omnämnd som bil. 6 i aktbil 866.
✓	"	874	Utdr. ur häradsrättens dombok, omnämnd som bil. 7 i aktbil 866.
✓	"	875	Sammandrag över uppgifter över Tännäs sameby, omnämnd som bil. 8 i aktbil 866.
✓	"	876	Sammandrag över protokoll för Åre-Stor-sjö sameby, omnämnd som bil. 9 i aktbil. 866.
✓	"	877	Protokoll fört betr. Handölsdalens sameby, sammandrag, omnämnd som bil. 10 i aktbil 866.
✓	"	878	Sammandrag med bilagor betr. Övikens sameby, omnämnd som bil. 11 samt underbilagor i aktbil 866.
✓	"	879	Protokoll betr. Anarisets sameby, sammandrag, omnämnd som bil. 12 samt underbilagor i aktbil 866.
✓	"	880	Förhör betr. Mittådalens sameby, omnämnd som bil. 13 i aktbil 866.
✓	"	881	Protokoll fört betr. Tossåsens sameby, sammandrag, omnämnd som bil. 14 i aktbil 866.
✓	"	882	Sammandrag betr. Idre sameby, Huss utredning, omnämnd som bil. 14 i aktbil. 866.
✓	"	883	Avsnitt ur Huss utredning, omnämnd som bil. 16 i aktbil 866.
✓	"	884	Sammanställning betr. uttalandena om var renbete förevarit, omnämnd som bil. 17 i aktbil 866.
✓	"	885	Kartor, omnämnd som bilaga 18 i aktbil 866. Finns även intagna som aktbil 867.
✓	"	886	Skrivelse fr Långå byamän, omnämnd som bil. 19 till aktbil 866.

[illegible]

Anmärkningar	Datum	Aktbil nr	Inkommen handling eller vidtagen åtgärd
	17.10	887	Yttrande fr sdn/adv Lars Sandow
	"	(887)	Förelägg för kdn:de/ombuden
	19.10	888	Kallelse till planeringssammanträde utan delg
	26.10	889	Protokoll från planeringssammanträdet
	2.11	890	Yttrande från fastighetsägarna betr. samebyarnas begäran om syn.
	3.11	891	Föreläggande för samebyarna
	14.11	892	Missivskrivelse till ombuden jämte aktbil 889 + bilaga
	15.11	893	Föreläggande för samebyarna; förtydligande av aktbil 887
	24.11	Tel	Tel fr adv. Sandow som meddelar att samebyarna kommer att senast 30.11.94 i sitt yttrande baka in svar å föreläggande daterat 28 sept, 3.11.93, 4.11.94 samt 15.11.94. (ab 866, 890-893) /jämte bilagor/
	30.11	894-899	Yttrande fr samebyarna gm ombud/se nedan
	"	895	Inger Zachrissons genmäle; sar o tillägg till Baudous yttr. intaget som bil 1 till aktbil 894
	"	896	Knut Bergslands genmäle med anknytning till norska samerättsutred, intaget som bilaga 2 till aktbil 894.
	"	897	Anders Löövs utveckling av tidigare utlåtande, intaget som bil 3 till aktbil 894.
	"	898	Iwan Lundbergs utlåtande över fastighetsägarnas upprättade sammandrag, intaget som bilaga 4 till aktbil 894
	"	899	Lars Thomassons sakkunnigutlåtande, intaget som bilaga 5 till aktbil 894
	30.11	(894-899)	Inf yttrande fr fastighetsäg, gm ombuden
KL. 17.52	13.12	900	Fax fr fastighetsäg, gm N Larsson; hemställan om anstånd
	14.12	901	Original av ab 900; hemställan om anstär till 941223.
	14.12	tel	Enl. tel m f d lagmannen H Tjernberg ang. ab 900-901 meddelar han att begärt anstånd beviljas AB

Anmärkningar	Datum	Aktbil nr	Inkommen handling eller vidtagen åtgärd
Exp. sameombuden sd-fk/203	14.12	(901)	Beslut; anstånd beviljas t. 941223
	22.12	902	Fax. Begäran om anstånd fr adv. Nils Larsson
	23.12	tel	Tel m fd lagmannen Tjernberg som medd att tingsrätten beviljar anstånd t. 30.12.94
	"	(902)	Beslut; framställningen bifalles
	27.12	903	Begäran om anstånd (original) se ab.902
	30-12	904	Skr fr adv Nils Larsson
	"	905	Yttrande samt kompl bevisuppgift
	"	906	Evert Baudous utlåtande (bil. 1 till aktbil. 905)
Betr bil 2 till aktbil 905 se aktbil 919-920.	"	907	Sid 255-291 i tingsrättens dom i skattefjällsmålet (bil. 3 till aktbil. 905)
	"	908	Skattlägningsbeslut för Lillhärdal, Vemdalen, Sveg, Linsell, Älvros och Överhogdal (bil 4 till aktbil 905)
	"	909	Lappfogde Brännströms protokoll fr sammanträde den 8 december 1898 (bil. 5 till aktbil. 905)
	"	910	Sammanställning av renantalet i Tännäs sameby (bil 6 till aktbil. 905)
	"	911	Bilagor för 1874-1901 till bil.11 (bil. 7 till aktbil. 905)
	"	912	Vittnesförhör fr process i Högsta domstolen år 1894 (bil. 8 till aktbil 905)
	"	913	Protokoll från sammanträde i Funäsdalen den 19 september 1893 (bil. 9 till aktbil. 905)
	"	914	Hovrättens dom, givet i Stockholm den 19 december 1936 (bil. 10 till aktbil. 905)
	"	915	Utdrag ur proposition 1909:125 i tillämpliga delar (bil 11 till aktbil. 905)
	"	916	Naturvårdsverkets rapport 3574: Renbetes effekter på Sonfjället (bil. 12 till aktbil. 905)
	"	917	Rapport över vidtagna åtgärder med strövrener (bil 13 till aktbil. 905)
	"	918	Hedlund, T. och Holmgren, G. naturvårds-

Anmärkningar	Datum	Aktbil nr	Inkommen handling eller vidtagen åtgärd
1995	19.1.95	919	Kompl. bevisuppg.f.fastighetsägarna (se aktbil 904, 905)
(OBS. aktbil 919-920) omnämnd som bil 2 till aktbil 904-905)	"	920	Kjell Haarstads utlåtande, omnämnd som bil 2 till aktbil 904-905.
Ingivare; fastig- hetsägarnas ombud (ab 921- 929)	"	921	Karta över Storsjö socken
	"	922	Karta över Tennäs socken
	"	923	Karta över Wemdalens socken
	"	924	Karta över Lillherrdals socken
	"	925	Karta över Linsälls socken
	"	926	Karta över Elfros socken
	"	927	Karta över Öfverhogdals socken
	"	928	Karta över Hede socken
	"	929	Karta över Swegs socken
	20.1	930	Skr fr adv. Sandow; hemställan om anstånd att avge yttrande över aktbil 905 m fl. till den 27 februari 1995.
Exp. samtl. ombud	20.1	tel	Tel m fd lagmannen H. Tjernberg som uppger att begärt anstånd enl aktbil 930 medges samt att aktbil 919-920 översänds till sdn.ombuden med föreläggande att inkomma med yttrande inom samma tid.
	"	(919-920)	Inf yttrande från sdn.ombuden senast 27.2.95
	"	(930)	Beslut; begärt anstånd beviljas
	20.1	(921-929)	1 extra omgång kartor inkom från adv. N Larsson Fatun.
	"	Tel	Tel med adv. Larssons sekr. som uppger att en omgång av kartorna skall översändas till adv. Lars Sandow, Umeå.
	"	--	Tingsrätten aktbilagerar kartorna under samma nummer, dvs. 921-929. Tingsrätten översänder aktbil 921-929 till adv. Lars Sandow
	27.2	931-932	Fax medd samt begäran om ytterligare anstånd till den 6.3.95, från Sandow
	28.2	933	Original an anståndsansökan fr Sandow
	"	tel	Fd lagmannen H Tjernberg ej anträffbar idag enl tet m Lycksele tr, Faxar aktbil 933 till Tjernberg

Anmärkningar	Datum	Aktbil nr	Inkommen handling eller vidtagen åtgärd
950306. Tel m fd lagmannen H. Tjernberg som uppger att bil 934-940 exp till fastighetsägarna, yttrande 3 veckor/ <i>203</i>	6.3	934	Yttrande från samebyarna jämte 6 bil. intagna under aktbil 935-940 enligt nedan
	"	935	Knut Bergslands yttrande över orsnamn m m omnämnd som bil 1 till ab 934
	"	936	Knut Bergslands yttrande, omnämnd som bil 2 till ab 934.
	"	937	Anders Løøvs yttrande; upplysningar om antalet kreatur i Härjedalen på 1800-talet (10 sidor) jämte tabeller och diagram, omnämnd som bil 3 till ab 934.
	"	938	Anders Løøvs synpunkter med anledning av fastighetsägarnas yttrande av 29/12-94 och 18/1-95, innehållande 5 sidor samt 4 sidor handskrivna handlingar fr 1700-talet, intaget som bilaga 4 till ab 934
	"	939	Iwan Lundbergs utlåtande över fastighetsägarnas yttrande den 29/12-94 (2 sidor)
	"	940	Lars Thomassons yttrande ; PM med anledning av fastighetsägarnas kommentar 1994.12.29 till Thomassons bidrag till sedvaneprocessen, 4 sidor jämte kopier av tidningsartiklar.
950306 kop av ab 934-940 exp. Tjernberg fk. <i>204</i>	"	(934-940)	Inf. yttrande från fastighetsägarna, sist 29.3. 1995.
	28.3	941	(fax) Hemställan om anstånd fr fastighetägarna
	"	tel	fd lagmannen Tjernberg uppger att ab 941 skall översändas till samebyarna för ev yttrande 1 vecka <i>203</i>
	"	(941)	Inf. ev yttrande fr samebyarnas ombud
	29.3	942	Hemställan om anstånd fr fastighetsäg (se ab 941)
Exp partsombuden/ <i>205</i>	5.4	(941)	Beslut om anstånd till 15 maj 1995
	15.5	943	Fax; hemställan om anstånd fr adv. N.Larsson
	"	--	Telsamtal m fd lagmannen Harry Tjernberg som uppger att begärt anstånd medges till 1/6-95/2
	"	(943)	Beslut; framställningen bifalles
	1.6	944	Fax; hemställan om anstånd fr adv. N. Larsson till den 18 juni 1995
	"	tel	Tel m fd lagmannen Harry Tjernberg som uppger att begärt anstånd medges. Han uppger vidare att han efter den 18 juni har för avsikt att resa till Sveg för att diskutera kallelser m m/.
* Tj.ant (944) <i>206</i>	2.6	* (944)	Beslut; framställningen bifalles
Exp. kch:ombuden fk sd/ <i>207</i>	12.6	945	Skr. fr Lars Samdow ang. beviljat anstånd
	"	tel	Fd lagmannen Tjernberg underrättad om innehållet i aktbil 945/ <i>208</i>

Mål nr
T 88/90 (T 70/91)

Anmärkningar	Datum	Aktbil nr	Inkommen handling eller vidtagen åtgärd
(bemötande av aktbil 934)	19.6	946	Yttrande fr fastighetsägarna gm adv. N Larsson
	"	947-948	Jämtlands och Härjedalens historia, del II och III, intaget som bil 1 och 2 till aktbil 946
	"	949	I Jämtländska studier, Uppsala 1928 - Huru länge har det funnits lappar i Jämtland och Härjedalen, av K B Wikslund, intaget som bil 3 till aktbil 946
	"	950	"Man förmodar att han är salig" av Heimer Wikström, ej intaget som bilaga till aktbil 946; hänvisar till föregående inlägga
	"	951	Svea Hovrätts brev, universal, av den 6 maj 1972, intaget som bilaga 4 till aktbil 946
Enl. samråd med f d lagmannen Tjernberg ej med delg.kvitto/AB	20.6	(946-951)	Föreläggande för samebyarna gm adv. Sandow och förbundsjuristen Jörgen Bohlin, senast 950717
Exp. ombuden sd Larsson, Andersson, Bohlin, Sandow/AB	22.6	952	Protokoll med beslut; nu fråga om avvisande av bevisning.
	22.6	-	Fd lagmannen H. Tjernberg underkännade under-tecknad att han per tel m. adv Sandow fått besed om att anstånd måtte beviljas i anledning av aktbil (946-951) vilket Tjernberg ej har någon erinran mot.
	26.6	953	Skr fr sameombuden ang. hemställan om anstånd till 950814.
	"	tel	Adv. Nils Larsson meddelade tingsrätten att han var anträffbar hela sommaren. Han under-rättades om innehållet i aktbil 953 vilket han ej hade någon erinran.
Exp.sd samtl ombud/AB	28.6	(953)	Beslut; framställningen bifalles
	30.6	954	Skr fr adv. Sandow ang. medgivande av käromål fr Idre nya sameby.
	"	tel	Tel m fd lagmannen H. Tjernberg som uppdrar åt undertecknad att förelägga kärandeombuden; 3 veckor. AB
	"	(954)	Föreläggande för fastighetsägarna gm ombudet, senast 1995-07-24
	"	-	Tel m adv. Sandow ang. adress å vittnet Sjölin. Sandow uppger att ev. kommer detta förhör att återkallas pga Sjölins hälsotillstånd/AB
	24.7	955	Yttrande fr fastighetsägarna gm adv Nils Larsson och förbundsjur L Andersson
	"	(955)	Föreläggande för samebyarna gm adv Sandow och förbundsjuristen Jörgen Bohlin, senast 7.8.1995
	31.7	956	Skr fr kdombuden (fax)

Anmärkningar	Datum	Aktbil nr	Inkommen handling eller vidtagen åtgärd
	7.8	957-973	Kallelser till hf
Exp Tjernberg fk <i>sd/</i>	"	974	Svaromål fr samebyarna gm adv. Sandow över aktbil 955
	"	tel	Fd lagmannen H. Tjernberg medd att aktbil 974 översänds till kdn ombuden med föreläggande <i>sd/</i>
	"	(974)	Föreläggande för fastighetsägarna gm ombuden, sist 22.8.95
	8.8	tel	Tel fr adv. Sandow som önskar uppgift betr kallelserna <i>sd/</i>
	9.8	-	Kopia av aktbil 960-973 exp. Sandow fk/ samt till adv. N. Larsson fk/ <i>sd/</i>
	14.8	975	Yttrande fr samebyarna gm adv. Sandow och Jörgen Bohlin, (över aktbil 946),
	"	976	Yttrande fr Inger Zacrisson fr 25.7.95, intaget som bil 1 till ab 975
	"	977-978	Yttrande fr Lars Thomasson; PM 2, daterat 950802 samt kopia av tryck publicerat i Samefolket 1995:6-7, s 19-23, intaget som bilaga 2 till aktbil 975
	"	979-985	Knut Bergslands genmäle daterat 8.7.1995 jämte till den intagna underbil. 1, 1a, 1b, Ur länsstyrelsen i Härnösands läns arkiv 1646, underbilaga 2; Renbetesfjällen, utredning av Gunnar Prawitz, den 15.2.1967, underbil 3; karta underbil 4; ur Gävleborgs läns landsarkiv, resolutionskoncept 1639-1676. Intaget som bil 3, till aktbil 975.
Exp. Tjernberg fk sd/ <i>sd/</i>	"	tel	Tel m fd lagmannen H Tjernberg. Yttrandet översänds till fastighetsägarna, (14 dagar) <i>sd/</i>
	"	(975-985)	Inf. yttrande fr fastighetsägarna gm ombuden, sist 29.8.1995
FAX sd t. adv. Larsson fk <i>sd/</i>	15.8	986	<i>Skr fr ut. Arne Sundvisson</i>
	17.8	987	Skr fr adv. Nils Larsson
	18.8	(986)	Inf yttrande fr fastighetsäg, gm ombuden
	18.8	(987)	Till samebyarna gm ombuden fk
Enl. tel. befinner sig. Tjernberg i Gällivare tr ab 988 faxat dit sd/ <i>sd/</i>	21.8	988	Skr fr sameombuden; betr. vt Thomasson samt praktiska frågor rörande hf.
Enl. tel m Tjernberg exp. kdn. gm ombud fk, sd/	22.8	989-990	Inf yttrande fr fastighetsägaren gm ombuden & partsförteckningen. (Aktbil 990; partsförteck)
	"	991	Yttrande fr fastighetsäg. gm ombuden (över ab 974)
	24.8	(991)	Inf yttrande fr samebyarna gm ombuden
	28.8	992-993	Skr fr kdn gm adv Larsson; återkallelse av vittnet Sundvisson jämte intyg
	"	994	Fax. Skr fr kdn gm adv Larsson; hemställen om anstånd (betr ab. 975)

Delgivning								
Nr	Den som avses med delg	Handling	Delgsätt	Exp	Bevis ink	Delg den	Anmärkningar	
76	A. Looöv	Bil 964	^{röf} dk	7.8	28.8			
77	L. Thomasson	" 965	dk	"	14.8	10.8		
78	T. Lundberg	" 966	"	"	16.8	15.8		
79	O. Rune	" 967	"	"	21.8	20.8		
80	O. Holmin	" 968	"	"	10.8	8.8		
81	E. Sandin	" 969	"	"	29.8	28.8		
82	L. Eriksson	" 970	"	"				
83	Y. Smeds	" 971	"	"	9.895	8.895		
84	H. Eriksson	" 972	"	"	11.8	9.8		
85	T. Sundvisson	" 973	"	"	15.8	9.8		
86.	adv. N Larsson	aktbil 975-985	dk	14.8.95	16.8	15.8		
87.	Leif Andersson	" "	"	"	17.8	15.8		
88.	adv. Sandow	aktbil 991	"	24.8				
89.	J Bohlin	" "	"	"				

Fortsättningsblad
DAGBOKSBLADBlad nr
22

Mål nr

T 88/90 (T 70/91)

Anmärkningar	Datum	Aktbil nr	Inkommen handling eller vidtagen åtgärd
Tel m Tjernberg betr. aktbil 992-994/ <i>Ma</i>	29.8	(994)	Begärt anstånd medges till 1.9.1995 (över ab 975)
	31.8	995	Skr fr fastighetsäg.ombudet L. Andersson; Återkallelser av 9 st huvudmän samt uppgifter beträffande förändringar i vissa ägarförhållanden. Hemställan om anstånd att avge yttrande betr. aktbil 989-990.
	"	996-1037	Fullmakter
Tel m Tjernberg betr. anstånd, ingen erinran mot begärt anstånd. <i>Ma</i>	"	(995)	Beslut; anstånd beviljas med att inge yttr över ab 989-990 till den 15 september 1995. Inf ev. yttrande från samebyarnas ombud betr. Återkattelserna.
	1.9	1038	Yttrande fr samebyarna gm ombuden. 1038
	"	1039	samt 2 st diagram/ Kompl utlåtande/avgivet av Anders Lööv. (Trondheim den 28 augusti 1995), bilaga till aktbil 1038
/2 inplastade kartor medsänt/	"	1040	Inplastad karta (Hedraeus karta; bil 3 till Bergslands utlåtande 1995-07-04)
	"	1041	Fr fastighetsäg gm ombuden; bemötande a samebyarnas intaga, aktbil 975.
		1042	Everts Baudos utlåtande daterat Umeå 27 augusti 1995, (Svar på Inger Zachrisson skrivelse 25.7.1995. Intaget som bilaga till ab. 1041.
	"	1043	Inger Zachrissons artikel i tidningen "Samefolket", intaget som bilaga 2 till av 1041.
	"	1044	Sven Lundqvist recension av Kjell Haarstads utlåtanden i målen och hans bok (aktbil 809). Intaget som bil till ab. 1041,
	"	1045	1896 års lappfogdeberättelse, delar av, intaget som bil 4 till ab 1041.
	4.9	1046	Yttrande fr samebyarna gm ombudet; (över ab 991
	"	(1038-1039)	Inf ev yttrande fr fastighetsäg, gm ombuden
	"	(1046)	Inf ev yttrande fr fastighetsäg. gm ombuden
	"	(1041-1045)	Inf ev yttrande fr samebyarna gm ombuden
	6.9	1047 ✓	Yttrande fr fastighetsägarna gm ombud förbundsjuristen Leif Andersson
	"	1048	Skr fr fastighetsäg.ombudet adv Nils Larsson; Återkallelse av 2 st huvudmän samt anmäler förändringar i vissa äga förhållanden.
	"	1049-1049	Fullmakter

Fortsättningsblad
DAGBOKSBLAD

Blad nr

23

Mål nr

T 88/90 (T 70/91)

Anmärkningar	Datum	Aktbil nr	Inkommen handling eller vidtagen åtgärd
	6.9	1070	Kompl av senaste inläga, aktbil 1041 fr fastighetsäg.ombudet adv. Nils Larsson
	"	1071	Skrift: Hur länge har det funnits samer i Jämtland-Härjedalen? av professor Gösta Holm (ingiven av adv. N. Larsson)
	7.9	-	<u>Beslut</u> Med detta mål har förenats mål T 85/95 för gemensam handläggning. Anteckningar om målets fortsatta handläggning förs i mål T 88/90.
			<i>Harry Tjernberg</i> f d lagmannen Harry Tjernberg
Kartorna ligger separat i en stor vit mapp.	7.9	1072	Samling av kartor (1 ex) inlämnad av förb.jur L. Andersson
	"	1073	Medd om ändrad förh.d å Lars Thomasson
	"	1074 ✓	Skr fr fastighetsäg.; begäran om vt.förhör med Arne Sundvisson
	"	1075	Kallelse vt. A. Sundvisson
	11.9	1076	Kallelse vt. Manfred Andersson son
	11.9	(1073)	Thomasson kallas till den 19 oktober 1995
Ej aktbilagerat 8.9.95 utan först 11.9.1995/ JTB.	8.9	1077-1080	Skr fr adv. N Larssons sekr jämte 3 fullmakter
	11.9	1081	Fax fr samebyarnas ombud
(fax)	12.9	1082	Skr fr adv Nils Larsson, ombud för fastighetsäg.
	"	1083	Skr fr förbundsjur. Leif Andersson, ombud för fastighetsäg.
Betr. exp (fax) se ant. å resp handl. å (fax) ab 1082, 1083, 1085, 1086.	"	1084	Yttrande fr adv Lars Sandow, omb för samebyarna
	"	1085	Svaromål fr adv Lars Sandow, ombud för samebyarna
	12.9	1086	Yttrande fr adv Lars Sandow och förbundsjur. J. Bohlin, ombud för samebyarna
	13.9	1087	(fax) Yttrande jämte hemställan om att hf ställs in fr fastighetsäg, gm ombudet L. Andersson.
	13.9	1088	Svaromål fr sameombuden betr. stg i T85/95
	"	1089	Original av ab 1084 (yttr fr adv. Sandow)
BESLUT	"	--	Sedan fråga uppkommit om den till

Fortsättningsblad
DAGBOKSBLAD

Blad nr 34

Mål nr
T 88/90 (T 70/91 T 85/95)

Anmärkningar	Datum	Aktbil nr	Inkommen handling eller vidtagen åtgärd
950913 Beslut faxat / till adv. N. Larsson, förbundsjur. L Andersson, adv. L. Sandow och förbundsjur. J. Bohlin <i>Straffkammaren</i>	13-9	---	18.9--25.10.1995 utsätta huvudför- handlingen skall ställas in beslutar tingsrätten (C.L. + H.T. + S.E.) efter genomgång att så ej för närvarande skall ske. <i>bl 9, 5B</i>
"	"	1090	Faxrapporter m m betr. tingsrättens beslut;
"	"	(1087)	översänt per fax t. adv. Sandow och förbundsjur. J. Bohlin <i>fk 2a</i>
"	"	(1089)	översänt per fax t. adv. Larsson och förbundsjur. Andersson, <i>fk 10a</i>
"	"	tel	DO (Diskrimineringsombudsmannen) har å tel 08-237450 med adr. 103 33 STOCKHOLM underrättats om hf/ <i>20B</i>
"	"	(995, 1047, 1048)	Avskrivningsbeslut betr vissa fastigh.
"	14.9	1091 ✓	Fax. Skr fr fastighetsäg. gm ombudet L. Andersson (Yttrande i anledning av samebyarnas ändrade inställning)
"	"	1092	Original av aktbil 1091
"	"	1093	Landskamrerarens Huss redovisning av inledningen i samebyar (sid 18-21) in- taget som bil. 1 till ab 1092.
"	"	1094	Kungörelse den 23 januari 1889, intaget som bil 2 till ab 1092.
"	"	1095	Kungörelse den 20 mars 1915, intaget som bil 3 till ab 1092.
"	"	1096	Kungörelse den 14 juni 1915, intaget som bil 4 till ab 1092
"	"	1097	Kungörelse den 31 december 1929, intaget som bil 5 till ab 1092.
"	"	1098	Kungörelse den 22 januari 1962, intaget som bil 6 till ab 1092.
"	"	1099	Sammanställning av dåvarande lappfogden Adolf Suwe den 15 december 1889 vari framgår uppgift om renantalet, intaget som bil 7 till ab 1092.
"	"	1100	Skr fr fastighetsäg. gm ombudet adv. N. Larsson ang. bevisteman m m
Ersätter den tidigare insända bil 5 till ab 807. Överförs till nämnde bil.	"	1101	"Hedebrevet", (medsänt i ab 1100)

Fortsättningsblad
DAGBOKSBLAD

Blad nr 25

Mål nr

T 88/90 (T70/91, T 85/9

Anmärkningar	Datum	Aktbil nr	Inkommen handling eller vidtagen åtgärd
1 st separat kartrulle	14.9	1102	Burmans karta år 1801 över Härjedalen (färglagd)
"	"	1103 ✓	(fax) Skr fr fastighetsäg. ombud L. Andersson (betr tingsrättens sammanställning över bevisning m m).
Aktbil 1092, 1100, 1103 har även över- sända till nämnda ombud gm fax sd/	"	1092-1099, 1100, 1101, 1103)	Aktbilagorna översända till samebyarnas ombud.
"	"	1104	betr aktbil 989/ Fax. Svaromål/fr. fastighetsäg. gm ombudet N. Larsson
Kartan hämtad på buss- stationen (Ligger separat	"	1105	Karta; Lantmäteriets karta, redovisade områden i Härjedalen, insänd av same- ombudet J. Bohlin.
"	15.9	1106 ✓	(fax) Fastighetsäg. gm ombudet N. Larsson yttrande över aktbil 1038
"	"	1107	(fax) Skr fr fastighetsäg. gm ombudet N Larsson
"	"	1108	(fax) Kjell Haarstads den 14 sept. 1995 kommen- tar till Anders Löövs "Komplettering och utveckling av tidigare utlåtanden" av 28.8.1995. Insänd av fastighetsäg. gm ombudet N. Larsson
Aktbil 1109 översänt till fastigh.omb. Larsson och Andersson, fax sd/	15.9	1109	Yttrande fr samebyarna gm ombudet Sandow över aktbil 1046
"	"	1110	Original av aktbil 1104 (Svaromål betr aktbil 989 fr fastighetsäg)
"	"	1111	Original av aktbil 1103 (Skr fr fastigh gm ombud L. Andersson betr. tr. samman- sammanställning över bevisning m.m).
"	"	1112	Original av aktbil 1107 (skr fr fastigh gm ombudet N. Larsson)
"	"	1113	Original av aktbil 1106 (fastighetsäg. ombudet N. Larsson, yttrande över ab 10
"	"	1114	Kopia av faxat yttr(aktbil 1108) / (Kjell Haarstads komment. över Anders Löövs kompl. av 28.8.1995)
"	15.9	1115	Fastighetsäg gm ombudet N. Larsson, bemötande av samebyarnas inläga ab 975 och 976 m m (fax)
Samtidigt inkom per fax	"		1995-09-15/203

Fortsättningsblad
DAGBOKSBLAD

Blad nr 26

Mål nr
T 88/90 (T 70/91,
T 85/95)

Anmärkningar	Datum	Aktbil nr	Inkommen handling eller vidtagen åtgärd
	15.9	1115	Skr fr fastighetsäg. gm ombud L. Andersson
Fullmakt..	"	1116	petr. fullmakt i T 85/95 Fullmakt i original betr. Bengt Nilsson, Vemdalens Kyrkby 19:6 (T 85/95)
	"	1117	Fastighetsäg. gm ombudet N. Larsson, be- mötande över samebyarnas inläga och ut- låtande (ab 975 och 976) mm (fax).
	"	1118 A	Fax. Kompl. skrift till ab 807, bil 4, "Fäbodar inom Malmagens, Funäsdalens, Kyrkbyns och Valmåsens skifteslag vid sekelskiftet 1899-1900", benämnt som bil 2 till aktbil 1117.
**) Aktbil 1118 B, Skr fr fastigh. gm ombudet Larsson,	"	1118 B	Fax. - Se anmärkningar **)
**) Aktbil 1118 C, jämte 6 underbilagor.	"	1119	Fax. Skr fr samebyarna gm ombudet Sandow över aktbil 1041 och 1070/ 1120 Fax. Yttrande/fr samebyarna gm adv. Sandow och förbundsjuristen Bohlin.
Inkommer senare under dagen	"	1121	(fax) Inger Zachrissons utlåtande över Evert Baudous nya utlåtande, intaget som bil 1 till aktbil 1120.
	"	1122	(fax) Knut Bergslands kompl. av tidigare ut- låtanden, daterat den 14 september 1995, intaget som bil 2 till aktbil 1121
	"	1123	(fax) Utdrag ur Knut Bergslands "Bidrag till sydsamenes historie, sid 41, 55-69 84 - 86, intaget som bil 3 till ab 1120
	"	1124	(fax) Artikeln Finnanger av professor Gösta Holm, samt återoppar Holms artikel som motbevisning
	"	1125	Protokoll; nu fråga om rättegångshinder
	"	1126	Fax fr samebyarna ombud Bohlin, adress 8-3 samebyar
	"	11 27	(fax) Samebyarna gm ombud en Sandow o. Bohlin, Yttrande över fastighetsäg. aktbil 1092
	"	1128	(fax) Skr fr fastighetsäg. gm ombudet Andersso yttrande över partsförteckningen
	"	1129	Faxmeddelande fr. adv. Lars Sandow
	"	1130	Faxmeddelande fr Lantmäteriet
Överlämnades kl. 16.50 2 pärmar 1 st karta.	"	1131-1132	Samebyarnas fastighetförteckning (2 pärmar)
	"	1133	Lantmäteriets karta; reviderad, jfr m ab 1105
	---	---	---

Fortsättningsblad
DAGBOKSBLAD

Blad nr 27

Mål nr

T 88/90 (T 70/91,
T 85/95)

Anmärkningar	Datum	Aktbil nr	Inkommen handling eller vidtagen åtgärd
	18.9.	1134	Original av aktbil 1117
	"	1135	Insänd kopia av ab 1118 A
	"	1136	Original av aktbil 1118 B
	"	1137	Insänd kopia av ab 1118 C jämte 6 bilago
	"	1138	Skr fr fastighetsäg. gm omb. N. Larsson
	"	1139	Skr fr fastighetsäg. gm omb. N. Larsson
	"	1140	Original av aktbil 1127
	"	1141	Original av aktbil 1120 jämte 1 bil. (bilagans tidigare nr ab 1121)
	"	1142 ✓	Skr fr fastighetsäg. gm ombudet L. Andersson; synpunkter över tr. upprättad partsförteckning
	"	1143	Utdrag ur fastighetsboken betr. vissa ägarförhållanden som ändrats, inlämnad av fastighetsäg. gm ombud
	"	1144- 1146	3 st originalfullmakter, inlämnad av fastighetsäg. gm ombud
	"	1147	Skr fr fastighetsäg. gm ombudet L. Andersson, ang. avhämtande av pärmar
	"	1148-- 1150	Protokoll fr hf dag 1. jämte 2 handl. inlämnade under förhandlingen; ab 1149 fullmakt inlämnad av fastighetsäg. ombuden ab 1150 är samebyarnas inledande an- förande till sakframställningen
	19.9	1151	Hedrens karta "Kristina kartan" in- lämnad vid hf dag 2, intaget i prot. (ab 1148)
	26.9	1152 ✓	Skr fr fastighetsäg. gm ombudet L. Andersson; yttrande över tingsrättens partsförteckning.
	"	1153 ✓	Originalfullmakt, inlämnad av fastighets- äg. gm ombudet L. Andersson
	"	1154 - 1155	Skr fr samebyarnas ombud Sandow o Bohlin jämte kopia av Anders Löövs kommentar till ab 1114, daterad Trondheim 24.9.95, inlämnad vid hf dag 4, intaget i prot. (ab 1148)
	-----	1156--	Inlämnad vid hf dag 5

~~T 85/952~~

On 15/12.1972 ALF 63 73 044 Dagboksblad — förtöjningsblad

Mål nr

T 88/90 (T 70/91,
T 85/95)

Anmärkningar	Datum	Aktbil nr	Inkommen handling eller vidtagen åtgärd
	26.9.95	1156-- 1157	Skr. fr samebyarnas ombud Sandow och Bohlin, precisering av bestridande av kärandens yrkande jämte förteckning över fastigheter belägna inom samebyarnas områden för vinterbetning, inlämnad vid huvudförhandlingen dag 4, intaget i prot. ab 1148.
	28.9	1158	Yttrande fr Gösta Holm daterat 18.8.95 till bemötande av K. Bergslands argumentation i en skrift av 1975. Inlämnat vid huvudförhandlingen dag 6, intaget i protokoll ab 1148. Ingivet av fastighetsombudet Nils Larsson.
	"	1159	Kopia av Kjell Haarstads artikel "Bruk om misbruk i historiefaget" ur Heimen 2/94, inlämnad vid huvudförhandlingen dag 6, intaget i protokoll ab 1148, ingivet av fastighetsombudet Nils Larsson.
	"	1160	Hedrens karta; Kristinakartan, inlämnad vid huvudförhandlingen dag 6, intaget i protokoll ab 1148. Ingivet av fastighetsombudet Nils Larsson. (Jfr ab 1151).
(Stor karta)	"	1161	Avvittringskarta; inlämnad vid huvudförhandlingen dag 6, intaget i protokoll ab 1148, inlämnad av fastighetsombudet Nils Larsson.
	2.10	1162-1163	Skr. fr fastighetsombudet N. Larsson betr. Vemdalen Hån 17: jämte originalfullmakt.
	3.10	1164	Skrivelse fr K. Bergsland till samebyarnas ombud Sandow, inlämnad vid huvudförhandlingen dag 8, intaget i protokoll ab 1148. Ingivet av Sandow.
	6.10	1165-1168	Yttrande fr fastighetsomb. L Andersson över samebyarnas intaga den 25 sept. 95 m.m. jämte 3 st utdrag ur fastighetsboken
	10.10	1169	PM ang. förhållanden 1880-1900 (De första renbeteslagarna) Inlämnad vid hf av fastighetsägarnas ombud L. Andersson, ingaget i protokoll ab 1148 dag
	11.10	(1142, 1152, 1165)	Föreläggande för samebyarna genom ombuden.
	"	1170	Kopia av diabilder; inlämnad vid hf dag , intaget i protokoll ab 1148. Inlämnad av samebyarnas ombud Bohlin ("Förhållandet i Jemtland mellan lapparne ooch de bofaste skall vara ganska godt" men...)
	13.10	1171-1173	Skr fr fastighetsäg.ombudet L. Andersson; återkallelser och uppgift om nya fastighetsäg, 2 st. originalfullmakter
	16.10	(1171)	Föreläggande för samebyarna genom ombuden
	"	1174-1184	Yttrande fr fastighetsägarna gm ombudet N. Larsson, jämte 10 originalfullmakter

SVENSKA SAMERNAS
RIKSFÖRBUND (SSR)ORDFÖRANDE:
INGVAR ÅHRÉN
PRÄSTÅNGSVÄGEN 11
871 61 HÄRNÖSAND
TEL 0611/207 30VICE ORDFÖRANDE:
LARS ANDERS BAER
PL 1545
940 45 VIDSSEL
TEL 0929/310 05
MOBTFN 010-58 88 89INGRID REHNFELOD
MITTÅDALEN
840 95 FUNÅSDALEN
TEL 0684/250 22
0684/216 10
MOBTFN 010-50 51 57FÖRBUNDSKANSLIET
ADM. CHEF
JÖRGEN BOHLIN
BROGATAN 5
902 48 UMEÅ
TEL 090/14 11 80 vx
TELEFAX 090/12 45 84
POSTGIRO 70 47 10 - 3
BANKGIRO 969-4548TIDNINGEN
SAMEFOLKET
REGELEMENTSGATAN 32
831 35 ÖSTERSUND
TEL 063/12 58 01
POSTGIRO 38 47 32 - 4SAMERNAS
FOLKHÖGSKOLA
BORGARGATAN 2
960 40 JOKKMOKK
TEL 0971/102 15Levanders Advokatbyrå
Advokaten Nils Larsson
Åsgatan 12
791 71 FALUN

SO 5/81

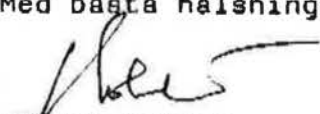
I anledning av Din och Leif Anderssons skrift 1990-07-05 ser jag anledning att med några rader komplettera samebyarnas genom mig skrift 1990-06-11 samt komma med några funderingar i komplettering till detta. Det är helt riktigt att bl a samebyarnas markanvändningsplaner inte konstituerar någon fastighetsrättslig rätt. Angivandet av att tidpunkten för efterlyst precisering görs avhängig av att markanvändningsplanerna är färdigställda är den, att det först då går att ge en komplett redovisning av området för vinterbetning, vilket självfallet är det samma som det område till vilket samebyarna hävdar rätt till sådant bete.

Det i skriften 1990-07-05 gjorda konstaterandet att i brev 1990-05-15 efterlyst precisering "medvetet lämnats obesvarad" tillbakavisas. Tvärtom förklarar vi oss beredda att lämna denna precisering dock vid en senare tidpunkt än den önskade.

Även om jag förstått att det vid markägarmötena mycket klart uttalats att det nu skall inledas processer, eller rättare sagt processer, ser jag att det kan finnas ett antal frågeställningar att beröra. Jag vill därför efterhöra Ditt och Leifs intresse av ett sådant sammanträffande och då därmed i tiden och av praktiska skäl sen eftermiddagen den 8 eller tidig förmiddag den 9 augusti och i så fall på byråns mottagningskontor i Stockholm (jag deltar i sammanträde i Stockholm den 7 och 8 och avreser till Tromsö den 9). Frågan om ett sammanträffande behöver dock självfallet inte göras beroende av här föreslagen tid och plats. Nästa möjliga tid för egen del är i så fall efter den 28 augusti.

Umeå den 13 juli 1990

Med bästa hälsningar

Jörgen Bohlin

LEVANDERS ADVOKATBYRÅ

Advokat Per Borgblad 126 91
 Advokat Björn Larson 126 52
 Advokat Nils Larsson 144 62
 Advokat Gunnar Lundgren 185 70
 Advokat Ulf Sandberg 206 46
 Advokat Jan Telde 126 51
 Advokat Håkan Ullberg 285 16
 Jur kand
 Christina Bjelvert-Olsson 126 44
 Jur kand
 Lennart Johansson 635 50

1990 05 15

90 -05- 21

Växel 023-635 50

- Till Styrelsen för
 Handölsdalens sameby
 Mittådalens sameby
 Tåssåsens sameby
 Tännäs sameby
 • Idre nya sameby

Vinterbete med ren i Härjedalen

Ett stort antal markägare, bl a Korsnäs AB, MoDo AB och Stora, representerande ca 70 procent av den produktiva skogsarealen i Härjedalen, har uppdragit åt undertecknade ombud att granska förutsättningarna för att genom domstols prövning, söka fastställelse av att rätt till vinterbete inte föreligger inom deras fastigheter.

Representanter för fastighetsägare och berörda samebyar har deltagit i en av landshövding Sven Heurgren tillsatt förhandlingsgrupp med uppgift att behandla frågan om renbetesrättens utbredning. Vid sammanträde den 21 december 1989 har samebyarna presenterat bilagda karta varå markerats "Yttergränser för vinterbetesområdena i Bergs och Härjedalens kommuner". Samebyarna har hävdad rätt till vinterbete med ren inom de på kartan markerade vinterbetesområdena. I vart fall har av oss företrädde fastighetsägare uppfattat samebyarnas inslällning på detta sätt.

Domstolsprövning av vinterbetesrättens utbredning kan och skall självfallet endast omfatta områden där samebyarna och fastighetsägare har olika mening om rättighetens förekomst. För att en eventuell stämningsansökan sålunda inte skall omfatta andra områden än de där tvist föreligger hemställer vi om besked exakt var samebyarna hävdar rätt till vinterbete med ren inom Härjedalens kommun. Det är angeläget att samebyarnas svar kommer oss tillhanda före 23 juni 1990. För det fall att svar ej ges kommer vi att vid utformningen av stämningsansökan att utgå ifrån att samebyarna hävdar renbetesrätt enligt kartan.

Falun som ovan

 Nils Larsson

Lef Andersson
 Förbundsjurist
 LRF-KONSULT, Juridiska byrån
 Kyrkogatan 49, 831 34 ÖSTERÅS
 Tel 060-13 22 80

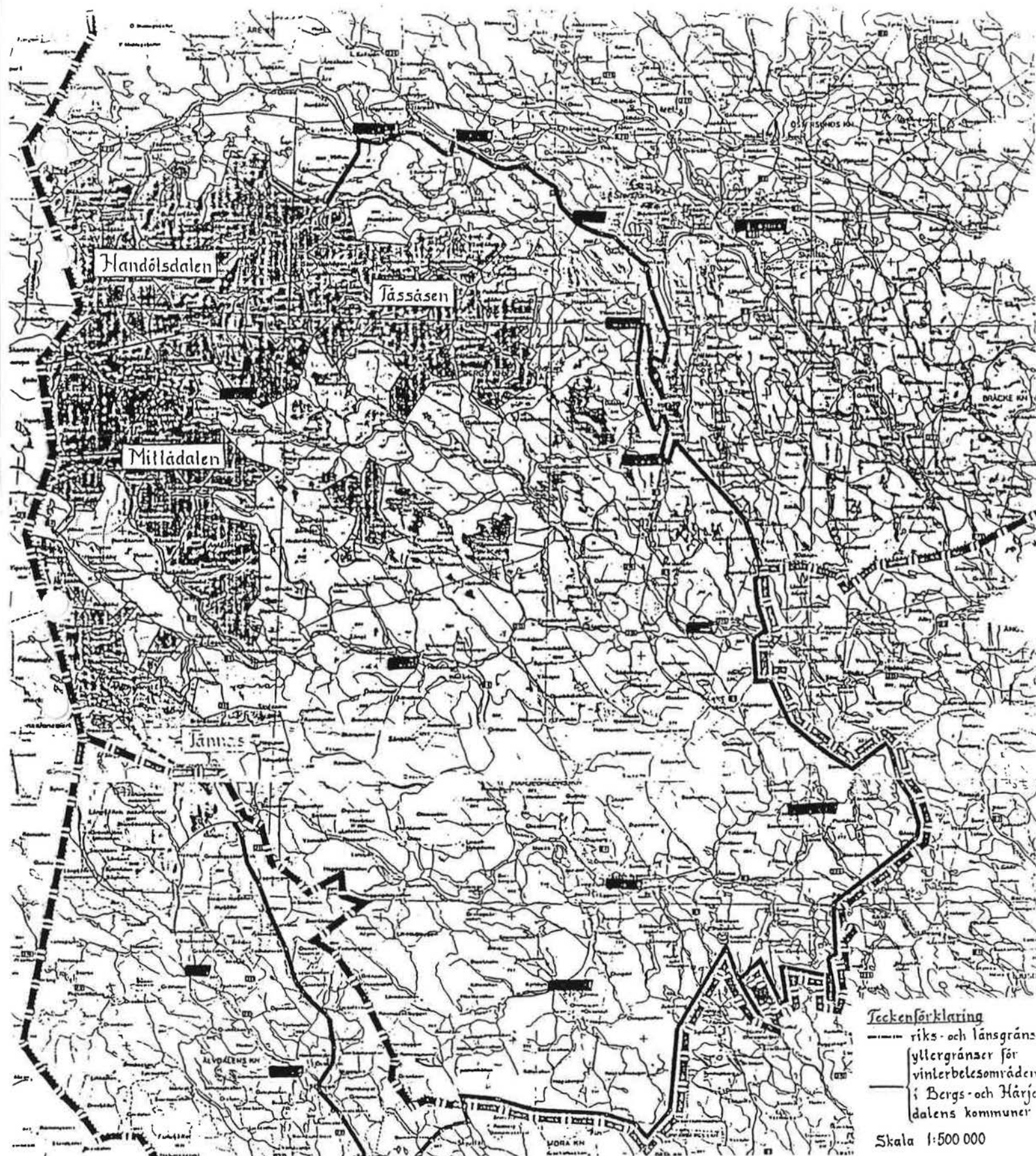
Huvudkontor
 Åsgatan 12
 791 71 FALUN
 Tel 023-635 50
 Fax 023-641 09

Mottagningskontor
 Kungsgatan 4 B
 111 43 STOCKHOLM
 Tel 08-23 33 15
 Fax 08-10 78 02

Norsgatan 3
 793 00 LEKSAND
 Tel 0247-142 55

Bankgiro
 393-3926 SEB
 854-3415 SHB

Postgiro
 9 29 31-5

LEVANDERS ADVOKATBYRÅ

Advokat Per Borgblad 126 91
Advokat Björn Larson 126 52
Advokat Nils Larsson 144 62
Advokat Gunnar Lundgren 185 70
Advokat Ulf Sandberg 206 46
Advokat Jan Telde 126 51
Advokat Håkan Ullberg 285 16
Jur kand
Christina Bjelvert-Olsson 126 44
Jur kand
Lennart Johansson 635 50

Växel 023-635 50

1990 07 05

Till Styrelsen för

Handölsdalens sameby
Mittådalens sameby
Tåssåsens sameby
Tännäs sameby
Idre nya sameby

Att: Ombudsman Jörgen Bohlin

Vinterbete med ren i Härjedalen

Äberopande vårt brev av den 15 maj 1990 och Ditt svar på uppdrag av berörda samebyar av den 11 juni vill vi anföra följande.

Ditt brev av den 11 juni innehåller den förklaringen att vår begäran om besked i frågan om exakt var samebyarna hävdar rätt till vinterbete med ren inom Härjedalens kommun kan besvaras först "sedan de markanvändningsplaner som är under utarbetande har slutredovisats". Av brevet framgår inte vilka planer som åsyftas. Vi utgår emellertid ifrån att åsyftat planarbete är översiktsplanering enligt Plan- och bygglagen som pågår bl a i Härjedalens kommun.

Vi kan inte finna att en kommunal översiktsplan kan ge svar på frågan om utbredningen av samebyarnas eventuella rätt till vinterbete med ren. Genom översiktsplanens upprättande uppkommer eller utsläcks ingen fastighetsägares eller annan tillkommande rätt respektive skyldighet.

Mot bakgrund av vad ovan antecknats konstaterar vi att frågeställningen i vårt brev av den 15 maj medvetet lämnats obesvarad. Slutsatsen härav måste bli att tvist generellt sett föreligger i frågan om vinterbetesrättens utbredning inom Härjedalens kommun. Detta faktum framstår som mycket tydligt mot bakgrund av den rätt till vinterbete med ren som samebyarna hävdar och hävdar i olika sammanhang och som kommit till uttryck på ett otvetydigt sätt på den karta som bifogades vårt ovan nämnda brev.

Vi finner att av oss företrädde fastighetsägare nu har att
hemställa om domstols fastställelse av att rätt till vinterbete
med ren inte föreligger inom deras fastigheter.

Med vänlig hälsning

Nils Larsson

Leif Andersson
Förbundsjurist
LRF KONSULT, Juridiska byrån
Kyrkogatan 49, 831 34 ÖSTERSUND
Tel 060-13 22 80

LEVANDERS ADVOKATBYRÅ

Advokat Per Borgblad 126 91
Advokat Björn Larson 126 52
Advokat Nils Larsson 144 62
Advokat Gunnar Lundgren 185 70
Advokat Ulf Sandberg 206 46
Advokat Jan Telde 126 51
Advokat Håkan Ullberg 285 16
Jur kand
Christina Bjelvert-Olsson 126 44
Jur kand
Lennart Johansson 635 50

Stockholm 1990-07-23

Brev motparten

Växel 023-635 50

Ombudsmannen Jörgen Bohlin
Svenska Samernas Riksförbund
Förbundskansliet
Kungsgatan 5
902 48 UMEÅ

Kopia

I brev till Nils Larsson av den 13 juli 1990 har Du föreslagit en träff i Stockholm sen eftermiddag den 8 eller tidig förmiddag den 9 augusti.

Efter samråd med Nils Larsson med flera får jag härmed bekräfta att Du är välkommen till vårt mottagningskontor i Stockholm, Kungsgatan 4 B, någon av de angivna dagarna.

Jag har sökt Dig per telefon och då fått uppgift om att Du har semester till den 6 augusti.

Jag räknar med att Du ringer mig den 6 augusti så att vi får bestämma exakt tid och dag för träffen. Du når mig på telefon 08/23 33 15.

Med vänlig hälsning

Lennart Johansson

Huvudkontor
Åsgatan 12
791 71 FALUN
Tel 023-635 50
Fax 023-641 09

Mottagningskontor
Kungsgatan 4 B
111 43 STOCKHOLM
Tel 08-23 33 15
Fax 08-10 78 02

Norsgatan 3
793 00 LEKSAND
Tel 0247-142 55

Bankgiro
393-3926 SEB
854-3415 SHB

Postgiro
9 29 31-5

JÖRGEN BOHLIN
SSR
TELEFAK 090/124564.

VINTER BETES RÄTTEN.

BIFOGADE PRESS MEDDELANDE
SÄNDES UT UNDER EFTER-
MIDDAGEN.

MED VÄNLIG HÄLSNING

Ladysencksson

2 SIDOR

1990-09-20

FASTIGHETSÄGARE I HÄRJEDALEN GÅR TILL DOMSTOL

Ett stort antal fastighetsägare i Härjedalen har i dag inlämnat en stämningsansökan till Svegs tingsrätt. Tvisten gäller frågan om rätt till vinterbete för ren i Härjedalen på marker som ligger utanför renbetesfjällen.

Fastighetsägarna, som tillsammans representerar mer än hälften av den produktiva skogsmarken i Härjedalen, vill att domstolen ska fastställa om någon rätt till vinterbete belastar deras fastigheter.

Under lång tid har fastighetsägarna och de berörda samebyarna försökt att själva finna en lösning. Eftersom dessa försök misslyckats, anser fastighetsägarna att frågan nu bör lösas av domstol. Denna väg till lösning av tvisten har också anvisats i förarbetena till rennäringslagen.

En arbetsgrupp har utsetts bland fastighetsägarna. I denna ingår Jan Salomonsson, Tännäs, Karl-Erik Mårtensson, Hede, Per Nordlinder, Funäsdalen, Åke Stensson, Vemdalen, Yngve Bidner, Korsnäs, Anders Hansson, MoDo, och Karl Henriksson, STORA.

*För ytterligare information, kontakta arbetsgruppens talesman:
Karl Henriksson, tel 023-80209*

FÖR KÄNNEDOM

Umeå 1995-07-07

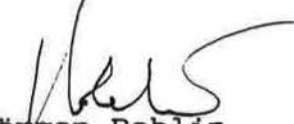
Advokat Nils Larsson
Direktör Leif Andersson

Angående Idre nya sameby

I anledning av Ert besked ifråga om rättegångskostnader får vi meddela att detta inte står i överensstämmelse med det av oss uppfattade budskapet vid mötet i Falun. Alltnog är frågeställningen om rättegångskostnader i praktiken av underordnad betydelse vad gäller denna sameby. De omtvistade markerna hävdas av Tännäs sameby i följd varav de rättegångskostnader som kan vara hänförliga till aktuella fastigheter ändock kommer att hanteras i fördelningen vinnande resp tappande part såvitt målet gäller Tännäs sameby.

Med vänlig hälsning

Lars Sandow

Jörgen Bohlin

Till:
Företag: AHLGREN'S ADV B
Faxnummer: 090-120630
Datum: 1995-07-24 7.33
Från: Nils Larsson
Företag: ADVOKATBOLAGET
Faxnummer: 0294-24073
Telefonnummer: 0294-24073
Antal sidor (inklusive försättsblad): 2

Som svar på Jörgen Bohlin's och Ditt brev 1995-07-07 får vi svara
att vi inte delar er framförda uppfattning i rättegångskostnadsfrågan
vilket framgår av bifogade inlägga till tingsrätten

Nils Larsson

Leif Andersson

Detta fax är skickat från en dator med Trio Datafax.

FÖR KÄNNEDOM

Svegs Tingsrätt
Box 205
842 22 SVBG

Mål nr T 88/90 och T 70/91

Vi får anföra följande med anledning av inlagen 1995-06-29 från Idre nya sameby.

Idre nya sameby har medgivit fastighetsägarnas talan i målen. På grund av medgivandet skall fastighetsägarnas talan mot Idre nya sameby bifallas. Fastighetsägarna vill med anledning av samebyns förklaring om att endast en marginell del av omstämt område är av intresse för samebyn erinra om att samebyn intill medgivandet bestritt envar fastighetsägares talan.

Det samebyarna anför om förlikningsvillkor och rättegångskostnader är fel. Fastighetsägarna yrkar rättegångskostnader av Idre nya sameby. Fastighetsägarna förutsätter att tingsrätten avgör målen i ett sammanhang. De hemställer om att de i annat fall bereds tillfälle att inkomma med preciserat kostnadsyrkande.

Linsell den 20 juli 1995

Nils Jansson

Leif Andersson

MINNESANTECKNINGAR

Renskötselrätt i Härjedalen - sammanträde på Levanders Advokatbyrås kontor i Stockholm den 9 aug 1990.

Närvarande: Jörgen Bohlin, Svenska Samernas Riksförbund
 Lennart Johansson, Levanders Advokatbyrå
 Leif Andersson, LRF-Konsult, Juridiska Byrån

Lennart Johansson hälsade Jörgen Bohlin välkommen.

Jörgen Bohlin konstaterade att vi passerat "the point of no return" och att det därför inte är meningsfullt att diskutera sakfrågan i detalj vid dagens sammanträde. Bohlin framhöll att samerna är angelägna om att föra en saklig diskussion.

Lennart Johansson underströk att vi ser detta som en normal tvist där markägarna vill veta vad som gäller samt att detta framhållits vid flera tillfällen bl a vid markägarmötena.

Konstaterades att det är viktigt att föra diskussionen på ett sakligt plan och kunna hålla goda relationer mellan markägarna och samebyarna.

Bohlin upplyste om att samebyarna inte börjat bygga upp någon apparat för en process. Samebyarna avvaktar kommande stämningsansökan. Bohlins roll i sammanhanget är inte klar. Hittills har han arbetat inom ramen för allmän medlemsservice. SSR avser att ta ställning i frågan vid kommande styrelsesammanträde i augusti eller oktober.

Konstaterades att frågan om riksintresse m m för renskötseln i den kommunala översiktsplaneringen är en annan sak än den fråga stämningsansökan kommer att avse.

Framhöll Lennart Johansson att markägarsidan konstaterat att samebyarna hävdar rätt till vinterbete i hela Härjedalen.

Bohlin vitsordade att så är fallet och att anspråken inte är begränsade till Härjedalen. Bohlin uppgav vidare att han f n inte är beredd att göra några begränsningar i anspråken avseende Härjedalen.

Bohlin uppgav att Idre nya sameby inte hävdar rätt till vinterbete i Härjedalen.

Leif Andersson frågade om Idre nya sameby kunde bekräfta detta skriftligen.

Bohlin lovade att ta upp den frågan med samebyns ordförande kommande onsdag.

Bohlin redovisade syftet med och den ungefärliga sträckningen av föreslaget stängsel från Ljungdalen till Lossen. Han framhöll bl a att stängslet borde vara värdefullt för lantbrukare och markägare i Hede- och Vemdalenområdet, att stängslet av naturliga skäl inte kunde dras längs renbeteslandet samt att renarna på våren först går upp på fjället och därefter ner i vinterbeteslandet igen.

Bohlin uppgav vidare att markägarna i Messlingen inte varit beredda att upplåta mark för stängsel och renskötsel väster därom samt att lantbruksnämnden kommande onsdag vid sammanträde med länsstyrelsen och samebyarna avser att stämma av läget och diskutera fortsättningen.

Bohlin framhöll att frågan om stängsel bör få en lösning oberoende av process och bad Johansson och Andersson att framföra denna synpunkt för processgruppen.

Johansson lovade att framföra synpunkter vid kommande möte i processgruppen men framhöll att vi i övrigt inte kunde göra något uttalande i frågan.

Johansson frågade om samebyarna anser att eventuell renskötselrätt utanför renbeteslanden innefattar något mer än betesrätt.

Bohlin uppgav att detta aldrig diskuterats och inte heller är aktuellt f n. Bohlin uteslöt inte att situationen kan förändras och att samerna i så fall kan komma med en motstämning i frågan.

Sammanträdet avslutades.

Leif Andersson

**SVENSKA SAMERNAS
RIKSFÖRBUND (SSR)**

ORDFÖRANDE:
INGVAR ÅHRÉN
PRÄSTÅNGSVÄGEN 11
871 61 HÄRNÖSAND
TEL 0611/207 30

VICE ORDFÖRANDE:
LARS ANDERS BAER
PL 1545
940 45 VIDSEL
TEL 0929/310 05
MOBTFN 010-58 68 89

INGRID REHNFIELDT
MITTÅDALEN
840 95 FUNÅSDALEN
TEL 06845250 22
0684/216 10
MOBTFN 010-50 51 57

FÖRBUNDSKANSLIET
ADM. CHEF
JÖRGEN BOHLIN
BROGATAN 5
902 48 UMEÅ
TEL 090/14 11 80 vx
TELEFAX 090/12 45 64
POSTGIRO 70 47 10 - 3
BANKGIRO 969-4548

**TIDNINGEN
SAMEFOLKET**
REGEMENTSGATAN 32
831 35 ÖSTERSUND
TEL 063/12 58 01
POSTGIRO 38 47 32 - 4

**SAMERNAS
FOLKHÖGSKOLA**
BORGARGATAN 2
960 40 JOKKMOKK
TEL 0971/102 15

Levanders Advokatbyrå
Advokaten Nils Larsson
Åsgatan 12
791 71 FALUN

Leif Andersson
LRF konnult
Kyrkog. 47
821 34 Östersund

1990-07-16

SO 5/81

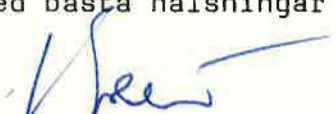
I anledning av Din och Leif Anderssons skrift 1990-07-05 ser jag anledning att med några rader komplettera samebyarnas genom mig skrift 1990-06-11 samt komma med några funderingar i komplettering till detta. Det är helt riktigt att bl a samebyarnas markanvändningsplaner inte konstituerar någon fastighetsrättslig rätt. Angivandet av att tidpunkten för efterlyst precisering görs avhängig av att markanvändningsplanerna är färdigställda är den, att det först då går att ge en komplett redovisning av området för vinterbetning, vilket självfallet är det samma som det område till vilket samebyarna hävdar rätt till sådant bete.

Det i skriften 1990-07-05 gjorda konstaterandet att i brev 1990-05-15 efterlyst precisering "medvetet lämnats obesvarad" tillbakavisas. Tvärtom förklarar vi oss beredda att lämna denna precisering dock vid en senare tidpunkt än den önskade.

Även om jag förstått att det vid markägarmötena mycket klart uttalats att det nu skall inledas processer, eller rättare sagt processer, ser jag att det kan finnas ett antal frågeställningar att beröra. Jag vill därför efterhöra Ditt och Leifs intresse av ett sådant sammanträffande och då därast i tiden och av praktiska skäl sen eftermiddagen den 8 eller tidig förmiddag den 9 augusti och i så fall på byråns mottagningskontor i Stockholm (jag deltar i sammanträde i Stockholm den 7 och 8 och avreser till Tromsö den 9). Frågan om ett sammanträffande behöver dock självfallet inte göras beroende av här föreslagen tid och plats. Nästa möjliga tid för egen del är i så fall efter den 28 augusti.

Umeå den 13 juli 1990

Med bästa hälsningar

Jörgen Bohlin

Levanders advokatbyrå
Advokaten Nils Larsson
Åsgatan 12
791 71 FALUN

Leif Andersson
Hösten
För

-06-18

SO 5/81

På uppdrag av berörda samebyar får jag till besvarande av skrivelsen 1990-05-15 redovisa följande.

Efterlyst precisering av områden för vinterbetning är möjlig att efterkomma sedan de markanvändningsplaner, som är under utarbetande har slutredovisats. Tidpunkten för detta kan komma att bli något olika för respektive samebyar.

Samtidigt som samebyarna alltså är beredda att komma med sådan redovisning får meddelas att detta inte kan ske före angiven tidpunkt 1990-06-23. Med hänsyn till att arbetet med markanvändningsredovisningen är i slutfasen kan här förutsatt precisering komma att ske under tidig höst innevarande år.

Arjeplog den 11 juni 1990

För samebyarna

Jörgen Bohlin

**SVENSKA SAMERNAS
RIKSFÖRBUND (SSR)**

ORDFÖRANDE:
NIKOLAUS STENBERG
ÄROSJÖKK
981 29 KIRUNA
TEL 0980/540 11

VICE ORDFÖRANDE:
LARS ANDERS BAER
PL 1545
940 45 VIDSEL
TEL 010-58 68 89

LARS PETTER NIIA
SELMEDALSVÄGEN 14
126 55 HÄGERSTEN
TEL 08/97 39 89

INGWAR ÅHRÉN
PRÄSTÅNGSVÄGEN 11
871 61 HÄRNÖSAND
TEL 0611/113 57

SEKRETERARE:
ROSE-MARIE HUUVA
SEGER SVANBERGSG 6
981 31 KIRUNA
TEL 0980-198 46

FÖRBUNDSKANSLIET
ADM. CHEF
JÖRGEN BOHLIN
BROGATAN 5
902 48 UMEÅ
TEL 090/14 11 80vx
TELEFAX 090/12 45 64
POSTGIRO 70 47 10 - 3
BANKGIRO 969-4548

**TIDNINGEN
SAMEFOLKET**
REGELEMENTSGATAN 32
831 35 ÖSTERSUND
TEL 063/12 58 01
POSTGIRO 38 47 32 - 4

**SAMERNAS
FOLKHÖGSKOLA**
BORGARGATAN 2
960 40 JOKKMOKK
TEL 0971/102 15

Levanders advokatbyrå
Advokaten Nils Larsson
Åsgatan 12
791 71 FALUN

SO 5/81

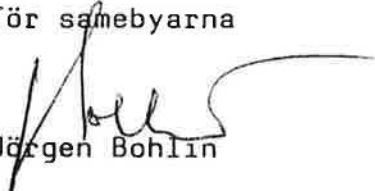
På uppdrag av berörda samebyar får jag till besvarande av skrivelsen 1990-05-15 redovisa följande.

Efterlyst precisering av områden för vinterbetning är möjlig att efterkomma sedan de markanvändningsplaner, som är under utarbetande har slutredovisats. Tidpunkten för detta kan komma att bli något olika för respektive samebyar.

Samtidigt som samebyarna alltså är beredda att komma med sådan redovisning får meddelas att detta inte kan ske före angiven tidpunkt 1990-06-23. Med hänsyn till att arbetet med markanvändningsredovisningen är i slutfasen kan här förutsatt precisering komma att ske under tidig höst innevarande år.

Arjeplog den 11 juni 1990

För samebyarna

Jörgen Bohlin

O v i k s f j ä l l e n s
odelade lappby

Antal renar olika år

År	Antal
1899	2 943
1900	1 988
1901	1 737
1902	1 628
1903	1 625
1904	1 559
1905	1 547
1906	1 511
1907	1 620
1908	3 144
1909	3 313
1910	4 009
1911	4 089
1912	4 305
1913	4 277
1914	4 429
1915	3 984

Anariset

Antal renar olika år

År	Antal	År	Antal
1917	1 229 4(395) 15(834)	1932	621 4(322) 15(299)
1918	1 537 2(1168) 11(377)	1933	618 7(362) 14(256)
1919	1 118 2(143) 13(195)	1934	835 6(655) 13(180)
1920	623 3(463) 16(160)	1935	1 178 7(840) 20(338)
1921	561 3(458) 12(103)	1936	946 6(580) 20(366)
1922	549 4(350) 13(149)	1937	808 4(320) 22(488)
1923	550 4(350) 15(200)	1938	570 4(279) 21(291)
1924	389 7(208) 10(121)	1939	530 4(276) 19(254)
1925	656 7(436) 14(220)	1940	518 5(312) 14(206)
1926	541 5(337) 14(204)	1941	552 3(273) 21(779)
1927	430 3(275) 10(135)	1942	520 4(300) 19(280)
1928	396 3(257) 10(161)	1943	418 6(280) 17(139)
1929	360 4(215) 9(145)	1944	411 5(265) 18(206)
1930	330 2(110) 10(190)	1945	401 5(195) 14(200)
1931	331 3(112) 14(215)	1946	422 5(217) 13(205)

- 19 - Botten, Trastum, Kungälv
- 21 - Nybo i Berg d. Kungälv
- Göteborgs dalgård
- 22 - Maxen
- 25 - Lövska
- 26 - Sjögården (Svöl)
- 31 -
- 32 - Melin - Bredby
- 33 - Melin
- 35 - Vandalee
- 40 - Lills. med Tassan

T å s s å s e n

Antal renar olika år

År	Antal	År	Antal
1916	2 766	1946	2 832
1917	3 011	1947	3 103
1918	2 171	1948	3 193
1919	1 671	1949	3 193
1920	1 016	1950	5 192
1921	893	1951	5 148
1922	1 115	1952	5 099
1923	1 115	1953	5 153
1924	945	1954	4 967
1925	848	1955	4 398
1926	920	1956	3 881
1927	935	1957	3 484
1928	879	1958	3 359
1929	909	1959	3 510
1930	1 051	1960	3 485
1931	1 631	1961	3 651
1932	1 352	1962	3 855
1933	1 428	1963	3 795
1934	2 224	1964	3 588
1935	1 608	1965	3 679
1936	1 507	1966	3 506
1937	1 557	1967	3 410
1938	1 807	1968	3 406
1939	1 842	1969	3 343
1940	2 884	1970	3 337
1941	2 885	1971	3 337
1942	2 859		
1943	2 849		
1944	2 904		
1945	2 929		

1898 - Bay, Karna (S. 23)
 Bränum, Fläsn, Stenögn, Gaveln, Kallby
 1912 - del av Vandelu, Klönje
 1918 - Bränum Trösk, Klönje
 1925 - Ljungen, Bränum, Fläsn, Lön
 1947 - Bränum, Klönje, Jella (Ngr)
 1952 - Klönje

17:o.

Kan utan olägenhet föreskrifvas, att för hvarje renegare må fastställas allenast ett märke?

18:o.

Huru bör förfaras med ren, som efter föreskrifven tid ej är märkt? Bör, derest det anses nödigt föreskrifva att dylik omärkt ren skall nedslagtas eller försäljas, bestyret härmed öfverlemnas åt ordningsman, och hvilka närmare bestämmelser äro i sådant fall erforderliga?

Bil. C.

Till Kongl. Maj:ts Lapplagskomité.

Hufvudsakligen ifråga om upphörande inom Jemtlands län af den genom lagen den 4 juni 1886 lapparne tillerkända rätt att under vissa vintermånader af året få beta sina rendjur å enskildes egor, anföres vördsamt följande:

Att för denna rätts återtagande inom Jemtlands län för närvarande icke förefinnes verkliga och grundade skäl, utan tvärtom har denna på lappbefolkningens hundraåriga bönerop och klagan tillkomna lagbestämelse såväl af ortens sansade befolkning som öfver hela vårt land vunnit allmänt bifall.

Hvad specielt berör den ort, den kongl. komitén för tillfället besöker, så bör det få vara ett obestridligt förhållande att Herjeådalens och Jemtlands fjell och närmast dertill hörande skogsland, är från urgamla tider nomadernas och renarnes vistelseorter.

Såsom alldeles fullt tillförlitliga skäl att så är fallet må anföras följande lappska ortnamn:

Sjön *Malmagen* vid *Fjellnäs* sanatorium inom *Tännäs* sockens område,

Nuvarande lappbyn *Skärvagsdalen* inom *Storsjö* kapell,

Sjön *Boagen* vid riksgränsfjellet *Vigeln* inom *St. Kopparbergs* län, och på norsk sida inom samma fjellgrupp:

Sjön *Feragen* i *Bræckens* och *Riagen* inom *Ålens* sogn samt djupare in i landets odlade trakter finna vi benämningen *Rendalen* i *Hedemarkens*

amt vid 61° n. br., äfvensom *Kjalmarsund* i Storsjön vid Östersund med flere ställen. Om dessa trakter talar direktören Abraham Abrahamsson Hülphers (sid. 55, 65, 67, 69, 94 och 103), direktören Peter Hjort i sina på 1700-talet utgifna »Historiske Efterretninger» om Rörås koppargrufva. Af konung Carl XI:s resa genom Jemtland och Herjeådalen på 1680-talet finner man ock att lappar funnos inom Tännäs. Bland dessa namngifves rik Jonas; och slutligen säger doktor Rissler i detta hänseende uti sin i början af detta århundrade om Jemtland och Herjeådalen utgifna skrift: »*Ortens äldste innevånare, lapparne, synas gå sin snara undergång till mötes, då deras forne betesland numera intages och upplåtes åt bönderna.*»

Uti rättsligt afseende har i det af Kongl. Maj:t den 22 juni 1894 afgjorda målet om sedvanerätt å Ljusnedal inom denna socken styrkts med handlingar och vittnen att lapparne inom orten i långa tider vistats och haft sina tillhåll och skydd för sig och sina renar; och att nomaderna inom orten egt rätt att uppehålla sig och renarne samt åtnjutit laga skydd, framgår af Herjeådalens tingsrätts 1697, i sammanhang med afdömande af ett brottmål rörande renskjutning å Ljusnedal, yttrande att allmogen varnades för att »*vidare ofreda lapparnes rendjur.*» Detta protokoll förvaras i Svegs kyrka.

Hafva lapparne och renarne varit såsom somliga vilja påstå inkräktare i dessa orter, har förvisso nyssnämnda tingsrätt icke yttrat sig till lapparnes förmån såsom den gjorde.

Liksom skattebonden har fått sin rätt till hemmanen bekräftad genom skatteköpebref, hafva lapparne fått sin betesrätt erkänd genom 1886 års lag. Hemmanens skattemannarätt är dock både sökt och af myndigheterna medgifven med full kännedom om och förutsättning att någon rubbning uti nomadernas urgamla häfd å hemmanen till renbeten ej skulle ifrågakomma och har dessa rättigheter också å ömse sidor med mycket få undantag respekterats hitintills. De stora arealer af moss- och fjell-land, som först vid orten öfvergående afvittringar tilldelats de bofaste, utgöra endast en *tillökning utöfver* den dem tillkommande skattejorden och hafva ej heller *inberäknats deri*, utan så att säga för markens uppmätning och ordnande rörlagts och upptagits inom byarnes oerhörda områden såsom oduglig mark och impedimenter.

De landsträckor längs Herjeådalens och Jemtlands fjellgräns, som lapparne i alla tider innehaft och fortfarande innehafva och framdeles för sin existens behöfva, äro ännu så att säga icke ens af de bofaste tagna i besittning, annorlunda än att den hufvudsakligaste skogstillgången derifrån bortförts och afyttrats.

Skulle den lapparne i 1886 års lag tillerkända betesrätten varit i någon nämnvärd mån för den bofasta befolkningen betungande eller känts som en å hemmanen hvilande onera, har såsom en följd häraf ortens fastigheter utan tvifvel fallit i *värde*, men att detta är långt ifrån händelsen bevisas tydligt och klart deraf att fastighetsprisen inom orten, fastän ståndskogen redan förut för millioners värde försålts, numera försäljes till trävarubolagen till förut ej anade pris. Dessa försäljningar pågå också dagligen längs hela länets fjellgräns så att inom ganska kort tid ganska få egare af bondeklass skola förefinnas. De nye köparne äro fullt medvetne om att 1886 års lag tillerkänner fjellbefolkningen renbetesrätt inom de förvärfvade stora skogslanden, och således hafva desse icke heller funnit denna rätt afskräckande eller för framtiden med någon befogenhet kunna komma att klaga att lagskipningsmagten ingripit i sina enskilda rättigheter, då lagen var gällande *före inköpet*.

Den enskilda rätten får uti flere fall och hänseenden vika för den allmännas. Sålunda få, i synnerhet den norrländska, befolkningen tåla att deras talrika och yppigt växande åstränder, hvilka i många, ja i de flesta fall utgöra bondens hela fodertillgång, under för- och högsommaren af tusentals flottningsarbetare nedtrampas och att deras gräsväxande mark belamras med oräkneliga timmer och bjelkar jemte en mängd olägenheter för fisken, rodd och båtleder m. m. allt enligt på senare tider tillkommen flottningslag. — De landsvägsunderhållsskyldige hafva också rätt att å den enskildes mark *taga och bortföra* erforderligt grus. Den ene grannen kan ju också för sin närings förkofrande och förbättrande af sina egor låta å annans mark upptaga afloppsdikey, ja i vissa fall till och med lagligen tvinga honom att på egen bekostnad göra det, med flere sådana bestämmelser, der det ansetts nödigt den enes rätt fått vika för den andres medgifna och i lag skyddade rättigheter.

Lapparne hafva icke heller någonsin öfvergifvit sin hittills *behållna häfd* till renbeteslanden eller densamma öfverlåtut på annan. Icke heller har denna häfderätt genom någon embetsmyndighet eller vid domstol blifvit lappbefolkningen frändömd, hvilken väl också må få njuta samma rätt som hvarje annan svensk medborgare.

Ödmjukligast

C. Flodström

ombud för lappbefolkningen.

skull ej ega att någon tid af året gå utom sina land, samt att således de vinterflyttningar, dem de efter afvittringen faktiskt utöfvat, varit allenast en sedvana, med hvilken man haft fördrag utan att vara dertill förpligtad. Frågan, huru härmed rätteligen förhåller sig, är af väsentlig vikt och torde för den skull böra något nogare skärskådas.

Den författning, i följd af hvilken gränserna för lappskattefjällen inom Jemtlands län blifvit i samband med afvittringen bestämda, utgöres af ett Kongl. bref till Kammarkollegium den 20 April 1841. Man kunde vänta att i detta bref finna frågan om Lapparnes rätt utom skattefjällen fullständigt besvarad. Också har man påstått, att så skulle vara förhållandet, samt att frågan blifvit i brefvet tydligt nog afgjord så, att Lapparnes rätt ej skulle efter afvittringen i något fall sträcka sig ut öfver skattefjällens gränser. Komiterade kunna icke dela denna uppfattning.

Brefvet lyder i delar, hvartill här är att taga hänsyn, sålunda:

»Sedan, i anledning af fjällallmogens i Undersåkers socken af Jemtlands län gjorda underdåniga ansökning att varda bibehållen vid de renbetestrakter, den af ålder innehaft, och att skilnaden emellan dessa trakter, å ena sidan, samt nybyggare och skattebönders egor, å andra, måtte blifva uppgången, Vi i nådigt bref af den 19 September 1837 förordnat, det borde den i afseende på föresläende af grunder för afvittringen inom Hede pastorat i Herjedalen utsedde komité äfven afgifva underdånigt yttrande och förslag rörande säkra gränsers bestämmande för lappallmogens renbetestrakter i länet, så har Vår Befallningshafvande, uti skrifvelse den 19 Februari 1838, till Vår nådiga pröfning i underdånighet insändt bemälda komiterades uti sistnämnda fråga särskildt afgifna underdåniga förslag, i anledning hvaraf I, efter det General-landtmäteri-kontoret blifvit hört, under den 11 sistlidne Mars underdånigt utlåtande afgifvit, och hafve Vi, vid föredragningen häraf, funnit godt i håder förordna, att den förrättning, som komiterade ansett nödig för att af Kronans disponibla fjällmarker tilldela lappallmogen nödigt utrymme för renbete samt skog till bränsle, skall, så snart afvittringsarbetet i Jemtlands län så vida hunnit fullbordas, att tvänne afvittringslandtmätare kunna för densamma användas, taga sin början och verkställas enligt följande grunder:

3:o. Efter de upplysningar, som således vid sammanträdet erhållas, skall landtmätaren, der kartor öfver marken saknas, uti

en skala af två tusen alnar på decimaltummen, till yttre gränserna afmätta hvarje så kalladt skattefjällsområde.

4:o. Sedan en socken eller, der belägenheten annorlunda fordrar, samfäldte fjällmarken på karta blifvit lagd, skall landtmätaren med två ojäfvige gode män, i vederbörandes närvaro, af tillstötande disponibla kronomarker utstaka nödiga betesstrakter, särskildt för hvarje skattefjäll, hvarvid sorgfälligt tillses, att, så vidt möjligt är, nödig skog till bränsle icke saknas.

8:o. Några nybyggen i fjälltrakterna böra hädanefter icke upplåtas förr än Lapparnes betesmarker behörigen utstakade blifvit; dock kan, i sammanhang med förrättningen rörande urskiljande af Lapparnes betesmarker, jemväl nybyggen utstakas, der lägenheter finnas och sökande dertill sig anmäla.

Komiterade finna det vara otvifvelaktigt, att i följd af detta bref så till vida en gräns kom att uppdragas för Lapparnes rätt att vandra med sina hjordar, som de, efter det den i författningen anbefalda åtgärden blifvit verkställd, ej skulle få *sommartiden* vistas med sina renar utom de åt dem särskildt tillagda områden. Ty det var tvifvelsutän gammal rättsuppfattning, att Lapparne ej egde under sommaren vistas å enskildes marker. När nu en gräns skulle uppdragas mellan Lapparnes områden och dem, som jordbruket kunde få behålla eller framdeles intaga, så lära väl både de i ärendet intresserade parterna så ock styrelsen hafva tänkt sig, att dermed skulle Lapparnes rätt för sommartiden blifva till sin fulla omfattning bestämd. För denna tid läser alltså ifrågavarande bref hafva åsyftat en ovilkorlig begränsning. Men om vintern hade Lapparne af ålder haft för sed att vandra med sina hjordar utom de områden, dem de ensammas innehaft, och derunder taga sitt tillhåll jemväl å enskildes marker. Blef sådant dem genom ifrågavarande författning för framtiden förbjudet?

För tolkningen af brevets syfte i förevarande hänseende hade varit önskvärdt, att tillgång funnits till de handlingar, hvilka utgjort dess förberedande underlag. Berörda handlingar hafva emellertid icke numera kunnat återfinnas, hvadan komiterade vid brevets tolkning hafva att hålla sig endast till sjelfva lydelsen deraf.

Anledningen till brevets tillkomst angifves hafva varit en ansökan från lappallmogen inom Undersåkers socken. Brevet har beviljat hvad Lapparne begärt, och i föreliggande fråga måste man alltså söka vinna en uppfattning af hvad Lapparnes framställning kan hafva afsett. Lapparne hade, såsom nyss är nämnt, före afvittringen plägat vinter-

tiden vistas utom sina särskilda områden och äfven å enskildes marker. De begärde nu att varda bibehållna vid de renbetestrakter, de af ålder innehaft, och att skilnaden mellan dessa trakter å ena sidan samt nybyggares och skattebönders egor å andra måtte blifva uppgången. Enär intet antyder, att de velat afstå från bete å någon trakt, der de intill afvittringen vistas, så låter sig fråga: Ville de då genom särskild åtgärd vid afvittringen komma i uteslutande besittning ej allenast af de trakter, dem de förut ensam tillgodogjort sig, men äfven af t. ex. sådana, hvilka från äldre tider varit i enskild ego men å hvilka Lapparne ändock vintertiden uppehållit sig med sina renar? Ville de genom denna åtgärd få *all* sin rätt till betesmark bestämd och bestämd på sådant sätt, att hvarhelst de förut haft bete, der skulle de ock för framtiden ega sådant, och från sådana trakter skulle jordbruket förvisas? Ett så omfattande önskningsmål kan man ej hos dem förutsätta. Uppenbarligen ville de blott vinna en gräns, *den jordbruket ej skulle få öfvergå*. Deras framställning var ett uttryck af samma intresse som det, hvilket för Norrbottens och Vesterbottens län blifvit tillgodosedt genom bestämmelsen om fastställandet af en odlingsgräns. I deras uppfattning ingick nog, i enlighet med hvad ofvan sades, *den* tanken, att med en sådan gräns skulle måttet af deras rätt för sommaren varda bestämdt. Men icke åsyftade de, att genom uppdragande af densamma deras gamla vinterflyttningar skulle upphävas.

Men hade deras framställning nu angifna syfte, så bör ock den åtgärd, som i anledning deraf anbefaldes, uppfattas i enlighet dermed. Ingenting i brefvets innehåll gifver enligt komiterades förmenande anledning att förstå syftet med denna åtgärd så, som skulle genom densamma gränserna för Lapparnes rätt att vintertiden vistas och vandra med sina hjordar blifvit ovilkorligt bestämd. Särskildt kan man ej för en sådan tolkning hemta stöd af uttrycket säkra gränser, hvilket förekommer såväl i brefvets rubrik som i dess text, och hvilket uttryck blifvit från de bofastes sida i sådant hänseende särskildt framhållet. Man må lägga märke till, att för den bofaste är en egogräns säker, så snart han blott vet, huru långt på marken hans eganderätt sträcker sig samt att ingen kan göra honom denna hans rätt stridig. Om någon servitut eller dermed analog rättighet påhvilat hans område, så hafva dermed icke dettas gränser upphört att vara säkra.

Det i 1841 års bref föreskrifna förfarande åsyftade därför, enligt komiterades uppfattning, endast afsättandet af vissa gränser, intill hvilka jordbruket skulle få gå, men å andra sidan om hvilka Lapparne skulle ega att med jordbrukets utestängande vistas, och väl äfven fastställandet af Lapparnes rätt till betesmark sommartiden. Men huruvida de

om vintern skulle hafva någon rättighet utom den odlingsgräns, hvilken sålunda uppdrogs, den frågan vidrördes hvarken i ansökningen eller genom de med anledning deraf anbefalda åtgärder. Egde Lapparne före afvittringen icke att företaga sina vinterflyttningar i kraft af verklig sedvanerätt, då torde de ej heller nu hafva någon dylik rättighet. Men bestodo deras vinterflyttningar såsom en sådan rätt — då lära de väl hafva denna rättighet än i dag. Afvittringen och dermed sammanhängande åtgärder hafva derutinnan icke medfört någon förändring.

Då nu inom Jemtlands län Lapparne från ålder och intill våra dagar fått under vintern opåtaladt flytta kring med sina hjordar, och först å de allra senaste tiderna från den jordbrukande befolkningens sida några invändningar deremot förnummits, samt ostridigt är, att odlingen trängt in på stora områden, hvilka ursprungligen endast af Lappar begagnats, så synes det antagandet fullt berättigadt, att Lapparnes flyttningar vintertiden inom Jemtlands län äro grundade i sedvanerätt. Ett ytterligare stöd härför kan hemtas af ett uttalande i den från 1873 års afvittringsstadga ofvan anförda paragrafen. Om Lapparne inom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker, säges der, att de skola äfven efter afvittringen vara, såsom ditills, berättigade att begagna bete å all skogsmark inom lappmarkernas nuvarande område. Härmed har lagstiftaren uttryckligen förklarat, att Lapparne inom de nämnda länen varit före afvittringen berättigade att till bete för sina renar använda all skogsmark inom lappmarkerna. Den rättighet, hvilken berörda lagrum betecknar såsom förefintlig, hade dock aldrig blifvit åt Lapparne genom något stadgande uttryckligen upplåten till det omfång, hvori densamma uti nämnda lagbud erkännes. Den hade vunnit helgd genom att från ålder obestridd utöfvas. Men hvad sålunda erkänts vara rätt inom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker bör väl ock finnas vara befogadt inom Jemtlands län, der enahanda rättighet af Lapparne obestridd från gamla tider utöfvats. Så har ock i äldre författningar rörande Lapparne beteckningen Jemtlands lappmark förekommit i sådan bemärkelse, att derunder måste förstås ej allenast trakter, der endast Lappar hölle till, men äfven sådana, dem jordbruket tillgodogjort sig, och en rättighet för Lapparne att vistas å sistnämnda marker måste dervid underförstås, då eljest beteckningen saknat allt fog.

Vid fråga om den rättsliga befogenheten af de jemtländska Lapparnes här ifrågavarande vinterflyttningar må man i öfrigt uppmärksamma att — såsom ock i den förutgående framställningen finnes anmärkt — dessa flyttningar i en mängd fall företagas i följd af ett ovillkorligt bjudande behof. När under vissa väderleksförhållanden sådan

isskorpa betäcker marken från hösten eller sådan hårdskare bildas å snön, att renen ej kan åtkomma någon föda, då måste Lappen, för att ej gå under, söka bete åt sin renhjord utom skattefjället och på enskilde jordegares marker. Detta förhållande tjenar i sin mån till stöd för det antagandet, att de jemtländska Lapparnes här afhandlade sed eger verklig rättsgrund, och tillstodder ej den tanken, att 1841 års bref velat, med ändring af det bestående, inskränka Lapparne för vintertiden inom det jemförelsevis ringa område, hvilket odlingen ej vid afvittringen ännu hunnit intaga och hvilket alltså fans öfrigt att för Lapparnes uteslutande bruk afsättas.

De regler, hvilka enligt bestående rätt sålunda gälla i frågan, å hvilka trakter Lapparne må ega att vistas med sina hjordar, hafva synts komiterade tjenliga att läggas till grund för den nu tillämnade lagstiftningen. Jemkningar eller tillägg kunna dock vid dem i ett eller annat hänseende vara påkallade. Man kunde således ifrågasätta, om ej ett billigt afvägande af nomadens och jordbrukarens intressen skulle påfordra till förmån för den senare någon inskränkning i Lapparnes vandringsrätt. Å andra sidan låter sig spörja, om den rättighet till betesmark, hvilken sommartiden bör tillkomma Lapparne, är genom nu gällande regler så bestämd, att Lapparne ej då lida brist på de för deras uppehälle nödiga villkor, och om ej för vissa fall någon utvidgning af deras berörda rättighet kunde vara af nöden. I hvilken mån dessa eller andra betänkligheter äro befogade och alltså böra till särskilda bestämmelser föranleda, derför skola komiterade redogöra vid framställningen af grunderna till förslagets särskilda stadganden, och hänvisas i sådant hänseende till hvad under §§ 1, 27 och 28 nedan finnes anfördt. —

I förslaget måste vidare bestämmas den enskilde Lappens befogenhet med afseende å de trakter, som blifvit till renbete upplåtna. Han bör ej ega rätt att godtyckligt anlita den del af dessa trakter, som likar honom bäst. Komiterade hafva derför här att till dess allmänna drag redogöra för den ordning, hvilken i förevarande hänseende synts böra gälla.

Den enskilde Lappens befogenhet med afseende å de trakter, som blifvit till renbete upplåtna.

Såsom redan förut blifvit anfördt, var i äldre tider områdesfördelningen inom de trakter, der Lapparne sommartiden uppehålla sig med sina renar, uteslutande bestämd efter så kallade lappbyar. Hvar den enskilde hade att vistas med de renar, som honom tillhörde, berodde på hans egenskap att tillhöra en viss by; för frågan åter, hvilken by han tillhörde, var födseln bestämmande. Mellan de Lappar, som voro medlemmar af samma by, var från början dess område ej fördeladt.

privat, efter 1660, förklarades sakna betydelse. Den 1 september 1727 hade sorenskrivaren i Helgelands fögderi utsett "Povel Joensen lap at vaere Tolv-Mand iblant lapperne udj fieldet", d.v.s. "Ranens fielder", medan samma same 1732 bad den svenske fogden om "vittnesbörd derom, at han hit til Sväniska Cronan skatt betalar". Vad de norska fogdarna företog sig efter september 1727 kan icke klargöras i detalj. Missionärerna fick dock så småningom lov att sätta upp noggranna listor över samer, bl.a. samtliga "Vefsens - saavel Böyde- som field-Lapper", d.v.s. "Wapsten" i "Ume lappmark" 1670. Området i norr från Börgefjell var med andra ord nu helt tillbaka i de förhållanden som rådde under sjuårskriget då fjällsamerna avkrävdes "skatt" från bägge sidor, d.v.s. icke var under någon kungs verkliga jurisdiktion, i det "Kjölen" var en riksgräns som bara existerade på papperet. Den verkliga "riksgrense" var här samerna själva. De områden som de de facto innehade utan att vara den ene eller andre kungs "enskylte" undersåtar.

I söder hade samerna blivit antingen den danske eller den svenske kungens undersåtar. Spörsmålet om riksgränsen blev därmed en kamp om konkret land.

Prawitz.

Även om samerna och deras skattefjäll icke observerades vid 1666 eller 1695-1696 års rannsakingar, voro myndigheterna dock icke okunniga om deras existens och förhållanden. Enligt uppgift vid Hede ting 1699 hade protektorial utfärdats för lappen Jonas Torkelson dels av landshövdingen Welling den 18 september 1693, dels ock av landshövdingen Frölich den 22 juni 1695. Det förra är utfärdat för "Jonas Lapp, vilken

med vederbörligt lov och tillstånd på fjället vistas", och innehåller en varning till bönder och bruksfolk att icke göra honom eller hans renar skada. Det senare protektorialet har ej återfunnits men däremot ett liknande, utfärdat av Frölich den 13 april 1695. Det gäller lapparna i nuvarande Hotagens socken. De anges skatta för fjäll och togos i försvar och beskydd.

Det är påfallande, att det i dessa dokument icke är fråga om något böxlande eller någon annan art av upplåtelse, utan endast om att tillförsäkra samerna skydd. Visserligen uppställas fordringar på att de skulle betala sin skatt och även i övrigt förhålla sig väl, men detta är icke ägnat att förvåna i en tid, då underlåtenhet i tre år att betala grundskatt medförde, att hemmanet blev skattevrak, d.v.s. tillföll kronan.

Det är tydligt, att samerna var för sig besutto särskilda fjäll redan innan fjällen infördes i jordeboken. Detta framgår t.ex. av de tidigare nämnda protektorialen, särskilt det som rörde Härkelfjäll, samt av att fjäll skiftats mellan samer och att "lappräntan" jämkats mellan samer efter storleken av deras innehav.

Innehavaren av ett fjäll kallas i regel skattelapp, hans fjäll skattefjäll. Det förekom också samer, som icke innehade skattefjäll. De voro ibland i tjänst hos skattelappar men hade ibland egna renhjordar, som de försökte finna bete för å fjäll, som ej ingingo i skattefjäll, eller - med eller utan tillstånd - på skattefjällen, avradslanden eller böndernas skatte-skogar. De kallas ofta "flylappar", i högtidligare

sammanhang "flyttningslappar".

Av intresse är att utröna, vilka rättigheter en skattelapp hade på sitt skattefjäll. Att han hade rätt till renbete på fjället, är självklart. Denna rätt synes ha varit en ensamrätt för skattelappen. År 1698 tillhöll häradsrätten i Undersåker lapparna Jonas Torkelsson och hans son Anders Jonsson samt hans måg att låta gamla lappen Mårten Jonsson bruka sitt skattefjäll Taverdalen; de hade förtärt allt betet där med sina renar. - Den 1 mars 1733 dömde Hammerdals häradsrätt norska flylappen Zachris Olofsson Winkel till ansvar för att han satt sig på svenska skattelappfjällen - särskilt Murfjället - och där tagit sin nödtorft. - Och den 21 mars 1737 fällde samma rätt flylappen Pål Johansson till ansvar, enär han om våren och sommaren flyttade in på Anders Anderssons fjäll Badstugunäset. Denna ensamrätt till bete synes också ha gällt mot bönderna. I äldre tid synas dessa ej ha fått anlägga fäbodar, eller bruka slåtterängar inom skattefjällen. - Då lappen Torkel Andersson till Stenfjäll den 14 februari 1732 vid Offerdals häradsrätt klagade över att Tångeråsens och Öns byamän gjort fäbodanläggning och åverkan inom hans skattefjäll, beviljades honom syn av sex nämndemän, varjämte samen erhöll anvisning att efter synen låta instämma dem, som gjort inkräktningar och åverkan. Å andra sidan synas lapparna icke ha haft rätt att utan lov beta sina renar å böndernas skatteskogar eller avradsland. Sålunda klagade Storsjö byamän i Härjedalen den 29 november 1736 över att samen Jon Andersson gjorde intrång på deras avradsland Särvvålen med bl.a. sina renars betande, och häradsrätten, som visserligen ville få fastställt genom syn, "å vilkens trakt detta intrång skett", synes icke ifrågasatt

annat än att betandet varit olovligt, om det skett å avradslandet. - Och den 25 november 1731 uttalar Bergs häradsrätt, att lapparna icke ägde rätt att ligga å viss bys skogar och där beta sina djur. Det synes t.o.m. ha ansetts olagligt att bönder tilläto lappar att beta sina renar på skattebys skog eller på avradsland. Den 28 mars 1737 åtalade sålunda läns-
mannen fyra bönder "för det de i förlidet år och detta låtit lappar sitta å deras bolby och avradsskog". Något avgörande kom dock ej till stånd. - Förbudet tycks ej ha varit så allvarligt menat. Den 4 mars 1735 uppgav t.ex. Mikel Hindersson i Alanäset, att han givit lappen Olof Nilsson lov att beta sina renar å en skogstrakt samt att han givit lappen lov att hålla sig på skogstrakten, på det att denne skulle akta på om någon björn lagt sig där.

Avrädd i lapparna. Skattelapparna hade också rätt till jakt på sina skattefjäll. När lappen Jon Olofsson Skörben år 1695 tilltalades för älgskytte, frikändes han, emedan det presumerades, att han fällt djuret på sin lötesgång (betesmark) och ingen kunde övertyga honom att ha fällt det på annans avradsland eller allmänning. Skattelappen synes också ha haft ensamrätt till jakten. Lappen Anders Andersson i Ornäs fjäll åtalade t.ex. år 1726 flylappen Lars Larsson för bl.a. jakt å skattefjället. - Den 13 februari 1731 tillerkände Offerdals häradsrätt lappen Tol Zachrisson, som var husman hos skattelappen Klemet Jonsson till Grubb-
dals- och Ansiktsfjällen, rätt till viss andel i djur, som han nedlagt på skattefjällen. Övriga delar av jaktbytet skulle tillfalla skattelappen. Dock tillhölls husmannen att måttligen umgås med slikt skjutande och fångande och icke förta skattelappen frihet att skjuta, varest och när han eller hans folk

utvalde.

Även fisket inom skattefjällen var i regel förbehållet skattelappen. År 1725 lyste Hammerdals häradsrätt fiskevattnet Bringsjön (Brinnsjön) i frid för lappen Henrik Andersson, som påstod att fisket låg inuti lappfjället (Härkelfjället), samt förbjöd Föllingeborna att åverka däri, så länge de icke med fulla skäl gitte fulltyga, att detta fiske skulle komma in på Föllinge skatte- eller avradsskog. - När lappen Jon Klemetsson till Grubbdals- och Ansiktsfjällen den 13 februari 1731 klagade, att han ej fick njuta fred på sitt fiskevatten Rånvattnet, vilket han uppgav höra under lappfjället, gjorde motparterna endast den invändningen, att de fått lappens lov att fiska där. Offerdals häradsrätt förbjöd dem att utan lov mera åverka i lappens fiskevatten. - Jon Klemetsson fick emellertid orsak att ännu en gång dra saken inför rätta. Denna gång, den 14 februari 1734, dömde häradsrätten, att enär svarandena icke kunde fulltyga, att lappen givit dem en så fri nyttning, som de tillvällade sig, eller stadig possession, pålades dem att avhålla sig från nyttning i det ifrågavarande vattnet samt låta lappen fredigt nyttja sina lägenheter. - Ännu en gång måste emellertid Jon Klemetssons sak före. Den 13 februari 1735 utfäste sålunda bönderna sig att alldeles avhålla sig från fiskande i Rövattnet, liggande i Grubbdals skattefjäll.

Orden skattelapp och skattefjäll säga kanske icke mycket för nutidens människor; måhända endast att sammen betalade skatt för sitt fjäll. I äldre tider hade emellertid termen "skatte" en mycket bestämd betydelse. Den betecknade en jordnatur; övriga jordnaturer voro "krono" och "frälse". Skillnaden mellan

krono och skatte jord var, efter medeltidens slut, icke så mycket en skillnad i skattebörd: skatterna av de två jordnaturerna voro ungefär lika tryckande. Den låg istället däri, att skattejorden ägdes av en privatperson, i regel av bondeståndet, medan kronojorden ägdes av kronan och brukades av en landbonde, ofta kallad kronobonde. En skattebonde var alltså en bonde, som själv ägde sin gård. En sådan gård gick i arv, kunde köpas och säljas, medan ett kronohemman innehades med landbolega, tidigare på vissa år, senare på livstid. Några slag av kronohemman kunde innehållas med ärftlig besittningsrätt. Nybyggen innehades sålunda redan på medeltiden med "stubbe- och röjselrätt". Under nyare tid erhöles vissa grupper av åbor på kronohemman ärftlig besittningsrätt, t.ex. åbor å rusthållshemman och s.k. augments- och fördelshemman. Först år 1789 erhöles kronohemmansinnehavare i allmänhet s.k. stadgad åborätt. - Ett kronohemman kunde bli skatte genom "skatteköp": det "köptes till skatte". På samma sätt talade man om skatteägor, skatteskogar, skattefisker, skattekvarnar o.s.v., alltid för att markera att det var fråga om objekt under enskild äganderätt. Det kan därför icke anses betydelselöst, att man under 1600- och 1700-talen så genomgående använder termerna skattefjäll och skattelappar. Dessa termer måste för dåtidens människor ha framkallat föreställningar om samerna som ägare av fjällen. Ännu mera gäller detta naturligtvis ordet odel. Det användes den 17 oktober 1735 av Offerdals häradsrätt ("odahls fiell") om Grubbdalsfjället. Påfallande är, att det icke förrän efter mitten av 1700-talet förekommer något uttalande om att fjällen skulle vara krono. Om man ansett, att de varit detta, borde de åtminstone någon gång ha betecknats som kronofjäll, kronolappfjäll eller lappkronofjäll. I

ett fall från den 29 november 1731 omtalas kronoallmanning, om vars upplåtande Storsjö byamän tvistade med samerna. Även avradslanden kallas ofta för kronans, t.ex. genomgående i 1666 års taxeringsprotokoll.

Under 1600-talet och början av 1700-talet använde man i det praktiska rättslivet icke så ofta termerna äganderätt och äga; man talade i stället om frälserätt, skatte- eller skattemannarätt, stubbe- och röjselrätt, sämjerätt, stadgerätt o.s.v. Senare blir det mera vanligt med termen ägare. Det förekommer då, att samer betecknas som ägare av fjäll. I Undersåkers dombok år 1757 uppger samnen Torkel Jonsson, att han betalat förfallen "avrad" för Flatru fjäll med förbehåll att bli ägare av samma skattefjäll. - Hede häradsrätt angav den 30 november 1757 ett mål angående "äganderätten till Flatru fjäll". - Och Undersåkers häradsrätt uppger den 9 februari 1758 att samerna Jon Nilsson och Anders Jonasson tvistat om "äganderätten" till Stor Flatru fjället och att den senare genom utslag den 30 november 1757 blivit "ägare" därav. Även om man icke kan dra alltför långt gående slutsatser av dessa uttryckssätt, vittna de dock om att det knappast förelåg en allmän åsikt om att kronan var ägare av fjällen. Den avgift, som samerna betalade, betecknas i jordeböckerna som lappskatt eller med den mera neutrala termen "lapppränta". I domböckerna förekommer ibland termen avrad, vilken avsåg en avgift för nyttjande. Troligen är det en analogi med avgifterna från de närbelägna avradslanden, som gör sig gällande. Medan termen skatte för dåtidens människor suggererade föreställningen om äganderätt, måste å andra sidan termen avrad ha framkallat föreställningen om ett nyttjande av kronojord.

I kungl. brev den 5 januari 1685 angående allmänningarna föreskrevs, att hovrätterna, lagmännen och häradshövdingarna skulle avhålla sig från "uppå och inom Våra allmänningar och ödemarker uppkommande tvister om rågångar, skogsdelningar och några andra pretenderade rättigheter". Vidare föreskrevs, att när hos hovrätterna eller underrätterna förekom någon sådan stridighet, som var i själva bergslagen eller på andra orter, där bergverk drevos, den skulle förvisas till bergskollegiet, men att beträffande allmänningar, som voro utom själva bergslagen eller där eljest bergverk icke idkades och drevos, kammarkollegiet hade därom liksom om annan kungl. inkomst och rättighet att "invigilera och till Vårt bästa förordna". Däremot föreskrevs slutligen, att de tvister, som uppväxte mellan Konungens allmänningar och "privat angränsande" ägor om rätta skillnaden och rågångar, skulle bli därefter som dittills uti ordinarie instanserna "slättade" och avgjorda.

Brevet innebar alltså, att tvister om dels gränser mellan områden, som kronan på sina allmänningar och ödemarker upplåtit till skilda innehavare, dels ock bättre rätt att besitta sådana upplåtna områden skulle handläggas av administrativa myndigheter, medan däremot gränstvister mellan kronoegendom, å ena, samt mark, som ägdes av enskilda, å andra sidan, skulle avgöras av domstolarna. Naturligtvis skulle också tvister om bättre rätt till enskild egendom avgöras av domstol. Denna princip bibehålles i 10 kap. 16 § av 1734 års rättegångsbalk, där i den mera kasuistiska formen, att därest kronohemman tvistade om jord och byaskillnad, Konungens befallningshavande skulle lägga dem emellan, samt att, om allmänning gränsade till dem, samma lag skulle vara. Mål om företrädes-

rätt till besittning av kronojord provas som bekant ännu idag av länsstyrelsen.

En följd av dessa bestämmelser är, att sättet för handläggning av gränstvister och av tvister om besittningsrätt utgör ett indicium på vederbörande myndighets uppfattning i frågan, huruvida kronan eller enskild hade äganderätt till viss mark. Därest skattefjällen ansetts utgöra kronoegendom, borde tvister om dels gränser mellan skilda sådana fjäll, dels gränser mellan skattefjäll och kronoavradsland och dels företrädesrätt att besitta skattefjäll ha avgjorts av administrativ myndighet, i första hand länsstyrelsen. Därest skattefjällen däremot icke ägdes av kronan, borde sådana tvister ha ankommit på häradsrättens avgörande.

Vid bedömning av materialet måste observeras, att länsstyrelsen i många mål, i vilka den hade avgörandet, lät häradsrätten verkställa utredning.

Gränstvister mellan skattefjäll saknas så gott som fullständigt i det sammanbragta materialet. Detta kan ha berott på att i regel gränserna av gammalt voro så välkända för samerna, att några rättegångar icke uppkommo. Det kan emellertid också tänkas, att samerna själva haft något förfarande för att slita tvister. I materialet har dock icke återfunnits några spår av att något sådant skulle ha förekommit. Hade det varit fallet, borde avgörandena väl ha åberopats någon gång inför de svenska domstolarna.

Det må emellertid erinras om att häradsrätten förordnade skiftemän för skifte av "Härkelfjället" samt fastställde en förening, som ingåtts vid skiftet.

Vidare att häradsrätten år 1704 dömde om fördelningen av "Kärnäs fjället". I målet hade - åtminstone alternativt - yrkats en ändring av fördelningen av fjället, men detta yrkande bifölls ej. Slutligen upprättade häradsrätten en delning av frostvikenfjället mellan skattelapparna, vilka tvistade om skattefjällens besittande och nyttjande. Delningen skulle bl.a. vara lapparna till rättelse då och framgent. - I dessa fall förekommer i domboken icke något, som antyder, att målet skulle underställas länsstyrelsens prövning.

Twister om gräns mellan skattefjäll och avradsland förekommer oftare. År 1696 förekom sålunda vid Hamnerdals häradsrätt en tvist mellan Kärnäs fjället och Ögelströms fiskets avradsland. Häradsrätten kunde ej annat finna än att lapparna borde "till herr generalmajorens och landshövdingens vidare välbehag" behålla den omtvistade skogen. - Här vill det alltså synas, som om häradsrätten tänkt sig - visserligen icke en underställning - men väl, att länsstyrelsen skulle kunna ingripa och ändra häradsrättens bedömande.

År 1698 tog Undersåkers häradsrätt - domskälsvis - ståndpunkt till frågan, huruvida det ställe, där sammen Torkel Olsson skjutit en älg, låg på hans fjäll eller på bonden Bengt Grelssons ägor.

År 1709 handlades ett mål mellan Härkelfjället och avradslandet nr 1 i Föllinge socken. Rätten fann nödigt, att innan tvisten kunde definitivt slutas, vissa personer skulle höras. Interimsvis bestämdes, att sammen skulle behålla det omtvistade området. När målet åter förekom år 1714, anförde häradsrätten, att som den inte kunde avgöra denna tvist, förrän vissa

personer blivit hörda, saken skulle uppskjutas. Rätten bestämde emellertid, att samén så länge skulle sitta orubbad vid samma trakts nyttjande. Vid nästa ting förklarade rätten, att den icke kunde göra något vidare, förrän syn åkom. - Troligen förliktes tvisten vid synen. Något ytterligare om den har i varje fall icke påträffats i domböckerna. Dessa innehålla icke något om att tvisten slutligen borde avgöras av länsstyrelsen.

Här må dock erinras om de tvister, som åren 1719, 1721 och 1751 förekommo mellan skattelapparna i Ström och Siljeåstorparna. De avgjordes av häradsrätten utan underställning.

En liknande tvist mellan Sösjö och Ålderfjällen, å ena, samt Kanäs byamän, å andra sidan, om avradsfisket i Bergsjön avgjordes genom förlikning. När man den 20 oktober 1733 anhöll om stadfästelse å denna, resolverade häradsrätten, att "vederbörandes gottfinnande" måste sökas för "krono allmännings avradslandet". Det förefaller, som om fisket varit ett avradsfiske och länsstyrelsens godkännande måste sökas å en överenskommelse om hur stor andel i fisket skulle tillkomma envar av de avtalande.

År 1754 förordnade Hammerdals häradsrätt om "ägandesyn" enligt 12 kap. 7 § och 14 kap. 1 § jordabalken mellan "samtliga delägande" i en skog, som var tvistig mellan en bonde och en same. Det framgår, att fråga var om ett skattefjäll i Hotagens socken.

När det gäller frågor om vem, som skall få besitta ett fjäll, måste man skilja på olika situationer.
1. Det kan vara fråga om upplåtelse av ett fjällom-

råde, som icke tidigare varit upplåtet, ett "otaxerat" fjäll. Ibland blev det då fråga om ett rent ansökningsärende, nämligen om det fanns endast en sökande. Men anmälde sig två eller flera sökande - samer eller en same och en, två eller flera bönder eller en bruksägare - kunde det bli tvist om vem av dem, som skulle föredras framför de andra sökandena. Dessa otaxerade fjäll ansågos, i likhet med de områden som upplätos som avradsland, utgöra kronoallmänning.

2. Ibland är det fråga om upplåtelse av fjäll, som tidigare innehafts av skattelapp, men som övergivits och någon tid varit utan skattelapp, "öde" som den kamerala termen lydde. Enligt den före år 1789 gällande rätten blevo skattehemman, som voro "öde" i tre år, skattevrak, d.v.s. de tillföllo kronan med äganderätt och räknades därefter som krono. Då ett "öde" fjäll skulle besättas med ny innehavare, kom ibland icke någon släkting till förre innehavaren tillstådes och anmälde sig att tillträda fjället. Detta besattes då med lämplig sökande. Ibland kom åter någon som åberopade anspråk på grund av släktskap med tidigare innehavare. Och ibland hade man att välja mellan sådana släktingar och andra pretendenter.
3. Även om ett äldre fjäll icke var "öde", kunde tvist uppstå, nämligen om vem, som var rätt innehavare av fjället eller rätt arvinge till det. Även talan om rätt att lösa fjäll i börd förekommo.
4. Slutligen förekommo ärenden, i vilka det endast var fråga om att få bekräftelse - inrymning - av myndighet, då ett fjäll övergått eller övergick från en ägare till en annan. En sådan bekräftelse hade vid skattehemman formen av uppbud och fasta (lagfart).

År 1699 anhöll samen Henning Mårsson, "som här till intet fjäll ägt", att emot årlig taxa få bruka Tåssåsfjället. Ärendet företogs samma år vid ting i Oviken. Invändningar mot upplåtelsen gjordes, och saken synes ha förfallit för denna gång.

År 1717 anhöll emellertid samen Torkel Nilsson vid Ovikens ting om "nyttning med nödigt skjutande å Tåssåsfjället". Nu tillstyrktes upplåtelsen "till vidare bejakande" av guvernören. Häradsrätten synes dock ej ha själv ombesörjt något "bejakande"; ett sådant kom till stånd först på initiativ av fogden. Här må erinras om konkurrensen om området Särvvålen, som bedömdes av Hede häradsrätt år 1731. Häradsrätten fann skäligt, att Storsjö by skulle få området, men hemställde det landshövdingens "vidare gottfinnande".

I Hammerdals dombok den 3 mars 1732 omtalas länsmannens försök att skaffa någon som ville utgöra skatt för halva "Klängvattensfjäll". Sedan han funnit Jöns Nilsson villig därtill, upplät häradsrätten fjällandelen till Jöns Nilsson. Underställning nämns ej

Vidare må här erinras om konkurrensen år 1732 och följande år om vissa fjäll i Härjedalen. Den 11 juni 1734 tillstyrkte Hede häradsrätt, att allt som låg ovanför Flatruns och Axhögens västra och norra ände samt över Ljungdalen och vidare intill riksgränsen, skulle upplåtas till Johan Andersson. Detta hemställdes till landshövdingens gottfinnande. Samtidigt föreslogs också, att Jonas Anderssons sterbhus skulle få Axhögen. I dessa fall synes det ha varit fråga om tidigare otaxerade fjäll. - Frågan drogs inför länsstyrelsen genom en framställning från part. Länssty-

relsen tog upp ärendet och "återremitterade" det den 7 april 1736. Det bör observeras, att länsstyrelsen föreskrev, att häradsrätten skulle bepröva, om det icke var förmånligare för kronan att rätten beslöt på annat sätt än den tidigare gjort. Länsstyrelsen föreskrev ej, att häradsrätten skulle skicka in sitt protokoll eller underställa länsstyrelsen sitt beslut. Det förefaller emellertid, som om länsstyrelsen väntat, att kronoombudet skulle sända in protokollet. Så skedde dock icke, sannolikt emedan Ljungdalens åbor icke önskade utnyttja den rätt de fått. När häradsrätten slutbehandlade det återremitterade målet den 1 december 1737, ställdes dess beprövande "under höga vederbörande". Någon åtgärd för att förverkliga detta, synes häradsrätten emellertid icke ha vidtagit.

År 1745 anhöll lapplänsmannen Nils Torkelsson Krus hos länsstyrelsen om upplåtelse av Hundshögen. Efter remiss till undersökning och taxering vid tinget, avgjordes ärendet av länsstyrelsen den 31 december 1750. När sammen Torkel Pålsson år 1759 vid Undersåkers häradsrätt erbjöd avrad för nyttningen av Blåskalfjället, underrättade häradsrätten honom om att han borde därmed "i ödmjukhet anmäla sig hos Högvälborne Herr Baronen, Generallöjtnanten och Landshövdingen samt Kommendören av Kungl. Maj:ts Svärdsorden".

Enligt anteckning i Offerdals dombok år 1691 hade tre samer blivit utfattiga och tre andra samer antagit deras fjäll. Det framgår ej, om de nya innehavarna härlett sin rätt från de tidigare eller om de utsetts av fogden. Emellertid hade räntan betalats ordentligt, så att något skattevrak icke inträffat.

Samen Jon Olsson Skörben omvittnades år 1699 ha varit ifrån sitt fjäll många år. Kronofogden försökte då skaffa annan innehavare till fjället och erbjöd det till samen Henning Mårsson. Denne avböjde emellertid.

År 1704 anmälde länsmannen vid tinget i Hammerdal, att förutvarande lapplänsmannen Lars Larsson, sedan han begått en och annan galenskap hos lapparna, övergivit sitt fjäll och rymt till Norge av fruktan att bli lagförd för sina brott. Länsmannen hade satt två samer på Lars Larssons fjäll. Häradsrätten "inskrev" de två samerna för Lars Larssons fjäll "till högre handens vidare behag", d.v.s. att länsstyrelsen skulle kunna ompröva beslutet.

Vid Hammerdals ting år 1719 erbjöd sig samen Nils Pålsson att anta lappfjället Badstugunäset efter fadern Pål Andersson, som innehaft det. Fjället hade några år legat öde och brukats av "åtskilliga" utan skatt. Häradsrätten synes också ha åsatt skatt för fjället. Någon omedelbar underställning synes ej ha skett.

Samen Jonas Andersson anhöll år 1720 hos Hede häradsrätt om inrymning i Flatrufjället. Häradsrätten tog upp ärendet och utställde det till rannsaking. Någon upplåtelse synes ej ha kommit till stånd.

Vid vårtinget år 1754 fann Hammerdals häradsrätt "för sin del" skäligt att uppdra hälften av Klumpvattenfjället till änkan Märeta Larsdotter mot den vanliga räntan. Förre innehavaren Anders Henriksson hade övergivit fjället. Någon bekräftelse av länsstyrelsen synes ej ha ifrågasatts, såvida ej de cite-

rade orden antyda behov av en sådan. Sedan Märeta avsagt sig fjället, biföll häradsrätten år 1757, att samerna Anders Pålsson och Nils Tomasson måtte ha frihet att tillträda besittningen därav emot årliga avgiftens erläggande till Kungl. Maj:t och kronan. Om bekräftelse av länsstyrelsen sägs icke något i protokollet.

Samen Klemet Henningsson, som tillsammans med sin broder Lars Henningsson innehaft Bunner- och Taverdalsfjällen, hade i flera år vistats i Norge. I hans ställe hade samen Olof Andersson "kommit att bebo" fjället. Undersåkers häradsrätt förklarade år 1758 Olof Andersson berättigad till nyttning av halva fjällen. I målet hade Lars Henningsson, men såvitt veterligt icke Klemet Henningsson, givit sitt samtycke till inrymningen. Underställning omtalas ej.

Samen Jon Nilsson, som innehaft Seris och Hittings fjäll, flyttade till norska fjällen och underlät att betala skatt för sina svenska fjäll. Samen Olof Jonsson, som ej hade något fjäll, anhöll år 1759 vid Undersåkers häradsrätt att få anta Seris-, Flatru- och Hittingsfjällen. Häradsrätten fann "för sin del" skäligt, att Olof Jonsson fick tillträda nyttningen av Seris, Lilla Flatru och Hittings fjällen. Underställning nämnes ej.

Taverdalens och Flatruns skattefjäll hade, som ovan omtalats, böxlats av Nils Jonsson år 1656. Efter Nils Jonssons död hade häradsfogden år 1680 utfärdat ett brev på Taverdalsfjället för Ragnil "Jönsdotter" (troligen Jonsdotter), vilken var syster till Nils Jonsson. Nils Jonsson hade emellertid en son Torkel Nilsson, vilken synes ha varit omyndig vid faderns

bortgång. Vid 1698 års ting i Undersåker framställde Torkel anspråk på Taverdals fjäll, vilket han uppgav vara honom frångånget i hans omyndiga år. Fastern åter åberopade 1680 års fogdebrev. Häradsrätten ansåg sig icke kunna göra något häråt, "helst sådana avradsland och fjäll under denna jurisdiktion ej sortera". Häradsrätten har tydligen menat, att målet borde avgöras av länsstyrelsen. Oklart är, huruvida detta berott på att båda sidor åberopade fogdebrev och häradsrätten därför ansåg fråga vara om bättre rätt till en kronoegendom eller om häradsrätten till äventyrs ansåg alla tvister om bättre rätt till "lappfjäll" höra under länsstyrelsen.

År 1709 förhandlades vid Hammerdals häradsrätt om rätten till Klumpvattenfjället och Millestskogsfjället. Därvid blev inför rätten så avslutat, att Nils Jonsson Frisk skulle allena besitta Klumpvattenfjället men Tomas Tomsson med Nils Jonsson Störjon Millestskogsfjället. Om underställning nämnes ej något.

Den 22 november 1714 sökte samén Jon Klemetsson att få återbörda sin farfars skattefjäll Kärnäsfjället. Häradsrätten ville icke villfara hans begäran. Icke något sägs om att hänskjuta saken till länsstyrelsen. Jon Klemetsson återkom den 25 november 1715 men också nu med negativt resultat. Även denna gång saknas anteckning om tvistens hänskjutande till länsstyrelsen.

Den 26 november 1716 avdömde Hammerdals häradsrätt en tvist om Härkel- eller Vinklumpfjället mellan några bröder och deras styvfader. Häradsrätten fann rättvist, i kraft av lag, att tillerkänna avlidne Anders Klemetssons barn detta skattefjäll till bruk och besittning framför modern och styvfadern. Om

underställning står icke något.

Den 14 oktober 1736 förehade Offerdals häradsrätt en tvist om skattelappfjällen Ansett och Grubbdal. Häradsrätten skattade samén Jon Klemetssons änka mäktig att hävda och besitta Grubbdalsfjället, men förmyndarna för Jon Klemetssons barn skulle hålla Ansettsfjället dessa barn tillhanda, till dess de kommit till sina mogna år, då deras rätt till Grubbdalsfjället även skulle vara öppen. Någon underställning omtalas ej. (Den 12 februari 1739 förehöll häradsrätten emellertid den ene av förmyndarna att ej utestänga sonen till den andre förmyndaren från den nyttning, som fadern varit berättigad till i sin livstid. Icke heller nu var tal om underställning.)

År 1757 prövade och avgjorde Hammerdals häradsrätt en tvist mellan samerna Anders Nilsson och Bengt Pålsson om bättre rätt till Ornäsfjället. Underställning omnämnes ej.

Samma år avgjorde Hede häradsrätt en tvist om bättre rätt till åtskilliga fjäll utan att nämna något om underställning.

Vid hösttinget med Hammerdals tingslag 1722 anmälde samén Lars Back, att han ej längre förmådde själv förestå Ornäs skattefjäll. På förslag av Back inrymdes hans måg Nils Nilsson i fjället.

Enligt samma häradsrätts dombok den 5 mars 1729 fanns gamle skattelappen till Klumpvattenfjället Blå Henrik icke vara mäktig att hävda samma fjäll. Häradsrätten inrymde i hans ställe Tomas Nilsson, "vilken där till är i börd efter sina fäder".

I intetdera fallet omtalas någon underställning till länsstyrelsen.

Vid Undersåkers ting den 9 februari 1734 befanns, att lappen Hans Tomasson, som ensam innehaft Tranris skattelappfjäll sedan år 1718 och skattat därför, blivit gammal och blind och icke förmådde bruka fjället. Hans son Israel och hans brorson Jon Jonsson kommo nu överens om att ta hälften var av fjället. Någon formlig inrymning omtalas ej, ännu mindre någon medverkan av länsstyrelsen.

Av det redan anförda har framgått, att det funnits vissa regler för hur samerna efterträtt varandra i besittningen av skattefjällen. Det är icke möjligt att här i detalj klarlägga, vilka dessa regler varit och hur de eventuellt förändrat sig. Materialet är icke tillräckligt för att göra en slutgiltig utredning därom möjlig. Endast några iakttagelser och reflexioner må anföras.

En sorts arvsrätt till fjällen måste ha förelegat. I vissa avseenden synes denna ha stämt överens eller liknat ärvdabalkens regler. Så talas exempelvis år 1709 om att gamla lappen Jon Andersson hade en systerpart i Millerstskogsfjället. Den kan ha varit exempelvis hans mors arvslott i fjället. Systerparten ersattes med en god och duglig mjölkren och kan alltså knappast ha varit en större kvotdel i fjället.

I andra fall omtalas bröder såsom gemensamt innehavare av fjäll, som de tydligen ärvt.

Å andra sidan förekommer det många fall, i vilka en same efterträdes av en son eller måg, ehuru man vet,

att han haft flera barn. Det kan naturligtvis tänkas, att den som fått fjället, löst ut sina syskon, som det ju är vanligt i bondesamhället, men spåren efter sådana transaktioner äro icke många i det sammanbragta materialet. Ett sådant spår är den nyssnämnda systerparten.

Det förefaller alltså, som om det gällt några särskilda successionsregler. Dessa kunna tänkas utgöra en samisk sedvanerätt. Man skulle också kunna tänka sig, att någon samisk myndighet reglerat successionen inom vederbörande samefamilj efter några lämplighetsregler. Sådant är känt från Nordkalotten och Östeuropa, men i det föreliggande materialet saknas varje tydligt spår av någon sådan myndighet. Kanske förklaringen är enklare. Det finns mycket som talar för att man ansett en same, som icke hävdade sitt fjäll, ha förlorat rätten därtill, åtminstone tills vidare. När det vid Undersåkers ting år 1758 bevisades, att samnen Klemet Henningsson i flera år vistats i Norge, ansågs det, att hans broder kunde disponera den bortflyttades hälft i deras gemensamma fjäll. I andra fall antecknas, att en same blivit utfattig och dragit ut på tiggarsstråt. För att verkligen kunna utnyttja ett fjäll fordrades, att man ägde en renhjord av ganska betydande storlek. En same, som ej hade renar eller som förlorat dem vid någon naturkatastrof, måste överge sitt fjäll, och det synes då, som om någon lyckligare lottad medlem av släkten haft rätt att rycka in i hans ställe.

Även överlåtelse av fjäll eller delar av sådana eller andelar i dem förekomma och godtas av domstolarna. Ett vanligt uttryck i domböckerna är, att en same "kommit att bruka" eller "kommit att bebo" ett

fjäll efter en annan same. Hur växlingen i besittningen i dessa fall skett, får man ej veta, men det förefaller sannolikt, att överlåtelse - uttrycklig eller underförstådd - ägt rum, ty om det varit fråga om arv, hade släktskapen antagligen betonats i domboken. Även bordsrättsreglerna ha varit tillämpliga. Materialet bjuder på en del fall, då bordsrättstalan förts, t.ex. om Gåxsjöfjället. Och domstolen synes icke ha ifrågasatt anspråkets berättigande i och för sig; den avvisade en gång anspråket av det skäl, att bordskillning icke blivit nedsatt. I annat fall tycker man sig skönja, att en ättling efter en tidigare skattelapp inträder i sina fäders rätt till fjället, ehuru detta en mellantid innehafts av andra samer.

Ibland förekommer det, att en same tar någon till medinnehavare i fjället, vanligen i syfte att få hjälp med arbetet eller med utgörande av skatten. Men sedan kan det visa sig, att någon verklig överlåtelse ej varit avsedd utan att den intagne bolagsmannen åter skiljes från fjället till förmån för den ursprunglige innehavaren. Se t.ex. fallet Mats Larsson i Ornäs-fjället och änkan Märeta Larsdotters påstående.

Det är emellertid uppenbart, att häradsrätterna vid tvister om bättre rätt till fjäll och vid inrymningar i sådana lagt viss vikt vid samernas personliga egenskaper, nykterhet och "beskedlighet", samt även vid deras vederhäftighet för skattebetalningen. Hede häradsrätt antecknade sålunda den 1 december 1733, att nämnden och länsmannen skattade Jonas Anderssons sterbhus säkrast att utgöra skatten, men Johan Andersson osäker. Möjligen ansåg man, att det var fråga

om upplåtelse av otaxerade fjäll, ehuru ju Johan Andersson åberopat ett böxelbrev på ett av de omtvistade fjällan. - Senare den 30 november 1737, när landshövdingen lagt sig i saken, uttalade häradsrätten, att som skattebonden i Ljungdalen kunde vara säkrare än lappar, han borde stå för Flatruffjället.

Den svenska befolkningen i Jämtland och Härjedalen synes under det första århundradet efter införlivningen med Sverige ha respekterat samebefolkningens rätt. Domböckerna för denna tid ge ett starkt intryck av att häradsrätterna ville göra samerna rätt. Plakatet av år 1695 om lappmarkernas bebyggande översändes till länsstyrelsen i Gävle, under vilken landskapen då lydde, och blev av länsstyrelsen utsänt och publicerat, men det förefaller, som om det icke föranlett någon kolonisation av skattefjällan.

Så småningom började emellertid den bofasta befolkningens intresse för exploatering av fjällan vakna. Först synes det ha riktat sig mot fiskesjöarna.

Vid Hammerdals ting den 27 februari 1739 anmäldes att Per Jonsson av Olof Nilsson på Ornäs-fjället tillhandlat sig fiskevattnet Störvattnet för 2 riksdaler silvermynt samt att Jöran Mattsson i Espnäs av Tomas Nilsson på Klumpvatten-fjället tillhandlat sig fisket Gåråsvattnet mot 3 daler 16 öre silvermynt.

De båda köparna anhöllö om rättens stadfästelse samt erbjödo sig att ge årlig taxa till kronan för vartdera fisket med 8 öre silvermynt.

Den 13 mars 1748 köpte dragonerna Jakob Åberg och Jöns Löfström det lilla fjällvattnet Svävet av sa-

men Nils Nilsson Rök för 6 karoliner.

Den 21 april 1756 upplät sameänkan Märeta Larsdotter såsom ägare av halva Klumpvattenfjället till nämndemannen Erik Göransson i Tullingsås halva fisket i ovannämnda Gåxåsvattnet.

Enligt uppgift skulle Märeta Larsdotter ha utarrenderat Storvattnet, Svedvattnen och Fiskedalen till bönder.

Den 26 februari 1759 träffade bönderna Jöns Andersson i Risselås och Nils Eriksson i Gärde förening med skattelapparna på Millerstskogsfjället Per och Jon Nilssöner om att bönderna skulle få fiska i Lilla Gärdsjön och Klumpvattnet emot att de åtog sig att betala årlig avrad därför till kronan.

Den 13 februari 1731 och den 14 februari 1732 klagade skattelappen Torkel Andersson till Stenfjället vid Offerdals häradsrätt över att Tångeråsens och Öns byamän anlagt fäbodan intill och uti hans betesmark. Häradsrätten förordnade synemän att pröva, huruvida bönderna satt sig ned för nära intill skattefjället.

Den 6 juli 1748 besiktigades de lägenheter, varav nybygget Gårdsnäset skulle anläggas. Därvid anslogs till nybygget en slått på 200 lass hö, belägen på Millerstskogsfjället.

Vid Hammerdals varting år 1758 framträder emellertid en ny uppfattning. Då förfäktas nämligen från bondehåll, att fisket å skattefjällen icke ingick i samernas rätt till fjällen, utan kunde upplåtas åt andra. Att samerna icke godtogo denna uppfattning utan be-

stredo sådana upplåtelser, är självklart och framgår också av domboken.

Häradsrätten synes endast ha låtit sig övertyga till hälften om den nya teorins riktighet. Den förordnade synemän, som skulle utröna, om fiskevattnen lågo på fjällen, om de voro inbegripna i avraden för själva fjället men också om de voro behövlige för samerna och om dessa ville betala särskild skatt för dem.

Omkring år 1760 hade regalrättsidéerna en renässans i Sverige. Detta år förklarade Svea hovrätt, att ett laxfiske i Torne älv var krono och att hovrätten därför icke kunde pröva en tvist om det. I Kammarkollegiets och statskontorets cirkulärbrev den 10 februari 1764 förklarades för "ostridigt", att kronan tillhöriga voro icke blott laxfisken, som från långliga tider tillbaka innehafts och nyttjats av de hemmansägare och åbor, som haft land och ägor vid dem, emot det en viss och ständig taxa blivit årligen därför erlagd till kronan, utan också träsk- och insjöfiskerier, vilka lågo på hemmans ägor men för vilka avgift betalades till kronan efter särskilda taxor, samt slutligen att domar och resolutioner, som åberopades till stöd för innehavet av sådana fisken, icke kunde tillägga de dåvarande innehavarna därav någon annan rättighet än att "på behaglig tid" få nyttja dem mot räntas erläggande. I ett utlåtande till Kungl. Maj:t den 26 oktober 1764 framkastade kollegiet utan någon motivering påståendet, att "alla laxfiskerierna uti hela riket äro av ålder förklarade för regale". När sådana tankegångar kunde framträda och vinna anslutning inom centrala domstolar och ämbetsverk, är det icke att undra på att de satte sina spår också ute i periferien.

Det första direkta påståendet om att skattefjällen voro kronans egendom, återfinner man i Hammerdals dombok vårtinget 1759. Samerna Per och Jon Nilssöner å Millerstskogsfjället hade, som tidigare nämnts, den 26 februari 1759 träffat förening med två bönder från tingslaget om upplåtelse till bönderna av rätt att fiska i Lilla Gärdsjön och Klumpvattnet. När detta anmälades vid häradsrätten, uppträdde som konkurrent om fisket en bonde från Stamsele i Ångermanland, vilken några år nyttjat fiskevattnen. Hammerdalsbönderna åberopade häremot, att de såsom boende inom "landet och häradet" borde ha företräde. Och de fingo stöd av landsfiskalen Klingberg, vilken tydligen uppvaktade vid tinget. Det är uppenbarligen föreskriften i 18 kap. 2 § byggningsbalken om häradsbornas företrädesrätt till allmänna kronofisken, som går igen. Men Klingberg nöjde sig icke härmed. Han förbehöll sig ämbetstalan emot samerna Jon Nilsson för olaga handel med, och mot Stamselebon för olaga nyttning av "kronans egendom". På detta förbehåll svarade häradsrätten - icke utan att en viss misstrogenhet framträder i skrivsättet - att det stod Klingberg fritt att utföra sin talan mot Jon Nilsson såväl som Stamselebon, där han förmenade dem ha begått några olagligheter. En landsfiskal var ju länsstyrelsens särskilda förtroendeman bland länsmännen i länet. Den mening, som Klingberg gjorde sig till tolk för, torde närmast ha varit länsstyrelsens. Detta visade sig med all tydlighet i den resolution, som länsstyrelsen meddelade den 29 augusti 1766 angående besittningen av Ansätts- eller Ansiktsfjället. I denna resolution förklarade länsstyrelsen, att fjället var en kronoegendom, varå ingen åbo- eller stubberätt ägde rum. Länsstyrelsen underströk denna sin mening genom att i resolutionen icke göra något avseende å påstådd arvsrätt till fjäl-

let utan ge det åt en innehavare, som åtkommit fjället på ett föga hederligt sätt.

Redan tidigare hade emellertid länsstyrelsen visat, att den ej respekterade samernas ensamrätt till fjäl-
len. Sålunda hade länsstyrelsen den 18 april 1758
upplåtit fisket i Stenvattnet på Ansätts- eller An-
siktsfjället till några bönder under motivering, att
den lilla avgift, som samnen Tomas Persson betalade
för fjället, icke kunde räknas för samma fiske.

Beslutet av den 29 augusti 1766 stod sig emellertid
icke. Det överklagades i kammarkollegiet, som genom
utslag den 6 februari 1772 ändrade länsstyrelsens
resolution och bibehöll arvingen vid besittningsrät-
ten till fjället. Kollegiet upptar i motiveringen
för utslaget, att klaganden befanns vara berättigad
till fjället efter sina förfäder. Och i själva kläm-
men av utslaget bibehåller kollegiet honom "vid den
rätt 1654 års böxelbrevhonom tillägger". Kolle-
giet ansåg sålunda, att någon sorts arvsrätt till
fjället förelåg samt också att böxelbrevet av år 1654
inneburit upplåtelse av ärftlig besittningsrätt.

Följden av denna bakläxa blev, att länsstyrelsen över-
gav sin ståndpunkt, att åbo- eller stubberätt ej före-
låg beträffande lappfjällen. Men kollegiet hade dock
ingått i sakprövning om besittningsrätten, och detta
betydde, att kollegiet betraktade fjället som en kro-
nolägenhet. I överensstämmelse härmed fortsatte läns-
styrelsen att pröva frågor om bättre rätt till lapp-
fjäll och att meddela beslut om inrymningar i sådana.
Därvid respekterade länsstyrelsen emellertid samer-
nas arvsrätt till fjällen. Denna praxis synes läns-
styrelsen ha bibehållit ända fram mot kollektivise-

ringen genom 1886 års renbeteslag.

I de svenska jordeböckerna från och med den första från 1646 redovisades samerna med personnamn. Då emellertid i jordeböckerna räntorna, som samerna betalade, antecknats som indelade, d.v.s. anslagna till lön åt tjänstemän, måste räntorna ha utgått för vissa områden och icke varit personliga. Med detta förhållande överensstämmer också, att antalet skattskyldiga samer icke förändrats. Räntans summa har alltså varit konstant.

Skattläggningen 1717 torde icke ha varit någon skattläggning i egentlig mening utan endast en omredigering av jordeboken. Sålunda infördes namnen på fjäl-len i stället för namnen på samerna. - Att skattebeloppen äro högre i 1718 års jordebok än i 1717 års, beror på följande förhållande. Genom någon föreskrift under de närmaste årtiondena efter Jämtlands införlivning med Sverige hade samernas skatt blivit fördubblad, d.v.s. de hade nödgats betala dubbelt så mycket som vad jordeboken föreskrev. Genom kungl. resolutionen den 24 september 1675 på allmogens i Jämtland allmänna besvär befriades emellertid samerna från denna "fördubblingsränta". Omläggningen i 1718 års jordebok innebar nu, att räntorna för samerna upptogos med sina fördubblade belopp men att samtidigt "fördubblingsräntan" antecknades som avkortad under åberopande av 1675 års resolution. Det hela var alltså endast en förändring av redovisningen.

Den ifrågavarande fördubblingsräntan, som alltså icke utgått sedan år 1675, avfördes ur jordeboken och kronoräkenskaperna genom kammarkollegiets beslut den 19 februari 1851.

Räntan för samerna fr.o.m. 1718 för deras fjäll redovisades i jordeböckerna under beteckningen "Lappränta", utan angivande huruvida den var av skatte eller krono natur. I 1825 års jordebok redovisas fjällen under rubriken "Skattlagda fjäll eller Lappränta". I den närmast följande jordeboken, vilken upprättades enligt 1870 års jordeboksmetod och blev den sista jordeboken, redovisas skattefjällen under rubriken "Krono under enskild disposition".

Jämtland och Härjedalen hörde ursprungligen till Gävleborgs eller Västernorrlands län. När detta 1761 delades, hänfördes Jämtland till Västernorrlands men Härjedalen till Gävleborgs län. År 1810 återförenades de två landskapen i det då inrättade Jämtlands län.

Genom länsstyrelsens i Västernorrlands län resolution den 4 mars 1762 erhöilo nybyggarna i Gäddede tillstånd att nyttja fisket i Blåsjön emot 16 öre silvermynt i årlig taxa, dock med det förbehåll att samerna, som skattade för angränsande skog, fick därjämte nyttja samma sjö därefter som dittills.

Enligt Hammerdals häradsrätts utslag den 29 mars 1763 och den 2 april 1764 skulle länsmannen Johan Gröndal hålla utsyning på en fjälltrakt vid sydvästra och västnorra sidan om den s.k. Blåsjön, för vilken fjälltrakt lappmännen Torkel Jonsson och Lars Klemetsson ville åtaga sig 4 daler silvermynt i årlig avrad till kronan. Länsmannen kunde dock ej komma fram till Blåsjön utan nöjde sig med att göra sig underrättad om förhållandena vid sjön av nybyggarna i Gäddede. Han hemställde, att om samerna fingo nyttja fjälltrakten emot den erbjudna avraden, det skulle förbjudas dem

att med sina renkreatur komma längre från fjällen än till sundet, som låg mitt i Blåsjön, emedan "på denna sidan" om samma sund var gott tillfälle till slåtters uppodlande, ifall något nybygge med tiden kunde upparbetas i trakten.

Den 3 november 1764 tillät länsstyrelsen, att de två samerna fingo nyttja fjälltrakten, "dock ej att ofreda någon slätter som vid sundet kunde upparbetas".

Vid Hammerdals häradsting den 15 mars 1770 begärde lappmannen Torkel Jonsson och Sigrid Persdotter på Blåsjöfjäll tillstånd att emot 16 öre silvermynts årlig avrad få idka fiske i Blåsjön och besitta den fjälltrakt som kallades Gelemsklampen.

Det gavs rätten vid handen, att nybyggarna vid Jormsjön skulle ha erhållit fiskerättighet i denna sjö. Rätten förordnade om syn och hörande av angränsande.

På begäran av lappänkan Sigrid Persdotter i Blåsjölandet utsatte häradsrätten den 11 mars 1772 vite för alla dem, som utan lov befunnos göra henne något intrång i hennes skattefjäll.

Genom länsstyrelsens i Västernorrlands län resolution den 4 februari 1785 beviljades - enligt innehavarens av Blåsjöfjället begivande - Frostvikens och Jormsjö nybyggare att höstetiden idka fiske i Ankarvattnet och det s.k. Lejpingevattnet emot 6 marker torr fisk i årlig avrad samt att lappmännen ägde både före och efter den tiden obetaget nyttja samma fiske.

Lappmännen Pål och Jonas Tomasson å Blåsjöfjället i Ströms socken anhöllo hos länsstyrelsen i Västernorr-

lands län att utan intrång av angränsande nybyggare bli förbehållna vid fisket i norra delen av Blåsjön intill sundet därstädes samt i Ankars- och Lijpiksvattnen.

Länsstyrelsen meddelade utslag den 4 december 1790. Efter erinran om innehållet i 1762 och 1785 års resolutioner resolverade länsstyrelsen, att på grund av dem någon ändring ej kunde ske, utan borde var för sig åtnjuta resolutionerna.

I en den 26 november 1795 till länsstyrelsen inkommen skrift anförde Jon Tomasson, Pål Tomasson och Anders Klemetsson å Blåsjöfjället: Deras närmaste avlidna släktingar Torkel Jonsson och Lars Klemetsson hade genom 1764 års resolution blivit tillagda äganderätten av Blåsjöfjället, varunder sökandena, som då mera i arv bekommit detsamma, trott, att fiske i Blåsjön, Ankarvattnet och Lijpiksvattnet lytt. Dessa fisken hade emellertid utan sökandenas minsta vetenskap blivit upplåtna mot ränta till Gäddede, Frostvikens och Jormsjö nybyggare. Sökandena anhöllo därför, att de skulle få framför nybyggarna nyttja fiskena, helst som fiskena voro belägna inom deras skatteland.

Den 13 februari 1799 beviljade länsstyrelsen Enar Persson och Fredrik Aronsson att upparbeta nya hemman med villkor, att innehavaren av Blåsjöfjäll icke skulle betas renbete i början av sommaren. Samen borde ej åverka nybyggarnas slätter.

Samerna Anders Klemetsson och Pål Tomasson hade i en skrift, som inkom till länsstyrelsen den 24 februari 1798 klagat över intrång från Aronsson, men den 30 mars 1799 resolverade länsstyrelsen, att sökanden

borde rätta sig efter och trygga sig vid utslaget den 13 februari 1799.

Jon Pålsson instämde sedan Aronsson till häradsrätten, där han den 24 november 1812 (§ 35) yrkade förbud mot intrång i renbetet vid Blåsjön. Med hänvisning till kungl. resolutionen på allmogens besvär den 29 juni 1752 § 20 resolverade häradsrätten, att denna tvist om kronojord borde avgöras av länsstyrelsen.

Jon Pålsson vände sig då med en böneskrift till kronprinsen Karl Johan. Den föranledde en länsstyrelsens remiss den 13 oktober 1818 till kronofogden Granbom, vilken föranstaltade om en den 6 oktober 1819 hållen syn i ändamål att undersöka och till förening bringa den tvist, som uppkommit mellan lappmännen Jon Pålsson och Torkel Andersson, å ena, samt nybyggarna Jöns Olofsson, Fredrik Aronsson i Blåsjön jämte John Persson Vassdal och Daniel Larsson i Ankarvattnet. samt Mårten Bengtsson i Frostviken, å andra sidan. Vid synen träffades en detaljerad förening mellan samerna och nybyggarna om nyttjandet av fjällen och fisket.

Sedan Granbom avlidit, insände hans efterträdare syneinstrumentet till länsstyrelsen den 13 maj 1820, Länsstyrelsen återremitterade ärendet den 2 juni 1820 för projekterande av ränta "för de härigenom tillkomna renbeten och fiskevatten".

Ny syn hölls den 15 juli 1820. Därvid befanns, att det i föreningen omnämnda renbetet redan ingick i det fjäll, för vilket samerna betalade skatt. Någon ny ränta därå föreslogs alltså ej. Beträffande fiske-

na åter trodde samerna sig böra få äga dem utan vidare räntas erläggande eller under fjällskatten såsom i husbehovsfiske inbegripna. De åtnöjde sig emellertid med att för dem betala den avgift, som skäliggen kunde åsättas. Taxa för fiskena föreslogs därför.

Synen inkom till länsstyrelsen den 5 september 1820, varefter länsstyrelsen avgjorde tvisten den 20 oktober 1820.

Den 29 juli 1654 utgav Jacob Christoffer Stenklyft ett så lydande brev: "Jag undertecknad gör härmed veterligt mig hava, uppå Hans Kungl. Maj:ts vår allernådigste Regerande Konungs Carl Gustafs Nådiga behag, stätt och fäst ett Hans Kungl. Maj:ts och Kronans avradsland, Ansättsfjäll till Klemet Mårtensson lapp, ligger som efter följer: först i från Ansätt fjäll till en sjö, Skervågen benämnd, därifrån till Sögsjö sedan till Rörvatne, runtom, därifrån till Kingsjö och sist i Middagsfjället och Grubbdal. Och emedan såsom föreskrevne lapp haver uti böxel till kronan för be:de en riksdaler erlagt, varföre ock uppå Högstbe:te Hans Kungl. Maj:ts vägnar befallles härmed de andra honom näst omliggande lappar där honom icke emot denna sin välfångna böxel i en eller annan måtto någor förfång eller intrång tillfoga eller göra låta vid straff som Sveriges lag förmåler; Icke eller må förbemälte Klemet Mårtensson sig fördrista samma fjäll till någon annan bortsätta eller förböxla, utan han må vara då förtänkt denna sin utlagda böxel hava förlist och avradslandet enom androm åter beböxlat bliva. Här alla som vederbör vete sig hörsamligen att efterrätta. Actum Offerdals tingsplats".

På Offerdals ting den 14 oktober 1736 hördes avlidna skattelapparna Klemet Jonssons och hans son Jon Klemetssons änkor och omyndiga barnens förmyndare, skattelappen Pål Persson, om skattelappfjällen Ansätt och Grubbdal, vilka Klemet Jonsson och Jon Klemetsson besuttit och skattat för. Rätten fann Jon Klemetssons änka mäktig att hävda och besitta skattelappfjället Grubbdal, men tillät förmyndarna lappen Pål Persson i Sösjö skattelappfjäll och Tal Zachrisson, som dittills suttit inhyses med Klemet Jonsson, att hävda skattefjället Ansätt och hålla det Jon Klemetssons barn till handa, till dess de kommo till sina mogna år, då deras rätt även skulle vara öppen till Grubbdalsfjäll. Klemet Jonssons änka åter skulle sitta som huskvinna i Berga.

På tinget den 14 februari 1761 anmälde samnen Lars Jonsson, att hans svärfader Tomas Persson innehade Ansiktsfjället, och emedan svärfadern var gammal och förmodades icke längre kunna nyttja det utan med tiden avstod, så ville Lars Jonsson såsom den sig först anmält förbehålla sig rättighet därtill, när svärfadern upplät det.

Till vårtinget 1766 med Offerdals tingslag instämde samnen Klemet Jonsson samnen Lars Jonsson om närmare rätt till Ansätts- eller Ansiktsfjället. Efter att ha företett 1654 års böxelbrev anförde Klemet Jonsson, att han var sonsons son till Klemet Mårtensson samt således i rätt nedstigande led släkt med den som böxlat fjället och blivit försäkrad om Ansättsfjället. Han åberopade 1736 års avgörande. Emedan han var Jon Klemetssons son, trodde Klemet Jonsson sig vara både berättigad och mäktig att motta fjället. Pål Persson, som var död, hade i sin livstid lämnat fjället till

sin broder Tomas, vilken avträtt det till Lars Jonsson. Klemet Jonsson sade sig hellre erlægga någon proportionerlig avrad än mista vad hans förfäder, man efter man, ägt rättighet att nyttja.

Lars Jonsson svarade med att inge utdrag av 1761 års dombok.

Häradsrätten resolverade den 12 februari 1766: Efter de ingivna handlingar hade häradsrätten funnit, att Klemet Jonssons förfäder ägt nyttningen av det omtvistade Ansättsfjället, samt att rätten genom dom förordnat, att det skulle hållas deras barn tillhanda, fördenskull, oansett att förmyndaren Pål Persson samt hans broder Tomas gjort någon författning om samma fjäll, likväl som Pål Persson icke var rätter ägare utan förestod fjället åt en annan och Lars Jonsson ej gittat styrka annan åtkomst därtill än vad hans svärfader i ovan berörda måtto avhandlat, så fann häradsrätten för sin del, att Klemet Jonsson, som intygades vara beskedlig och i det tillstånd, att han kunde utgöra avraden, fick därvid bibehållas, vilket emellertid blev landshövdingens gottfinnande underställt.

Klemet Jonsson vände sig nu till länsstyrelsen men hade där mindre framgång.

Länsstyrelsen resolverade nämligen den 29 augusti 1766, att som detta fjäll var en kronoegendom, varå ingen åbo- eller stubberätt ägde rum, så kunde länsstyrelsen icke "finna", hur häradsrätten kunnat "gå in" i den disposition av fjället, att det skulle hållas förre innehavarens barn till handa, och kunde därför icke göra något avseende på Klemet Jonssons

påstådda arvsrätt därtill. Därför bibehöll länsstyrelsen Lars Jonsson vid fjället.

Pål Persson synes ha överlåtit Ansättsfjället till sin broder Tomas Persson. Denne uppgavs sålunda år 1758 inneha fjället, ehuru han ej själv brukade det utan upplåtit det till en annan (troligen hans svärson Lars Jonsson). Detta år upplät länsstyrelsen fiskerätt i sjön Stenvattnet med några små tjärnar till fyra bönder med förmålan, att den lilla avgift, som Tomas Persson betalade för Ansiktsfjället, icke kunde räknas för detta fiske.

Ett av särdragen i Jämtlands län hänför sig just till myndigheternas inställning till samernas rätt till fjällmarkerna. Ett särskilt intresse tilldrar sig därvid frågorna om befogenheten att avgöra, vilken same som skulle inneha visst fjäll och vilka områden och nyttigheter som skulle höra till det särskilda fjället.

Vad först "böxelbrevet" av den 29 juli 1654 angår, så är det icke lätt att klarlägga dess bakgrund. Det kan vara ett fullföljande av tradition från den norska tiden. Denna tradition skulle då innehålla, att samerna fått böxla sina fjäll av den norska kronan. Men brevet kan också tänkas vara utslag av den oviss-
het om rättsläget, som rimligtvis kunde föreligga hos de svenska myndigheterna under landskapets första svenska tid. Samen kan tänkas ha känt sin rätt hotad av ockupationsmakten, tagit det säkra för det osäkra och skaffat sig ett böxelbrev för att åtminstone ha något att åberopa.

Under den följande tiden vann en annan ordning insteg,

innebärande att inrymningar i och gränstvister mellan skattefjäll, liksom i Lappland, ansågos tillhöra domstolarnas befogenhet. Det är för övrigt påfallande, hur termerna "äga" och "arv" användas. De vanliga arvsreglerna synas ha tillämpats, ehuru också samens "beskedlighet" och vederhäftighet för lappräntan anförts bland domskälen.

Länsstyrelsens befattnings med ärendena synes hänföra sig till tiden efter 1700-talets mitt. De tidigaste av de påträffade avgörandena synas hänföra sig till inrymningar i fjäll, som icke tidigare innehafts av samer och alltså icke varit belagda med lappränta. Hit synas höra 1759 års resolution om upplåtelse av Blåskallfjället och 1761 års resolution om en utvidgning av fjällen i Hede (Helags- m.fl. fjäll).

En helt ny syn på förhållandena framträder däremot i 1766 års mål om Ansättfjället. Häradsrätten står i materiellt avseende kvar på den äldre ståndpunkten och vill tillägga arvsreglerna en avgörande betydelse, men det nya draget framträder redan hos häradsrätten däri, att den icke själv avgör målet utan underställer avgörandet länsstyrelsens "gottfinnande". Länsstyrelsen å sin sida dekreterade, att fjället var kronoegendom, varå icke någon åbo- eller stubberätt ägde rum. Vad som orsakat detta omslag är ovisst. I målet var 1654 års böxelbrev företett; det kan vara detta, som ingivit länsstyrelsen meningen, att fjället var ett vanligt kronoavradsland. Men det kan också vara de på 1760-talet även på andra områden framträngande regalistiska tankegångarna, som göra sig gällande. Måhända kan landshövdingen Örnsköld, vilken gjort sin karriär inom bergskollegiet, haft dem med sig därifrån.

Det är emellertid påfallande, att länsstyrelsen, även om den alltjämt ansåg sig vara den myndighet, som hade att handlägga inrymnings- och gränsfrågor rörande skattefjällen, dock i de materiella frågorna senare åter tar upp de äldre tankegångarna. I slutet på 1700-talet och början av 1800-talet godtog länsstyrelsen sålunda inrymd sames efterkommande såsom innehavare av fjäll, inrymde dem på begäran i fjällen och lade t.o.m. överlåtelse av fjäll till grund för inrymning - hela tiden dock med tillagd motivering om samernas personliga egenskaper och vederhäftighet. Efter mitten av 1800-talet framträder denna tankegång mycket tydligt i länsstyrelsens avgörande.

Lappskatteland och lappmarksgräns.

Prawitz.

Rättspraxis vid häradsrätterna under 1600-talet karakteriseras av att lappskattelanden i de flesta avseenden behandlas på samma sätt som skattejord. Arvs- och bordsrätt anses föreligga, skattevraksbestämmelserna anses tillämpliga och häradsrätten är forum, allt i kontrast mot vad då för tiden tillämpades i fråga om kronohemman. Det må också erinras om att praktiskt taget alla hemman i Norrland varit skatte alltsedan medeltiden och att nybyggen, som upptogos i de norrländska skogsbygderna av ålder blivit skatte och tillfallit nybyggarna med äganderätt.

En beaktansvärd avvikelse från det mönster, som följdes i fråga om skattehemman, före-

1898 den 8 december med samråd lappby:

skommitt inom lappbyn var ingen annan be-
stämmelse af noden än den, att lapp, som märk-
te annan tillhörig renkalv, borde höfva hafva en
sättning, om märkningen föregående "inom gen-
det," med 50 öre, men om kalv märktes "i villan"
med en krona för hvarje djur.

Rekorna till sam-
skötselens tillbaka-
gång:

§ 12.

Sämn rekter till renskötselens tillbakagång
omväntades vargernes härjningar, tyfshytte och
renarnes förvildning.

Sedutom hade lapparne nödgats slakta
många renar för att kunna ersätta uppkom-
na köckador.

Härtill komme att betet under flera år va-
rit dåligt.

Stuten och betes-
platser:

✓ § 13.

Fjällmännen uppgåfo, att flyttningarna en
föregående på samma sätt som under den
tid nuvarande kronofogden Salqvist var lapp-
fogde.

Under sommartiden förekomme att renar-
na betade i Norge, men plögade fjällmännen
likväl goarbo i Sverige. Vintertid företogs
flyttningar till Norge. Stuten, som låge
närmast gränsen var Bjurträskdalen. Ugd-
skapet och Rutsälven. Stild Olofsson Rensbogs
föräldrar sadis under vintern hafo uppe-
hållit sig med sina renar i Kirjädalen
samt till och med i Kopparbergs län medan
de under sommaren plögade draga sig än-
da uppe mot Lyfarnne från Lillfjället. Vid Ly-
farnne bodde de i norra område. Kjöfvo
vinterns gysamma med hänsyn till bete
och oroades de ej af vargar. Stannade de kvar i

189

Norge,
i de
Kär
koll,

M

Narva
Kingsd
ner, O
och i
i Öfr
som f

Ku
men
och ha

Up
i lapp

gus

i Sam
mer-
och-
intigt
gabier
och,

Av avskrift

Utdrag av domboken år 1891 den 14 September och följande dagar förrättades av undertecknad Domhafande i orten, lagtima hösteting med Hede tingslag uti tingshuset i Hede kyrkoby den 16 september 1891.

§ 49. S.D. Vid upprop till fortsatt handläggning af uppskjutna, under § 41 i sistlidet tings dombok antecknade målet mellan lappmännen Jon Nilsson, Jon Elias Jakobsson, Jon Jonasson, Anders Fjällström, Jon Larsson och Anders Larsson Doj, Kärande, samt Bruksegeren William Farup, Svarande, angående rätt till renbete;

.....
Då något jäf mot åberopade vittnena ej förekom, fingo dessa med undantag av Buhr och Pål Jonsson, framträda samt aflägga vittnesoden, om vars vikt de alla erinrades, Hvarpå de, hvar för sig hörde, berättade:

1/ Mattias Långström: att vittnet som voro född år 1814, mindes att för längre tid än femtio år sedan lappar upphållit sig med sina renar dels under vintern i Anådalen på södra sidan om Ansjön, der det sist på 1840-talet och i början af 1850-talet funnits en gammal lappbostad, dels på vårsidan under kalvningstiden i Anåkroken, der det äfven funnits en gammal lappbostad, dels höst och vår på Storvallen, belägen på allmänningen ett litet stycke utom brukets område, sådant detta blef vid afvittring bestämmt, dels först på sommaren vid Daddsjön längre vest i Mittådalen på norra sidan om Mittån, dels och midt i sommaren i Mittådalen längre vest om Daddsjön på södra sidan av Lillaxhögen, att då i början af 1850-talet det upphört att finnas tillgång på bränsle i Anådalen, lapparna flyttat derifrån till norra sidan Anåfjellet, der vittnet likasom i Anådalen besökt lapparna och jemväl logat i deras dervarande bostäder, att några lappar icke sedan lång tid tillbaka och före avvitrningen hållit till i Anåkroken, derifrån de flyttat åt Mittådalen, att af de lappmän, som uppehållit sig i Anåkroken, vittnet varit bekant med, bland andre, tvänne vid namn Anders Nilsson, Hans Andersson och Lars Johansson, att vittnet vid 15 till 17 års ålder vallat boskap på Storvallen och vid Daddsjön och från den tiden mindes, att lappar hållit till på båda ställena, att vittne redan i sina pojkar sett nodruttna lappherbergen i Mittådalen, der vittnets föräldrar den tiden hade en fåbodvall på södra sidan om Mittån, att lappar ännu brukar vistas med renar såväl på Storvallen derstädes dock endast tillfälligtvis, som ock vid Daddsjön och i Mittådalen, dit de flytte från det förra stället; att alla de omvittnade

Vid vägen (Djup-
gården).
i Mittådalen

platserna voro belägna norr om Ljusne elf samt emellan denna och Storsjö; hvaremot vittnen icke kunde yttra sig om, huruvida de lågo inom Ljusnedals bruks område eller icke; att vittnet hört en sägen, att Ljusne Koppargruftva skulle hafva upptäckts af en lapp; samt att Ljusnedals bruk på kaminer af en viss form, som derstädes fordom gjudits, haft ett märke föreställande en lapp, åkande i akja efter en ren, men att vittnet icke hade sig något särskildt bekant angående anledningen till ett sådant märkes begagnande.

2/ Olof Jonsson Loo, att vittnet som vore född 1827, i sina pojkar vallat boskap i Anådalen och derunder sett lappbostäder, då ännu ej till utseendet åldriga, i Anådalen på tre särskilda ställen ej långt ifrån hvarandra, deraf den ena bostaden befunnit sig i Anåkroken, som utgjorde en del af Anådalen; att ehuru vittnet sjelf ej besökt lapparne derstädes, vittnet dock visste, att sådana den tiden hållit till under vintrarna med sina renar i nämnda dal; att intill år 1854 lappar med renar under vintrarne uppehållit sig i Sörvallen, der vittnet derunder sjelf besökt lapparne, hvilka äfven derstädes haft bostäder, som då ännu ej synta åldriga; att vittnet ej hade sig bekant, huruvida sedan år 1854 några lappar suttit i Anådalen eller Sörvallen; att Käranden Jon Larsson och Anders Larsson Dojs fader och farfader varit bland de lappar, som hållit till i Anådalen; att vittnet ej kände till några flera lappbostäder inom Ljusnedals bruks nuvarande område, men deromot visste, att i vittnets ungdom renar gått öfver hela allmänningen, ehuru vittnet ej kunde säga, om de nått ända fram till Lossen, Galltjern och Trommorne; samt att Anådalen och Sörvallen synta vittnet vara mindre tjänliga för odling, än att begagnas såsom betesmark.--

3/ Staffan Staffansson, att vittnet, som vore född år 1831 såsom liten pojke sett några gamla kojstickor efter ett öfvergivet lappläger vid Gunnarstöten, belägen norr om Mittån; samt att vittnet en vinter för omkring 30 år sedan rest igenom Anådalen och då funnit lappar hålla till derstädes äfvensom sett åtminstone ett par lappkåtor.--

4/ Olof Olofsson Loo: att vittnet, som vore född år 1825, i sin ungdom sett gamla lappkåtor på två ställen i Anådalen ned Anåkroken; att vittnet hört sägas, att den tiden lappar skulle hafva hållit till derstädes under vint-rarna och bland dessa, lappar med namnen Jon Andersson Fjällström, Nils Andersson, Thomas Kant och Anders Nilsson; att vittnet redan för 40 år sedan och sist nu i år sett en gammal lappbostad utanför Kolbensjön, men att vittnet ej visste när lappar senast uppehållit sig der.--

5/ Olof Persson Loo: att vittnet, som vore född år 1825, på 1840-talet sett då ännu icke åldriga lappbostäder på Sörstädjan, der lappar då och efter hvad vittnet hört sägas, ännu på 1860-talet, hållit till med sina renar; samt att vittnet sist på 1850-talet och under 1840-talet sett lappbostäder i Öfvervåla belägen i Ljusnedalen, i Anådalen och i Täfvådalen, af vilka lappkojorna i Öfvervåla redan då syntes hafva varit öfvergifna, hvaremot den tiden under vintrarne lappar hållit till med renar både i Anådalen och Täfvådalen, deraf den förra vittnets föräldrar haft en fäbodvall, samt att vittnet, som efter ofvannämnda tid ej besökt omvittnade platsorna icke hade sig bekant, huruvida derefter några lappar hållit till derefter:---

6/ Per Tronsson: att vittnet, som vore född år 1825, på hösten 1857 färdats förbi Anådalen och då sett lappar, som medhaft renar, hålla till i dorstädes befintliga lappkåtor; att bland dessa lappar befunnit sig onkan efter Jon Andersson, som vore farfader åt Käranden Jon Jonsson och Anders Larsson Doj och Käranden Jon Jonssons hustru; att vittnet trodde, att några lappar derefter ej hållit till i Anådalen; att vittnet såsom liten pojke sett en särskild lappbostad i Anåkroken, hvilken bostad då redan varit gammal och tyckts vara öfvergiven; att sydöstra sidan af Kappruet inom brukets område och på ett par bösshålls afstånd från Anådalen funnes tre lappkåtor, som vittnet första gången vintern 1857 eller 1858 och derefter flera gånger sett vara befolkade af lappar, som medhaft renar; att dorstädes numera dock icke på flera år bott några lappar, utan hade dessa, som tillhört Jon Anderssons med flera familjer flyttat öfver till den delen af Kappruet, som tillhörde Messlingens by; att vittnet ej kunde bestämdt säga, när lappar sista gången suttit å brukets andel af Kappruet, hvaremot vittnet ännu under de senaste åren ibland då vittnet farit vägen fram till bruket, sett ömse renar hålla till i Anåfjället och brukets andel av Kappruet; samt att vittnet första gången, då vittnet var en liten pojke, sett på södra sidan Mittån upp på höjden lappbostäder, hvilka redan då till större delen varit nedruttnade och tyckts vara öfvergifna.--

7/ Sven Norberg: att vittnet, som vore född 1823 första gången för 32 år sedan sett i Anådalen två gamla lappbostäder, hvori inga lappar dåmera hållit till, samt å Kappruet i sluttningen mot Anådalen en tredje lappbostad, som då varit så godt som ny, och der lappar, som medhaft renar, den tiden bott; att dessa lappar utgjordes af bland andra Jon Anderssons son Lars Jonsson, Torkel Fjällsten, Nils Nilsson och onkan efter Jon Torkilsson; att det numera vore flera år sedan lapparne flyttat derifrån inpå Messlinge bys område; att vittnet vid samma tid i Mittådalen söder om Gunnarsstöten sett flera kul-

lar eller tomtplatser efter en gammal lappbostad, att vittnet vid 8 till 9 års ålder såsom vallpojke sett rätt söder om Daddsjöarne Kojstickor efter gamla lappkåtor; att vittnet ej visste, när senast några lappar hållit till der, men väl att lapparne flyttade derifrån inom sitt egna område på norra sidan om Daddsjöarne, der de ännu hålla till; att bland de lappar, som i äldre tider hållit till vid Daddsjöarne befunnit sig Jon Anderssons familj och Tomas Kant; att vittnet i Gröndalen omkring 2000 till 3000 alnar söder om Grönån sett ett mycket gammalt lappläger, då vittnet vid 9 års ålder varit der i slätter och deraf dänera nätt upp tomtplatserna varit synliga; samt att vittnet äfven å andra ställen inom Ljusnodals bruks nuvarande område sett lappbostäder, ehuru vittnet ej kunde redogöra för hvarost.--

8/ Hans Grönberg: att vittnet, som vore född år 1820, första gången före 1850-talet sett lappläger på tre ställen i Anådalen, der af vittnet visste, att två den tiden brukade begagnas af lappar, ehuru vittnet sjelf ej varit dit, då lappar uppehållit sig der; att vittnet deremot ej ihågkommo, att några lappar hållit till i det tredje lägret, hvilket varit gammalt och förfallet; att vittnet icke kände till namnen på de lappar, som uppehållit sig i Anådalen, icke heller när lappar upphört att der vistas, med att då vittnet sista gången för flera år sedan varit åt Anådalen, hade det sett ut som om lappbostäderna derstädes dänera skulle hafva varit öfvergifna; att vittnet, likaledes före 1850-talet sett ett gammalt öfvergivet lappläger i Öfvervåla, beläget i Ljusnodalen, samt två öfvergifna sådana läger utmed Kålbonsjön; att vittnet något deraf åren 1854 eller 1855 i Tefådalen sett ett lappläger på samma sida om Tefån som Sörvallen och midt emot den på andra sidan än belägna Backvallen; att några lappar vid tillfället ej vistats der, men efter hvad vittnet hörde sägas, den tiden ännu brukade uppehålla sig der med sina renar, hvarom vittnet visste, att lägret sedermera öfvergivits, ehuru icke närmare tiden när detta skett; samt att vittnet i sina pojkar och långt derefter sett lappar med renar hålla till i ett läger i Mittådalen, men att vittnet trodde detta ej vara beläget inom Ljusnodals bruks område.--

9/ Kerstin Hansdotter: att vittnet, som vore född år 1835, första gången såsom liten flicka sett lappar, och bland dessa Jon Anderssons familj, hålla till med renar i ett läger i norra delen af Sörstädjan på omkring 1 mils avstånd från Medskogen, att under de senaste $\frac{3}{4}$ åren eller deromkring detta läger ej varit af lappar begagnadt; samt att vittnet icke hade sig bekant, huruvida detta läger vore beläget inom eller utom brukets område.--

lar eller tomtplatser efter en gammal lappbostad, att vittnet vid 8 till 9 års ålder såsom vallpojke sett rätt söder om Daddsjöarne Kojstickor efter gamla lappkåtor; att vittnet ej visste, när senast några lappar hållit till der, men väl att lapparne flyttade derifrån inom sitt egna område på norra sidan om Daddsjöarne, der de ännu hålla till; att bland de lappar, som i äldre tider hållit till vid Daddsjöarne befunnit sig Jon Anderssons familj och Tomas Kant; att vittnet i Gröndalen omkring 2000 till 3000 alnar söder om Grönån sett ett mycket gammalt lappläger, då vittnet vid 9 års ålder varit der i slätter och deraf dåmera nått upp tomtplatserna varit synliga; samt att vittnet äfven å andra ställen inom Ljusnodals bruks nuvarande område sett lappbostäder, ehuru vittnet ej kunde redogöra för hvarost.--

8/ Hans Grönberg: att vittnet, som vore född år 1820, första gången före 1850-talet sett lappläger på tre ställen i Anådalen, der af vittnet visste, att två den tiden brukade begagnas af lappar, ehuru vittnet sjelf ej varit dit, då lappar uppehållit sig der; att vittnet deremot ej ihågkommo, att några lappar hållit till i det tredje lägret, hvilket varit gammalt och förfallet; att vittnet icke kände till namnen på de lappar, som uppehållit sig i Anådalen, icke heller när lappar upphört att der vistas, med att då vittnet sista gången för flera år sedan varit åt Anådalen, hade det sett ut som om lappbostäderna derstädes dåmera skulle hafva varit öfvergifna; att vittnet, likaledes före 1850-talet sett ett gammalt öfvergivet lappläger i Öfvervåla, beläget i Ljusnodalen, samt två öfvergifna sådana läger utmed Kålbensjön; att vittnet något dera af åren 1854 eller 1855 i Tefådalen sett ett lappläger på samma sida om Tefån som Sörvallen och midt emot den på andra sidan ån belägna Backvallen; att några lappar vid tillfället ej vistats der, men efter hvad vittnet hörde sägas, den tiden ännu brukade uppehålla sig der med sina renar, hvar emot vittnet visste, att lägret sedermera öfvergivits, ehuru icke närmare tiden när detta skett; samt att vittnet i sina pojkar och långt därefter sett lappar med renar hålla till i ett läger i Mittådalen, men att vittnet trodde detta ej vara beläget inom Ljusnodals bruks område.--

9/ Korstin Hansdotter: att vittnet, som vore född år 1835, första gången såsom liten flicka sett lappar, och bland dessa Jon Anderssons familj, hålla till med renar i ett läger i norra delen af Sörstädjan på omkring 1 mils avstånd från Medskogen, att under de senaste 34 åren eller deromkring detta läger ej varit af lappar begagnadt; samt att vittnet icke hade sig bekant, huruvida detta läger vore beläget inom eller utom brukets område.--

10/ Jon Persson: att vittnet, som vore född år 1812, sett lappläger dels i Anäkroken under år 1833, dels annerstädes i Anådalen under år 1853 eller 1854, dels ock i Sörstådjan under år 1856 eller 1857, att vid omvittnade tillfällen lappar med renar uppehållit sig å nämnda ställen, vittnet ingen gång vari sig före eller senare vidare besökt; att vittnet ej visste huruvida nämnda lappläger vore beläget inom Ljusnedals bruks område eller icke; samt att Jon Andersson och Anders Nilsson med flera lappar hållit till derstädes; hvaremot vittnet ej visste, hvilka lappar som begagnat de andra båda omvittnade lapplägren.--

11/ Nils Olofsson: att vittnet, som vore född år 1824, varit i midten af April månad år 1853 i Tofådalen till ett lappläger derstädes, beläget på samma sida om Tofån som Sörvallen och midt emot den på andra sidan än belägna Backvallen; att bland andra lappar Jon Andersson och Lars Jonsson då hållit till der med renar; samt att vittnet kort före jul 1854 sett Jon Anderssons familj uppehålla sig med renar i ett i Anådalen på norra sidan Anån befintligt lappläger.--

12/ Johan Jonsson Loo: att vittnet, som vore född år 1834, redan i sina pojkar varit till Anådalen, der vittnets föräldrar haft en fäbodvall samt derunder sett lappläger på 4 till 5 särskilda ställen derstädes vid norra slutningen af Anåfjellet inom Ljusnedals bruks område; att två af dessa lappläger sett ut som om de vid den tiden ännu begagnats; att vittnet visste, att år 1875 lappar hållit till i Anådalen; att numera samtliga lapplägren i Anådalen vore öfvergifna, men att vittnet ej visste, när detta skett, samt att vittnet likaledes i sina pojkar i Tofådalen sett ett lappläger midt emot den på andra sidan Tofån belägna Backvallen, hvilket lappläger då ännu tycktes begagnas, men numera vore öfvergifvet, utan att vittnet närmare visste tiden när detta skett.--

13/ Sven Buhr: som härefter hördes, gjorde i sin uti sistlidet tings protokoll i målet antecknade vittnesberättelse de ändringar och rättelser, som innehålles i följande af honom nu ingifna skrift:

Efter erhållen kännedom om att mitt vittnesmål vid förra tinget angående Lappars vistande i Ljusnedals Bruks område vintertiden blifvit i vesäntlig mån missupfattadt till protokollet, anhåller jag deruti inför Härads Rätten få begära rättelse.--

Det var visst icke min mening, att jag mindes det lappar allt sedan 1850 talet och till denna tid under vintrarna skulle hafva uppehållit sig och betat med sina renar å de bruket tillhöriga Anåfjellet, Mittådalsfjellen

och Lillfjället, men väl att de efter denna tid någon gång gjort besök och uppehållit sig der vintertiden.

Deremot förklarade jag att dessa besök upphörde då Bruksegaren Farup för längre tid tillbaka började rättgång emot lappar som der vistades deribland jag minnes Lars Jonsson och Nils Nilsson, och att lappar senare icke haft sina visten å Ljusnödals Bruks ägor på nämnda trakter. Renar har dock också sedermera ströfvat omkring å dessa trakter såväl sommar som vintertid, men utan vård.

De visten eller vallar efter Lappar, som å detta område finnes å flera ställen, dock icke i någon mängd, äro mycket gamla och angifva med säkerhet att lappar icke suttit der på senare tiden.

Sven Buhr.

14/ Pål Jonsson: vidhöll sin förut i målet afgifna vittnes berättelse med följande ändringar och tillägg: att vittnet endast en gång, och detta en vinter på 1840-talet färdats genom Zvarnildalen och derstädes då påträffat lappar med renar söder om Zvarnilvallen och ej långt ifrån Grundsjön, men huruvida denna plats vore belägen inom eller utom brukets område kände ej vittnet; att vittnet en höst, numera för många år sedan, gått vintervägen öfver Anåfjället fram till Funäsdalen och derunder opp i nämnda fjell på dess södra sida och öster om Tvärån sett gamla stickor efter fordna lappkojor; att det varit Zvarnildalen vittnet påträffa de i vittnets förra berättelse namngifna lappar, af hvilka dock vittnet ej känt några med namnet Hans Johansson, men väl en som hetat Lars Johansson att vittnet kort efter år 1833, då vittnet trädt i äktenskap under en vinterresa hvilat hos lappar, som med renar då höllo till i Anådalen i dervarande lappbostäder; att vittnet derefter endast under sommaren färdats genom Anådalen och dervid ej varit fram till lappbostäderna, samt att, då vittnet för omkring femtio år sedan en vår i Kalfningstiden färdats på skidor förbi Anåkroken, vittnet sett lappar uppehålla sig med renar derstädes.

.....
År och dag som ofvan

På Härads Rättens vägnar:

Julius Roman

Rätt avskriv t, betygar Sveg i Kärjedalens domsagas kansli den 26 mars 1954.

På tjänstens vägnar:

Ester Österlind

Rätt avskrivet av avskrift intyga:

G Bengtsson

Yngve Dahl

Protokoll hållet vid sammanträde å Funäsdalens skolhus den 19 september 1893.

Efter uppläsandet af den för detta sammanträde den 7 sistlidne Augusti utfärdade kungörelse, antecknades att följande lappar och bofaste inom socknen tillstädeskommit:

Lappmannen Nils Olofsson Rensberg.

Bofaste: Hemmansegarne Mårten Långström, Jon Jonsson Lo, Måns Johansson, Nils Olofsson, Staffan Hansson Uthus, Jonas Halfvarsson, Pål Svensson, Olof Larsson, Måns Ersson och Mårten Norberg från Funäsdalen samt för Hede byamän Olof Ersson i Klockarberg, enligt fullmakt.

Derefter upplästes Kongl. Majts Nådiga Bref af den 22 sistl. Juni, innehållande föreskrifter om hvad Komitén hade att iakttaga.

På framställd fråga förklarade lappmannen Rensberg, att betet för renarne skulle blifva tillräckligt om de trakter, som af 1806 års Komité föreslagits till inlösen, blefve upplåtna, dock borde nämnde trakter förläggas i sammanhang med Rutfjellsets skatteland och Högvålens by, hvarjemte han yrkade på inlösen af Fjättdalen eller Tännäs No 27 och Käringsjön.

Mårten Långström uttalade att för erhållande af skog skattelandet måste utvidgas något vid Malmagsjön, men ej i så stort omfång som 1886 Komite föreslagit, emedan hemmansegarne derigenom skulle mista betydliga slätterlägenheter.

Dessutom föreslog han att utvidgning borde ske från Røfjellet vid Urgådalen mot wattnerne, anseende att betet då borde blifva tillräckligt, synnerligast som allmänt klagades öfver att renarnes antal mer och mer minskades.

För Åkre Storsjö lappbys räkning ansåg han nödigt att Ljusnedals bruk blefve inköpt, hvarigenom han hoppades att misshälligheterna emellan Lappar och bofaste skulle upphöra.

Olof Larsson upplyste att Rensberg gjort allt för att vårda sina renar, men att renarne från andra håll kommo och toge hans renar med sig, påstående att det ej fans bete i Storfjellen emellan Storsjö och Messlingen, hvilket gjorde att renarne sökte sig längre söderut.

Olof Ersson i Klockarberg, ombud för Hede byamän, anförde att lapparne äro mycket vårdslösa med sina renar, ty renarne komma vintertiden ända ner till Hede och göra der stor skada på ungskog m.m., troende han att dessa renar tillhörde såväl Storsjö som Tännäs lappby; och ansåg han att utvidgning

af Storsjö lappby borde ske genom inköp av Henvålen och Henådalen äfvensom vestra delen af Hede bys område omkring Hållfjellet och Femån, hvilken trakt Hede byamän kunde undvara, såvida derigenom kunde undvikas att renarne inträngde på Hede bys öfriga egor.

På grund af dessa upplysningar, äfvensom med kännedom om redan gjorda inköp af cirka 20 trög inom Funäsdalens och Tännäs gemensamma skifteslag, anse komiterade att för Tännäs lappby, renbetet må blifva tillräckligt för hela året, dock bör vid nu pågående skifte noga tillses att de inköpta hemmansdelarne blifva lämpligt belägna i sammanhang med skattefjellet och Högvalens by.

Dag som ofvan

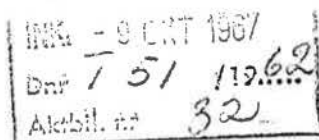
E.F. Groth

F.W. Jonson

Adolf Suwe

Rätt avskrivet intygar:

G. Berglund *J. Persson*

Protokoll hållet vid sammanträde å Funäsdalens skolhus den 19 september 1893.

Efter uppläsandet af den för detta sammanträde den 7 sistlidne Augusti utfärdade kungörelse, antecknades att följande lappar och bofaste inom socknen tillstädeskommit:

Lappmannen Nils Olofsson Rensberg.

Bofaste: Hemmansegarne Mårten Långström, Jon Jonsson Lo, Måns Johansson, Nils Olofsson, Staffan Hansson Uthus, Jonas Halfvarsson, Pål Svensson, Olof Larsson, Måns Ersson och Mårten Norberg från Funäsdalen samt för Hede byamän Olof Ersson i Klockarberg, enligt fullmakt.

Derefter upplästes Kongl. Majts Nådiga Bref af den 22 sistl. Juni, innehållande föreskrifter om hvad Komitén hade att iakttaga.

På framställd fråga förklarade lappmannen Rensberg, att betet för renarne skulle blifva tillräckligt om de trakter, som af 1806 års Komité föreslagits till inlösen, blefve upplåtna, dock borde nämnde trakter förläggas i sammanhang med Rutfjelllets skatteland och Högvålens by, hvarjemte han yrkade på inlösen af Fjättdalen eller Tännäs No 27 och Käringsjön.

Mårten Långström uttalade att för erhållande af skog skattelandet måste utvidgas något vid Malmagsjön, men ej i så stort omfång som 1886 Komite föreslagit, emedan hemmansegarne derigenom skulle mista betydliga slätterlägenheter.

Dessutom föreslog han att utvidgning borde ske från Røfjellet vid Urgådalen mot wattnerna, anseende att betet då borde blifva tillräckligt, synnerligast som allmänt klagades öfver att renarnes antal mer och mer minskades.

För Åkre Storsjö lappbys räkning ansåg han nödigt att Ljusnedals bruk blefve inköpt, hvarigenom han hoppades att misshälligheterna emellan Lappar och bofaste skulle upphöra.

Olof Larsson upplyste att Rensberg gjort allt för att vårda sina renar, men att renarne från andra håll kommo och toge hans renar med sig, påstående att det ej fans bete i Storfjellen emellan Storsjö och Messlingen, hvilket gjorde att renarne sökte sig längre söderut.

Olof Ersson i Klockarberg, ombud för Hede byamän, anförde att lapparne äro mycket vårdslösa med sina renar, ty renarne komma vintertiden ända ner till Hede och göra der stor skada på ungskog m.m., troende han att dessa renar tillhörde såväl Storsjö som Tännäs lappby; och ansåg han att utvidgning

af Storsjö lappby borde ske genom inköp av Henvålen och Henådalen äfvensom vestra delen af Hede bys område omkring Hållfjellet och Wemån, hvilken trakt Hede byamän kunde undvara, såvida derigenom kunde undvikas att re-
narne inträngde på Hede bys öfriga egor.

På grund af dessa upplysningar, äfvensom med kännedom om redan gjorda inköp af cirka 20 trög inom Funäsdalens och Tännäs gemensamma skifteslag, anse komiterade att för Tännäs lappby, renbetet må blifva tillräckligt för hela året, dock bör vid nu pågående skifte noga tillses att de inköpta hemmansdelarne blifva lämpligt belägna i sammanhang med skattefjellet och Högvalens by.

Dag som ofvan

E.F. Groth

F.M. Jonson

Adolf Suwe

Rätt avskrivet intygar:

G. Berglund J. Persson

N:o 125.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående åtgärder till skyddande af naturminnesmärken å kronans mark samt afsättande af vissa nationalparker; gifven Stockholms slott den 17 mars 1909.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen

dels medgifva:

att ifråga om å kronans mark befintligt område eller naturföremål, som är af särskildt intresse för kännedomen om landets natur eller på grund af märklig naturbeskaffenhet eljest synes böra för framtiden skyddas, Kungl. Maj:t må äga att, för så vidt kronans rätt angår, lämna tillstånd till detsamma fridlysning enligt hvad om fridlysning af naturminnesmärken kan varda stadgadt; dock att värdefullare område eller föremål härigenom icke må från tillgodogörande för kronans räkning afstängas; samt

att, utan hinder af hvad i allmänhet finnes stadgadt rörande förvaltningen af kronan tillhörig mark, de myndigheter, som därmed äga befattning, må, när sådant utan afsevärd uppoffring eller olägenhet för kronan finnes kunna äga rum, tillåta, att område eller föremål, som är att anse såsom naturminnesmärke, tillsvidare lämnas orubbadt eller genom lämpligt förbehåll vid arrendeupplåtelse undandrages arrendatorns förfogande;

dels ock, under förutsättning att det i nådig proposition af denna dag Riksdagen förelagda förslaget till lag om nationalparker varder af Riksdagen i hufvudsak antaget, besluta:

Bih. till Riksd. Prot. 1909 1 Saml. 1 Afd. 86 Häft.

att från nu gällande förvaltningsregler må undantagas och såsom nationalparker afsättas följande områden, med rätt för Kungl. Maj:t att i behöfliga fall bestämma de närmare gränserna, nämligen:

1. ett område af omkring femton kvadratmil å oafvittrad mark innefattande Stora Sjöfallet;
2. ett område af omkring nitton kvadratmil å oafvittrad mark innefattande Sarjekfjällen;
3. ett område af Abiskodalens nedre del utgörande omkring 5,000 hektar;
4. ett med urskog bevuxet område af lämplig omfattning inom Suorsa eller Rissa kronoparker i Tarendö revir;
5. ett omkring 200 hektar stort område med löfängsnatur å statens mark söder om fjället Peljekaisse i Arjepluogs revir;
6. den staten tillhöriga delen af Sonfjället i Härjedalens revir eller lämplig del däraf;
7. ett med urskog bevuxet område om högst 20 hektar å Hamra kronopark i Västra Hälsinglands revir;
8. den till indragna kronofogdebostället Väringsö i Länna socken af Stockholms län hörande holmen Ångsön;
9. ett område af lämplig omfattning å Kilsbergens sluttning på Garphytte kronopark i Askersunds revir; och
10. lämpliga delar af Gottska Sandön;

att ifrågavarande områden icke vidare skola för kronans räkning tillgodogöras utan förvaltas i syfte, att desamma såsom profstycken på ursprunglig eller märklig natur måtte åt framtiden bevaras i hufvudsak orubbade; samt

att Kungl. Maj:t må äga att ifråga om dessa nationalparker förvaltning meddela de närmare bestämmelser, som kunna finnas erforderliga.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Alfred Petersson.

*Utdrag af protokollet öfver jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 17
mars 1909.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE.
Statsråden: ALBERT PETERSSON,
ALFRÉD PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
HAMMARSKJÖLD,
ROOS,
SWARTZ,
grefve HAMILTON,
MALM.

Departementschefen statsrådet Alfred Petersson anförde i underdänighet:

»I skrifvelse den 13 maj 1904 anhöll Riksdagen, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning angående de åtgärder, som borde vidtagas för att bereda skydd för vårt lands natur och naturminnesmärken, och yttrade Riksdagen därvid, bland annat, att då staten på de mest skilda ställen i vårt land ägde större eller mindre besittningar, kunde, enligt Riksdagens mening, här och där en plats, där sällsynta djur eller växter trufdes, ett egendomligt skogsbestånd, ett vattenfall, någon säregen geologisk bildning o. s. v. fridlysas för åverkan, så att

råde med löfångsnatur å statens mark söder om fjället Peljekaisse i Arjeplogs revir med rätt för Kungl. Maj:t att närmare bestämma gränserna.

I sina yttranden öfver de sakkunniges förslag i denna del har Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län tillstyrkt detsamma samt kammarkollegium och domänstyrelsen funnit sig därvid icke hafva något att erinra.

4. *Den kronan tillhöriga andelen af Sonfjället i Härjedalens revir och Jämtlands län.*

I den förberedande utredning af naturskyddsfrågan, som verkställdes af vetenskapsakademiens naturskyddskommitté, omnämnde denna, att det vore önskligt, att i de södra fjälltrakterna något eller några områden, dit lapparne med sina renar ännu icke utbreddt sig, afsattes till nationalpark. Något visst förslag i detta afseende ansåg sig kommittén dock icke kunna afgifva.

Med anledning häraf föreslog domänstyrelsen, att den kronan tillhörande delen af Sonfjället i Hede socken, hvilket fjäll hittills icke torde ha varit besökt af renar och hvilket på grund af sitt isolerade läge torde för framtiden utan svårighet kunna skyddas mot renar och beteskreatur, måtte såsom naturskyddsområde få afskiljas och fredas.

Angående ifrågavarande område meddelade revirförvaltaren, jägmästaren L. Fr. Molander, att af det egentliga Sonfjället cirka 1,900 hektar upptoges af kronopark, hvaraf cirka 900 hektar kalt fjäll och 1,000 hektar beväxt med mer eller mindre fjällaktig skog, och tillades följande:

»Med ett pris per hektar af en krona för den kala marken skulle den representera ett värde af cirka 900 kronor. Förutom af kronopark upptages äfven cirka 2,000 hektar af Hede prästbord, nämligen cirka 1,500 kalt fjäll och 500 hektar beväxt med fjällskog. Enligt förestående beräkning skulle nämnde till prästbordet hörande kala fjällmark kunna värderas till 1,500 kronor. Hvad den skogbeväxta delen af fjället beträffar så kan något värde svårigen åsättas densamma utan föregående besiktning, allrahelst som kronoparken ej är till ordnad hushållning indelad. De här angifna siffrorna för de olika slag af mark tillhörande såväl kronoparken som Hede prästbord äro mycket approximativa, då ej ens i länets landtmäterikontor finnes någon karta, som upptager hvad som egentligen räknas såsom Sonfjället.»

Rörande detta område yttrade de sakkunnige, att framställningen syntes vara värd allt beaktande samt att särskildt för framtida jämförelser mellan våra nordligare och sydligare fjällområden torde vara

af vikt att i tid försäkra sig om bevarandet af ett lämpligt studieområde i södra delarna af våra fjälltrakter. På grund häraf föreslog de sakkunnige, att till nationalpark måtte afsättas den staten tillhöriga delen af Sonfjället.

I yttrande öfver detta förslag har öfverjägmästaren uti Mellersta Norrlands distrikt E. F. Groth anført följande. Genom kungl. brefvet den 18 mars 1887 blefvo vissa områden af utmarken till byarne Långö, Hede kyrkby och Viken inom Hede socken i Jämtlands län inköpta till kronopark. I sydvästligaste delen af det från Hede kyrkby inköpta Östra skiftet vore Sonfjället beläget. Detta fjäll torde på anförda skäl vara mycket lämpligt att afsätta till nationalpark, synnerligast som renar icke brukade vistas därstädes. Huru stor del af kronoparken, som för ändamålet borde afsättas, torde vara svårt att utan föregående närmare undersökning bestämma, dock ansåge sig öfverjägmästaren böra föreslå, att sydvästliga delen af Östra skiftet af Hede kronopark, där Sonfjället vore beläget, afsattes till en linje dragen från rågångsknäet vid Ryvålen till en punkt å nordvästra rågången c:a 4,000 meter från sydvästra hörnet. Därigenom skulle erhållas en fyrsidig figur med en areal af c:a 1,100 har, hvarinom marken till största delen utgjordes af kalfjäll. Då kronans likasom öfriga delägares mark i de laga skiftade byområdena icke vore särskildt inhägnad, förekomme där samfälligt bete för hemdjur från byarna, och vore fåbodar, de s. k. Nybodarna, belägna i närheten af Sonfjället dock ej på kronans mark, men ej långt väster därom. För att kunna freda det område, som skulle till nationalpark afsättas, från beteskreatur vore därför nödvändigt inhägnadetsamma. Då sammanlagda längden af gränserna för det af öfverjägmästaren till nationalpark föreslagna området uppginge till c:a 13,000 meter, blefve kostnaden för uppförande af den erforderliga hägnaden ganska stor, synnerligast som på långa sträckor tillgång till virke ej finnes, utan virke måste ditforslas.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jämtlands län har i frågan yttrat, att önskligt syntes, att i södra delarna af rikets fjälltrakter finnes ett område, som bevarades vid dess ursprungliga karaktär. Sonfjället torde afven lämpa sig för detta ändamål. Utredningen härom vore emellertid alltför knapphändig, och den korta tid som varit tillnätt för utlåtandets afgifvande, hade icke medgifvit anstalter för beredande af fullständig kännedom om den ifrågaställda nationalparkens beskaffenhet och det omfang, den lämpligen borde erhålla. Den fjälltrakt, som med ett gemensamt namn kallades Sonfjället, innefattade fyra eller fem kalfjäll med mellanliggande dalar, några skogbeväxta. Särskildt för

iakttagelser rörande fjällgränsens nedgående eller med andra ord skogens undanträngande från fjällsidorna vore säkerligen af vikt, att hela denna fjälltrakt kunde afsättas till nationalpark, men då en betydlig del däraf torde tillhöra enskilde, torde alltför stora hinder möta. Alldeles nödvändigt, om nationalparken skulle blifva af något värde såsom studieområde, torde emellertid vara att därtill afsattes högsta kalfjället, efter uppgift benämndt Korpflygget, med närmast liggande fjälltoppar och ett så stort område däromkring, att ett skogsbälte af lämplig bredd inginge däruti på alla sidor eller, om hinder därför mötte, åtminstone på norra och västra sidorna, som vore de för kalla vindar mest utsatta, och borde härvid tillses, att så långt möjligt vore området erhöile naturliga gränser. I hvilken mån dessa önskemål öfver hufvud taget eller utan större kostnader skulle kunna uppnås, vore för närvarande outredt. På grund häraf föresloges, att, innan nådigt beslut i ärendet fattades, Eders Kungl. Maj:t täcktes låta dels verkställa undersökning om Sonfjällets lämplighet till nationalpark och den omfattning denna i sådant fall borde gifvas samt, därest område, som ej tillhörde kronan, skulle finnas erforderligt, huruvida och med hvilken kostnad detsamma skulle kunna förvärfvas, och dels låta uppmäta och kartlägga det område, som ansåges böra afsättas till nationalpark.

Kammarkollegium och domänstyrelsen hafva i sitt yttrande öfver de sakkunniges förslag i denna del förklarat sig därvid icke hafva funnit anledning till någon erinran.

5. *Ett mindre område å Hamra kronopark i Gäfleborgs län.*

Likasom det är af stort intresse att i afscende å fjällvegetationen kunna anställa jämförelser mellan områden i nordligare och sydligare delarne af Norrland, så synes man också, såsom de sakkunnige anfört, böra sörja för, att ett urskogsområde i sydligare delarne af vårt egentliga skogsområde lämnas orubbadt för att erbjuda ett åskådningsmaterial, som lämpar sig för jämförelse med det till afsättning föreslagna urskogsområdet i norra Sverige.

I detta hänscende föreslog vetenskapsakademiens naturskyddskommitté särskildt ett område å Hamra kronopark, där skogen ännu kvarstår i orubbad ursprunglighet.

Domänstyrelsen hemställde om en närmare undersökning på stället angående platsens lämplighet och områdets begränsning.

att från nu gällande förvaltningsregler må undantagas och såsom nationalparker afsättas följande områden; med rätt för Kungl. Maj:t att i behöfliga fall bestämma de närmare gränserna, nämligen:

1. ett område af omkring femton kvadratmil å oafvittrad mark, innefattande Stora Sjöfallet;

2. ett område af omkring nitton kvadratmil å oafvittrad mark, innefattande Sarjekfjällen;

3. ett område af Abiskodalens nedre del utgörande omkring 5,000 hektar;

4. ett med urskog bevuxet område af lämplig omfattning inom Suorsa eller Rissa kronoparker i Tarendö revir;

5. ett omkring 200 hektar stort område med löfängsnatur å statens mark söder om fjället Peljekaisse i Arjepluogs revir;

6. den staten tillhöriga delen af Sonfjället i Härjedalens revir eller lämplig del däraf;

7. ett med urskog bevuxet område om högst 20 hektar å Hamra kronopark i Västra Hälsinglands revir;

8. den till indragna kronofogdebostället Väringsö i Länna socken af Stockholms län hörande holmen Ångsön;

9. ett område af lämplig omfattning å Kilsbergens sluttning på Garphytte kronopark i Askersunds revir; och

10. lämpliga delar af Gottska Sandön,

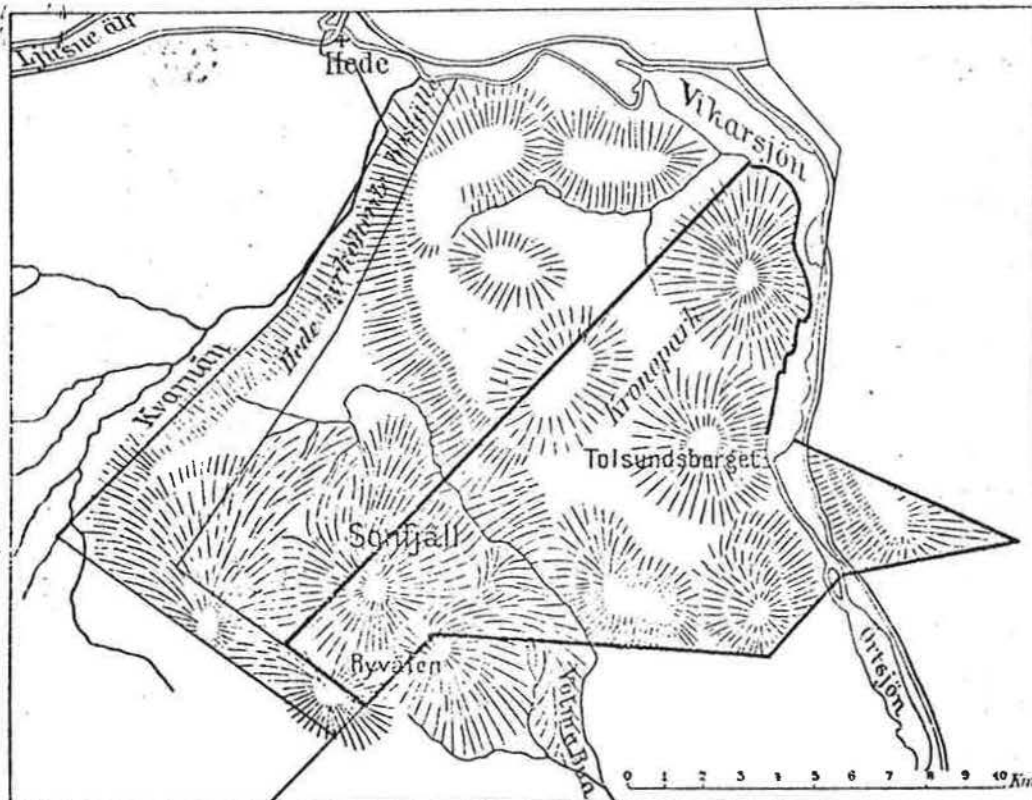
att ifrågavarande områden icke vidare skola för kronans räkning tillgodogöras utan förvaltas i syfte, att desamma såsom profstycken på ursprunglig eller märklig natur måtte åt framtiden bevaras i hufvudsak orubbade; samt

att Kungl. Maj:t må äga att ifråga om dessa nationalparkers förvaltning meddela de närmare bestämmelser, som kunna finnas erforderliga.

Hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets öfriga ledamöter iustämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla, samt förordnade, att proposition i ämnet skulle till Riksdagen aflämnas af den lydelse bil. . . . till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Axel Mörner.

Kronans område af Sonfjället.

Rapport över vidtagna åtgärder med strövrenar i trakten av Hede våren 1956.

(103) 56 9.9.

Efter nedslaktning av omkring 250 st tjurar vid ett gärd vid Särvsjövägen den 8-9-/3, har under tiderna 13 - 16/3, 19 - 22/3, 5 - 7/4, 7 - 9/5, 14 - 17/5, 24 - 25/5, 28 - 30/5 bedrivits ett omfattande arbete med utskjutning av strövrenar, mest i trakten Långåskans - Hede - Råndalen. Således har i området söder om Ljusnan skjutits sammanlagt 234 renar, tillhörande Handölsdalens lappby 74 st, Tranris lappby 40 st, Tännäs lappby 15 st, Tossåsens lappby 21 st. Norge 11 st. Mittådalens lappby 61 st samt helöringar och okända 12 st. Därtill har i området norr om Ljusnan skjutits 26 st renar, tillhörande olika lappbyar; således sammanlagt 260 st skjutna renar.

Som skyttar vid förrättningarna har medverkat, undertecknad, kronojägare Börje Linde, Sägverksägare Konrad Nordström, hemmansägare Karl Byström, fjärdingsman Gunno Thunegård samt nomaderna Tomas Thomasson, Nils Persson Åhs, Jon Oskar Fjällgren, John Nordfjäll, Anders Kråik, Axel Kråik, Teodor Kråik och Lars Kråik d.y. Flera skyttar än de som vid olika tillfällen anlitats har undertecknad med tanke på olycksfalls- och skadskjutningsrisk ej vågat anlita. (Att använda långskjutande vapen vid jakt i så bebodda trakter som i här ifrågavarande fall kan ej anses rådligt med mindre än att stort ansvar och stor aktsamhet tas i beaktande.)

De direkta kostnaderna vid skjutning av renarna har blivit kr 4,686:-

Uppköpare till renarna har i huvudsak varit Jämtlands läns slakteriförening. Endast ett mindre antal renar har försålts till privata uppköpare. Noggrann redovisning har förts, och likvid kommer att, sedan avdrag för arbete gjorts, tillställas respektive renägare. Priserna har under tiden fram till maj månad varit kr 3:- per kg, och därefter kr 2:50 per kg.

Arbetet avslutades den 29/5 av följande orsaker.

Avsättning av renkött utom i mycket små partier kunde icke ernås.

De renar som fortfarande fanns kvar inom området blev av värme och betesmöjligheter mycket rörliga, de drog sig även upp mot högland och fjälltrakt i så stor utsträckning att endast ett fåtal renar kunde avlivas varje dygn. Av värme förelåg även risk att köttet skulle helt förstöras, innan djurkropparna kunde tillvaratas. Av dessa orsaker kunde det icke nuvarande vår anses försvarligt att fortsätta med renskyttet.

Funäsdalen den 14/6 1956.

Edor Burman?
Edor Burman

Järv och lo.

Järv och lo finns förmodligen inte som fast stam inom området, men förekommer som sporadiska gäster i samband med förflyttningar. Under vår inventering såg vi inte några spår eller bytesrester, som skulle kunna verifiera en fast förekomst.

Älg.

Älgstammen inom regionen är stark och utgör den del av faunan som man vid strövtåg i skogarna oftast kommer i kontakt med. Längs åar och bäckar kan man inte så sällan stöta på älgar som står och letar i videsnåren.

Spår och spillning påträffas ofta och en viss nedbrytning av lövsly kunde märkas på hyggen och längs vattendrag. Även uppe på kalvfjället fanns en del hårt betade björkbuskar.

Då stora arealer utgöres av tallhedar, vilka i stort sett saknar lämpligt vinterfoder för älg, får de lövbårdar som finns längs bäckar och stränder och på våtmarker, utgöra det dominerande näringsutbudet vintertid. Därigenom kommer också tillgången på dessa områden troligen att utgöra den faktor som begränsar älgpopulationens storlek. Detta då tillgången på vinterfoder oftast är en begränsande faktor för älgstammens tillväxt.

Den förstöring av de smala lövbårderna och de små våtmarksområdena längs Vikarsjösystemet, som en eventuell uppdämning skulle ge, spolierar helt vinterbetet längs Ljusnan. Då vegetationen längs dessa områden utgör ett betydande tillskott till vinterfödan, skulle förmodligen hela regionens älgstam lida skada om vinterbetesmöjligheterna längs Ljusnandalgången förstördes.

Ren.

Vildren har tidigare funnits inom Sonfjällsområdet, men de sista sköts bort i mitten av 1800-talet. Mindre flockar av tamren uppehåller sig däremot sporadiskt i regionen, trots att fjället inte är att betrakta som renbetesområde.

Dessa strörenar observerades då och då på fjällsidorna och utgör ett trevligt inslag i de övriga naturupplevelserna vid en vandring i massivet.

Lavmattorna bland de frostsprängda sparagmitblocken, utgör ett rikt foderutbud och någon risk för överbetning eller markslitage föreligger inte så länge stammen hålls vid några tiotal individer.

Renbetesproblematiken vid Sonfjället har visat sig tämligen invecklad och har inte närmare utretts.

Rådjur.

Rådjuren befinner sig här i utkanten av sitt utbredningsområde, men har tydligen klarat de sista milda vintrarna. Det är dock tveksamt huruvuda stammen överlever en kall, snörik vinter. Med stödutfodring finns möjlighet att förbättra chanserna för att behålla ett fast bestånd inom regionen. Detta är dock en fråga för jaktvårdsidkarna inom de lokala jaktvårdsområdena. Oavsett detta kan man räkna med en viss störförekomst på grund av invandring från sydväst.

Bäver.

Bäverstammen är svag i denna del av Härjedalen och endast i Ljusnans södra del iakttogs spår efter denna stora gnagare, som så framgångsrikt har återerövrat stora delar av vårt land.

Vid en ö i Ljusnan strax N om Linsell, hittades även en bebodd hydda. Efter vad vi kunnat finna, är detta den enda förekomsten inom området.

I Valmån vid nationalparken gjordes för ett antal år sedan en utsättning av ett bäverpar. Eventuellt kan det vara detta par som vandrat ned i Ljusnan och där funnit en lämpligare biotop.

Utter.

Utter, som i motsats till bävern, sakta håller på att försvinna ur vår natur på grund av dess krav på rena och fiskrika vattendrag, finns i Lillråndas höljar och klipplandskap. Vid våra besök fick vi aldrig tillfälle att observera den, men Bovin omtalar i sin inventering, ett möte med utter vid Lillråndan.

Övriga djur.

Vad gäller mård, räv, hare och ekorre finns dessa inom regionen, men berörs inte närmare i denna inventering.

Ing. den 2 oktober 1936.
Res. den 3 november 1936.

K u n g l. M a j : t s o c h R i k e t s
S v e a H o v r ä t t s u t s l a g
på de besvär, Hede pastorat anført över ett
av Konungens Befallningshavande i Jämtlands
län den 26 augusti 1936 meddelat utslag i mål
mellan pastoratet, å ena, samt lappmannen Nils
Nilsson Schain i Storvallen, å andra sidan,
angående avhysning; givet i Stockholm den
19 december 1936.

Av handlingarna i målet inhämtas:

Pastoratet har i en till Konungens Befallningshavan-
de ingiven ansökning, vilken delgivits Schain den 13 april
1935, anført: Schain hade utan ~~att hava tillstånd~~ tillstånd
uppfört en byggnad å Hede kyrkoherdeboställe tillhörig mark.
Vid flera tillfällen hade Schain av pastoratet anmodats att
bortflytta byggnaden, men Schain hade icke efterkommit anma-
ningarna. Pastoratet anhölle förty, att Konungens Befall-
ningshavande måtte avkunna vräkningsdom, som tvingade Schain
att nedriva byggnaden.

Konungens Befallningshavande har genom sitt utslag
utlåtitt sig: Enär av utredningen i målet måste anses framgå,

att ifrågavarande stuga med hänsyn till dess ändamål vore jämförlig med byggnad, som funnes omförmäld i 41 § 3 stycket lagen om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige, samt att Schain jämlikt bestämmelserna i nämnda paragraf vore berättigad att hava byggnaden uppförd å omförmälda plats, funne Konungens Befallningshavande ej skäl bifalla ansökningen.

K u n g l. H o v r ä t t e n, som tagit i övervägande vad handlingarna sålunda och i övrigt innehålla, finner frågan om skyldighet för Schain att borttaga byggnaden icke kunna handräckningsvis avgöras, och prövar förty lagligt fastställa det slut, vartill Konungens Befallningshavande i sitt utslag kommit.

Pastoratet skall ersätta Schain vad denne visar sig hava utgivit för en avskrift av Kungl. Hovrättens utslag.

Klagan över detta utslag må av pastoratet hos Kungl. Maj:t föras genom besvär, vilka skola före klockan tolv å trettionde dagen herefter, eller den *18 januari* 1937, ingivas till Kungl. Maj:ts Nedre Justitierevision. Vid besvären foga klaganden ej allenast överklagade utslaget samt Kungl.

Hovrättens i målet förda protokoll ävensom Konungens Befallningshavandes utslag, det sistnämnda såvitt dess insändande ej jämlikt 30 kapitlet 40 § rättegångsbalken åligger Kungl. Hovrätten, utan ock Konungens Befallningshavandes bevis om nedsättning av fullföljdsavgift, etthundrafemtio kronor, samt av enahanda belopp till säkerhet för den kostnadsersättning, som Kungl. Maj:t kan komma att tillerkänna motparten. Företer klaganden bevis, att klaganden nedsatt sistnämnda belopp, men icke bevis om nedsättning av stadgad fullföljdsavgift, skall vid besvären fogas sådant intyg om bristande tillgång, som i 30 kapitlet 22 § rättegångsbalken sägs. Kan klaganden ej heller förete bevis om nedsättning av föreskrivet belopp till säkerhet för motpartens kostnadsersättning, skall ansökan om tillstånd att utan hinder därav fullfölja talan fogas vid besvären och vara åtföljd av sådant intyg om bristande tillgång, som nyss är sagt.)

Att emot Kungl. Hovrättens utslag fullfölja talan allenast beträffande rättegångskostnad är ej tillåtet.

Sam Skom P. A. Carlberg H. Kollberg

Camre Lögplund.

N:de: SS; PA; HK;
FH.

640 11/2

Utslag

Int. i rot. Skat. anord.
S. B.

Gösta Bäck

Ing. den 2 oktober 1936.
Res. den 3 november 1936.

K u n g l. M a j: t s o c h R i k e t s
S v e a H o v r ä t t s u t s l a g
på de besvär, Hede pastorat anført över ett
av Konungens Befallningshavande i Jämtlands
län den 26 augusti 1936 meddelat utslag i mål
mellan pastoratet, å ena, samt lappmannen Nils
Nilsson Schain i Storvallen, å andra sidan,
angående avhysning; givet i Stockholm den
19 december 1936.

Av handlingarna i målet inhämtas:

Pastoratet har i en till Konungens Befallningshavan-
de ingiven ansöknings, vilken delgivits Schain den 13 april
1935, anført: Schain hade utan ~~att hava tillstånd~~ tillstånd
uppfört en byggnad å Hede kyrkoherdeboställe tillhörig mark.
Vid flera tillfällen hade Schain av pastoratet anmodats att
bortflytta byggnaden, men Schain hade icke efterkommit anma-
ningarna. Pastoratet anhölle förty, att Konungens Befall-
ningshavande måtte avkunna vräkningsdom, som tvingade Schain
att nedriva byggnaden.

Konungens Befallningshavande har genom sitt utslag
utlåtitt sig: Enär av utredningen i målet måste anses framgå,

att ifrågavarande stuga med hänsyn till dess ändamål vore jämförlig med byggnad, som funnes omförmäld i 41 § 3 stycket lagen om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige, samt att Schain jämlikt bestämmelserna i nämnda paragraf vore berättigad att hava byggnaden uppförd å omförmälda plats, funne Konungens Befallningshavande ej skäl bifalla ansökningen.

K u n g l. H o v r ä t t e n, som tagit i övervägande vad handlingarna sålunda och i övrigt innehålla, finner frågan om skyldighet för Schain att borttaga byggnaden icke kunna handräckningsvis avgöras, och prövar förty lagligt fastställa det slut, vartill Konungens Befallningshavande i sitt utslag kommit.

Pastoratet skall ersätta Schain vad denne visar sig hava utgivit för en avskrift av Kungl. Hovrättens utslag.

Klagan över detta utslag må av pastoratet hos Kungl. Maj:t föras genom besvär, vilka skola före klockan tolv å trettionde dagen härefter, eller den *18 januari* 1937, ingivas till Kungl. Maj:ts Nedre Justitierevision. Vid besvären foga klaganden ej allenast överklagade utslaget samt Kungl.

Hovrättens i målet förda protokoll ävensom Konungens Befallningshavandes utslag, det sistnämnda såvitt dess insändande ej jämlikt 30 kapitlet 40 § rättegångsbalken åligger Kungl. Hovrätten, utan ock Konungens Befallningshavandes bevis om nedsättning av fullföljdsavgift, etthundrafemtio kronor, samt av enahanda belopp till säkerhet för den kostnadsersättning, som Kungl. Maj:t kan komma att tillerkänna motparten. Företer klaganden bevis, att klaganden nedsatt sistnämnda belopp, men icke bevis om nedsättning av stadgad fullföljdsavgift, skall vid besvären fogas sådant intyg om bristande tillgång, som i 30 kapitlet 22 § rättegångsbalken sägs. Kan klaganden ej heller förete bevis om nedsättning av föreskrivet belopp till säkerhet för motpartens kostnadsersättning, skall ansökan om tillstånd att utan hinder därav fullfölja talan fogas vid besvären och vara åtföljd av sådant intyg om bristande tillgång, som nyss är sagt.)

Att emot Kungl. Hovrättens utslag fullfölja talan allenast beträffande rättegångskostnad är ej tillåtet.

Lam Ström *P. A. Carlberg* *H. Kollberg*

Camre Lögblund.

N:de: SS; PA; HK;
FH.

Exp 11/12

Amund.
S. H.

Ant. i not. stat. anord.
S. B.

Gösta Bäck

Avskrift

Ank. d. 22 Januari 1883.

Till Herrar Komiterade för den svenska lappfrågans behandling.

I fråga, angående vid hvilka af länets renbetesfjell det förhållande eger rum, att lapparne för vintern söka bete åt renarne utanför fjelllets område, derom jemte annat Herrar Komiterade i skrifvelse den 1 December sistlidet år äskat upplysning, har från vederbörande Kronolänsmän Landshöfdinge Embetet infordrat och får äran härmed öfverlämna rapporter. -

Östersund i Landskontoret den 18 Jan. 1883

På Landshöfdinge Embetets vägnar:

Carl Ekberg

Oläsligt namn

Rätt avskrivet intygar:

G. Berglund J. Persson

AvskriftN^o 91.

Pag. 598

1882 December den 22.

Till

Konungens Bofallningshafvande i Östersund.

Jemlikt ordres af den 4:e i denna månad får jag ödmjukast meddela:

att de Lappar, som tillhöra detta distrikt under vintortiden icke söka bete för sine renar utom fjellets område.

Funäsdalen i Tännäs Länsmanskontor den 16 December 1882.

V. Behm

Rätt avskrivet intygar:

G. Berglund J. Persson

AvskriftN^o 4.

Pag. 612

1883 Januari den 2

Till Konungens Befallningshafvande i Jemtlands län.

Med afseende å Konungens Befallningshafvandes Order den 4 dennes, får jag under vördsam hänvisning till min i ämnet den 9:de innevarande månad aflåtna skrifvelse, ånyo omnämna, att några till renbete använda fjell icke finnas inom distriktet med undantag af Särffjellet i Hede, hvilket dock endast tillfälligtvis under vårens eller sommarens lopp besökes af inom Tännäs bosatta lappar. Hede länsmanuskontor den 28 december 1882.

Oläsligt namn

Rätt avskrivet intygar:

*G. Bengtson**J. Persson*

Landsmötes Nytt

Förbundsmeddelande 62

**Svenska
Samernas
Riksförbund (SSR)**

DAGORDNING

ONSDAGEN DEN 10 JUNI (Dag 1)

09.00 Välkomstkaffe i Östersunds Folkets Hus.
10.00 Landsmötets öppnande.
Hälsningsanförande.
Upprop samt val av presidium, m m.
12.00 Lunch.
13.30 **Den samlade samepropositionen om den statliga same- och rennäringspolitiken.**
Presentation och anföranden. Resolution.
Diskussion.

TORSDAGEN DEN 11 JUNI (Dag 2)

08.30 Fortsatt behandling.
Beslut.
Det näringspolitiska programmet.
Anföranden och diskussion.

FREDAGEN DEN 12 JUNI (Dag 3)

08.30 Fortsatt behandling.
Beslut.
Motioner till landsmötet.
Rättskampen.
Samefrågor i riksdagen och i Nordiska rådet.
Stadgeenliga ärenden;
Verksamhetsberättelse för år 1991 samt bokslut och revisionsberättelse för 1990/91.
Redogörelse från samiska representanter i vissa organ.
Verksamhetsberättelse m m för stiftelsen
Samernas Folkhögskola resp. stiftelsen Samefolket.
Information om försäkringsfrågor.
Förslag till budget för 1992/93.
Val av del av styrelsen.

LANDSMÖTESOMBUD

Samebyar

Könskämä
Per Anders Hurri
Per Olof Nutti

Lainiovuoma
Per Esbjörn Nutti
Lars Labba
Per Ola Marainen

Saarivuoma
Nils Petter Labba
Per Olof Blind

Gahbna
Lars Erik Kuhmunen
Per Gustav Huuva

Leavas
Roger Blind

Norrkaitum
Nikolaus Skum
+ 3 fullmakter

Mellanbyn
Niklas Jannok

Sörkaitum
Per Erik Kuoljok
Lars Pittsa

Sirkas
Per Anders Wannar
Apmut Ivar Kuoljok

Jäkkäkaska

Tuorpon
Isak Påve

Luokta-Mavas
Per Mikael Utsi
+ 2 fullmakter

Semisjaur-Njarg
Per Ove Blind
Tommy Blind

Svaipa
Leif Anders Blind

Muonio
Lars Anders Sevä

Vittangi
Stig Nordspets
Erling Sevä

Gällivare

Serri

Udtja
Stefan Mikaelsson

Stäkke
Peter Fjällman

Maskaure
Jonas Jonsson

V:a Kikkejaur
Jörgen Persson

Ö:a Kikkejaur

Mausjaure
Mikael Betsvall

Gran
Martin Jonsson
Jon Erik Jonsson

Ran
Alf Anders
Emanuelsson
Jonas Andersson
Tomas Renfjäll

Umbyn
Birger Nilsson

Vapsten

Vilhelmina N:a
Lars Olof Baer
Tomas Klemetsson

Vilhelmina S:a
Lars Henrik
Kuhmunen

Malå
Jörgen Stenberg

Frostviken N:a
Thomas Kroik-
Kristoffersson

Frostviken M:a
Kjell Andersson

Rattevare
Tomas Åhrén

Hotagen
Gerd Persson

Offerdal
Elin Klemensson

Sösjö
Klas Persson

Kall

Handölsdalen

Tässåsen
Nils Anders Jonsson
Olof Johansson

Mittådalen
Härje Andersson
Ante Andersson

Tännäs
Torbjörn Rensberg
Ingvar Labj

Idre
Jörgen Jonsson

Sameföreningar

Karesuando

Soppero
Olof Tomas Svonni
+ 3 fullmakter

Torne Lappmark

Gällivare
Josef Blind
+ 1 fullmakt

Vaisa
Juusa Utsi

Jokkmokk

Arjeplog

Arvidsjaur

Ammarnäs

Tärna
Olle J Omma
Stig Harry Johansson

Fatmomakke
Synnöve Kroik

Umeå
Kristen Stoor
Åsa Nordin

Frostviken/Hotagen
Britt Inger Gustafsson
+ 2 fullmakter

Östersund
Sakka Nejne,
Reine Fjellström
Irene Dorra

Härjedalen
Karin Rensberg-Ripa
Elisabeth Andersson
Eva Rehnfeldt,
Jessica Andersson

Stockholm

Göteborg
Eva-Britt Johansson
Johan Rimpä

Kiruna
Nils Gustav Labba

Malå
Monica Sandström

I år firar den västliga delen av världen en av sina stora. Det är femhundra år sedan de båda amerikanska kontinenterna "upptäcktes" av europeiska sjöfarare och därefter började koloniserar. I den processen offrades de folk — indianerna — ursprungsbefolkningen, som redan hade kontinenterna som sina hem.

Jag kommer att tänka på den storbonde som för över tusen år sedan i likhet med Columbus och hans män också gjorde en seglats och gjorde "upptäckten" av Sápmi. Den här mannens namn var Ottar, som ett tag var i tjänst hos konung Alfred den store av England, och för honom berättade om den resa han gjorde runt hela Nord-Norge och Kolahalvön ända till Vita havet. På sin resa träffade han på samerna eftersom det var deras land han åkte runt, under det att Columbus träffade på indianerna då det var deras land han steg i land på år 1492.

Man kan fråga sig vems är historien, vem skriver den, vad återger den och i vilka syften? Vi kan tycka att skjutvapen är förfärliga, men kan inte penan sägas vara lika farlig när den sitter i handen på den som har makten.

För oss samer blev frågan om pennans makt mycket tydlig denna vår vid presentationen av regeringens proposition om riktlinjer för överföringen av verksamheten vid Domänverket till aktiebolagsform. Beskrivningen av renskötselrätten som gjordes var både ofullständig och felaktig.

Man förbigick att redovisa att samernas rätt att bruka marken är en starkt skyddad bruksrätt av speciellt slag som ytterst är grundad på ockupation i förening med urminnes hävd. Det har fastställts av högsta domstolen. Men det ville regeringen ignorera. I stället sa regeringen att man endast ville göra en "redaktionell ändring" i rennäringslagen av renskötselrätten. Det syfte man sa sig ha var att statligt ägande inte stärker marknadsekonomi och inte heller ökar näringsfriheten och konkurrensen. Man kan därför inte göra annan tolkning än att regeringen i propositionen ville göra ett försök att genom motivuttalanden förändra historien och flytta fram statens positioner i förhållande till innehåll i renskötselrätten. Så gör man om man har makten och även tror sig äga historien!

Regeringen — och riksdagen — var därför på väg att göra om ett gammalt kolonisationstrick och konfiskera samiska marker. Jag vill därför fråga: Var fanns den rättsliga grunden och var finns statens lagfarter?

Det är dags även för staten att inse att vår rätt till land och vatten inte är, som många tycks tro, grundad på en upplåtelse från staten utan vår rätt härrör sig till ursprungligt laga fång, dvs ockupation i förening med hävd. Den rätt vi samer idag besitter har därför inte givits oss och den kan därför inte heller tas ifrån oss genom politiska penndrag.

När regeringen tillträdde utlovade den tidigt att en samlad sameproposition skulle läggas fram under denna vår för riksdagen med förslag på inrättandet av ett sameting och övriga förslag som lämnats av samerättsutredningen som exempelvis språklag, samelag och grundlagsbestämmelse. Det löftet har ännu inte infriats. Nu är tidpunkten bestämd till i höst när riksdagen påbörjar sitt arbete igen efter sommaruppehållet.

Förbundsordförande Ingvar Åhrén öppnar SSR:s 48:e landsmöte.

Vid mötet med samiminister Per Unckel den 27 april överlämnades en skrivelse från Samernas Nationalråd, i vilken presenterades en sammanställning av kvarstående frågor på de förslag som förväntas bli behandlade i regeringens samlade sameproposition då det fanns anledning att klargöra vår syn speciellt på de rättsliga frågorna. Då det för landsmötet kommer att läggas fram en resolution som anknyter till skrivelsens innehåll vill jag inför närvarande sameminister ta upp några frågeställningar av betydelse.

ILO-KONVENTIONEN

Vi har från samernas sida uttalat att Sverige i likhet med Norge, Mexico och Colombia skall ratificera ILO-konventionen nr 169 om ursprungsfolk. Det har dock sagts att regeringen inte vill föreslå ett tillträde till konventionen då den svenska lagstiftningen inte uppfyller stadgandena i konventionen.

Jag vill då påminna om vad utrikesutskottet uttalat i betänkandet 1991/92:UU7, nämligen vikten av att beredningen av samerättsutredningens förslag inte onödigtvis fick försena Sveriges tillträde till konventionen. Utskottet har således markerat att konventionen skall ratificeras.

SSR har i skrivelse till utrikesministern uttryckt sitt missnöje och därför begärt att få överlägga om denna fråga, särskilt också mot bakgrund av att Sverige i ESK:s — europeiska säkerhetskonferens — uppföljningsmöte som pågår i Helsingfors tillsammans med bl a övriga nordiska länder lagt fram ett förslag berörande "indigenous populations".

När det nu sägs att konventionen inte skall ratificeras, kan man fråga sig, vad kommer efter detta ställningstagande då den samlade samepropositionen att innehålla och i synnerhet beträffande förslagen om stärkande av de samiska rättigheterna? Jag är medveten om de svårigheter ILO-konventionen kan välla, men jag vill ändå rikta en uppmaning till regeringen att tänka sig för innan man helt kategoriskt säger nej till en ratifikation bl a av skälet att Samerättsutredningen — och tidigare högsta domstolen — uttalat att de samiska rättigheterna bör klarläggas och förstärkas i lagstiftningen.

Ett nej innebär att regeringen vill vidmakthålla det koloniala synsätt som tydligt framträder i lappmarksplakaten från 1673 och 1695 och lappmarksreglementet från 1749. Att synsättet finns kvar blev vi påmind om i den tidigare nämnda propositionen om Domänverkets bolagisering, där Gus-

tav Vasas brev från 1542 och 1683 års förordning om skogarna missvisande tas till stöd av staten för att hävda sin rätt till skogen och markområdena i hela dess vidd i Sápmi. En viss besinning bör idag kunna krävas och det är naturligt att fråga sig — även för regeringen Bildt — med vem har staten i dessa fall förhandlat? Jag upprepar, här har vi åter igen ett exempel på pennans makt!

Med ett nej till ILO-konventionen markerar Sverige dessutom för omvärlden vad Sverige som nation är beredd att göra för urbefolkningarna. Det är därför säkerligen många utöver oss samer som vill ha Sveriges standpunkt och handlingsmönster redovisat fullt ut.

GRUNDLAGSBESTÄMMELSE

Med anledning av de diskussioner som varit kring frågan om det i grundlagen skall markeras den särskilda ställning samerna intar som urbefolkning i landet vill jag här upprepa skälen till varför samerättsutredningen fann det angeläget att föreslå en grundlagsbestämmelse. Skälen var dels att samerna har funnits i nordliga delarna av Skandinavien långt innan den svenska nationalstatens tillkomst, dels att samerna, till skillnad mot nära nog samtliga andra minoritetsgrupper i Sverige, inte kan förlita sig på stöd för sin kultur och sitt språk från något annat land.

Riksdagen har klart erkänt att det finns en samisk folkgrupp i Sverige. Erkännandet har som grund att vi är en etnisk minoritet i landet och därför intar en särskild ställning i förhållande till andra minoriteter.

Ett erkännande av samerna som folk kan antingen göras genom en grundlagsbestämmelse och/eller genom att det i en samelag anges att samerna är en urbefolkning i Sverige och härvid intar en särskild ställning.

Landsmötet har tidigare konstaterat att det förslag till skydd i grundlagen som samerättsutredningen lämnat — om än principiellt betydelsefullt — dock inte kan sägas tillfredsställa våra krav fullt ut. Det gäller främst frågan om kravet på fullständigt skydd av våra marker. Det kravet har vi anledning att återkomma till.

Renskötselns rättsliga ställning

När det gäller den samlade samepropositionen vill jag också ta upp frågor berörande rennäringen. Låt mig då först påminna om att enligt de direkta samerättsutredningen hade skulle den bl a utreda möjligheterna att stärka samernas rättsliga ställning i frågor som berörde rennäringen. Låt

Det var stor tillslutning av samer och andra intresserade när SSR:s landsmöte inleddes i Östersund.

mig sedan också få påminna om att landsmötet 1981 i Umeå ställde krav på att de samiska rättigheterna efter högsta domstolens dom i skattefjällsmålet skulle synliggöras, varför det begärdes att en utredning skulle tillsättas. Ett annat alternativ som övervägdes var att låta skattefjällsmålet få prövas i en fortsatt rättskamp i domstol, nämligen i Europadomstolen i Strassbourg. Även om landsmötets beslut i valet mellan en utredning och prövning i internationell domstol blev att vi tillsammans med företrädare för majoritetsbefolkningen genom en utredning skulle få de samiska rättigheterna fastlagda så innebar detta naturligtvis inte att vi gav avkall på det grundläggande kravet, d v s en klart bestämd och definierad rätt till land och vatten. Därför vill jag med eftertryck och med regeringen som adress klargöra att den samlade samepropositionen skall innehålla

- den rättsliga grund samerna har till land och vatten,
- förslag som innebär en förstärkning av rennäringens rätt i sig och i förhållande till andra intressen, samt
- den makt som skall lämnas till sametinget för att vi samer skall kunna ha inflytande på samhällsplaneringen.

Samiska språket

En viktig uppgift för samerättsutredningen var att

föreslå insatser för att bevara och stärka det samiska språket. Det finns för regeringen såväl språkpolitiska som språk- och folkrättsliga motiv att i en språklag ge det samiska språket officiell status i det svenska samhället. Det innebär att förslagen bör innehålla:

- En lagstiftning som gör det möjligt att använda samiska i officiella sammanhang.
- Möjlighet att på det kommunala området få använda samiska språket.
- Att myndigheters föreskrifter, allmänna råd och information i övrigt skall översättas till samiska.
- Resurser för att kunna anställa tolkar, översättare och språkkonsulenttjänster (en tjänst för vardera språkområde).
- Resurser för inrättande av en språknämnd vid sametinget jämte en tjänst med ansvar för språkarbetet.
- Rätt för samer att erhålla grundläggande undervisning i sitt språk på betald arbetstid.

Vid förra årets landsmöte avslutade jag mitt hälsningsanförande genom att säga att vår framtid är ett resultat av vårt gemensamma handlande och att framtiden den kommer inte, utan den skapas. Det samiska folkets framtid vilar på det oupplösliga sambandet mellan kultur, näring och rätt. Ren-

näringen är den grund på vilken den samiska kulturen vilar. Näringen skapar en rättslig anknytning till Sápmi och den är grunden för en samlad samisk bosättning, den som gör språket och sedvänjor — ett samiskt liv — möjligt.

Det har därför för riksförbundet varit angeläget att låta uppställa mål för den samiska näringsverksamheten. Under året som gått har på uppdrag av fjolårets landsmöte utarbetats ett förslag till ett näringspolitiskt program som ni ombud vid årets landsmöte skall ta ställning till.

Min förhoppning är att vi tillsammans skall kunna skapa ett väl utvecklat och ett mångsidigt näringsliv som skall kunna ge oss ett livskraftigt Sápmi och där ännu flera skall kunna få möjlighet till försörjning. För att nå våra mål krävs att vi utvecklar rennäringen och att vi arbetar för att bredda det övriga näringslivet. Men för att vi skall kunna klara uppgiften måste våra behov av att kunna nyttja land och vatten för försörjning åt oss alla vara överordnat andras — såväl statliga som enskilda — intressen.

Som ni alla säkert kan förstå finns i denna samepolitiska målsättning en stor utmaning. För oss — naturligtvis — men också för det svenska samhället. Om vi ser till den utveckling som varit har det samiska samhället med sina traditionella näringar

inte getts reella möjligheter att få fäste för att kunna arbeta för en utveckling, utan det har hela tiden handlat om att lägga ned resurser för att försvara och anpassa sig till ändrade förhållanden på grund av alla de ingrepp som gjorts i Sápmi. Dessa har kommit i omgångar och håller vi oss till tiden efter industrialismens genombrott var det först fråga om vattenkraftsindustrins behov av naturtillgångar i Sápmi det gällde. Därefter har de övriga verksamheterna i form av malmbrytning, byggnad av vägar och järnvägar samt anläggningar för turismen avlöst varandra för att till idag ha nått fram till skövlandet av skogen.

Jag tror att vi får vara realistiska och inse att vi ännu inte sett slutet. Men vi har idag möjligheter att kunna påverka och det kan bli ännu bättre när sametinget får sig tilldelat ett samhällsansvar.

Det som dock orar mig är det tryck som visat sig finnas att komma åt våra jaktmarker och fiskevattnen. Här rustar sig även staten. I Jämtland har presenterats en utredning som slutar med att ytterligare samiska fiskevattnen skall öppnas för allmänheten och i Norrbottens län har länsstyrelsen gjort sin egen tolkning av den samiska jakträtten inom det skogssamiska området.

I den tidigare nämnda propositionen om domänverket sas helt oblygt att staten som markägare hade rätt att jaga och fiska på sin mark som om att

inget annat rättsläge skulle kunna råda. Något rättsligt avgörande som anger att staten på samernas marker har rätten till jakt och fiske föreligger dock inte.

Jakt och fiske har varit en bas för vår näringsverksamhet, oftast i kombination med renskötseln men det har inte varit ovanligt att jakt och fiske varit en huvudnäring för många av oss.

Det är det även idag. Det måste betonas. Vår vilja att försvara rätten utgår därför inte bara från att jakt- och fiskerättigheterna på våra marker tillhör oss utan också från att jakten och fisket är ett försörjningsunderlag.

Våra näringar och den verksamhet vi bedriver har sällan ansetts vara en tillgång för landet. Jag tycker att det är dags att ändra på det synsättet. Rennäringen jämte övriga samiska näringar har en framtid.

Med hänsyn till de samiska näringarnas ekonomiska och sysselsättningsmässiga betydelse i glesbygden och rennäringens kulturbärande funktion måste det vara ett gemensamt intresse för samerna och samhället i övrigt att skydda näringsbasen och verka för att skapa förutsättningar för en utveckling. Härigenom kan åstadkommas ett livskraftigt Sápmi.

Det samiska samhället står inför stora utmaningar samtidigt som det befinner sig i en process av omfattande förändringar. Men detta gäller även vår omvärld. I Europa har vi fått se nationalstaterna i Östeuropa gå mot en upplösning och att nittonhundratalets gränslinjer fått mindre betydelse. Den utvecklingen är för den samiska "nationen" i och för sig inbjudande då vi samer alltid talat för borttagandet av gränser, eftersom dessa delat upp Sápmi och skilt det samiska folket åt och förhindrat en samisk gemenskap.

Nu har Sverige och även Finland ansökt om medlemskap i EG — den europeiska gemenskapen. Det innebär att även vi samer i ett läge där Europa alltmer håller på att bli vår framtid måste öka vår beredskap för en förändrad situation.

Låt mig därför genast få markera att med denna utveckling framför oss, påkallas, för att åstadkomma ett livskraftigt samiskt samhälle, att vi måste ges ett självbestämmande då det är vi — samer — som skall forma vår framtid i Sápmi. Det är vi som skall ha avgörandet över våra tillgångar, för livskraften bygger på den kunskap som finns i Sápmi för styrning och utveckling av samhället.

Jag tänker inte nu utveckla EG-problematiken för oss samer utan jag får hänvisa dels till min artikel i Samefolket och dels till den rapport som utarbetats på kulturdepartementet och som kommer att överlämnas till sameminister Per Unckel nästa vecka.

Jag vill emellertid redan här ange den viktiga aspekten att ett medlemskap för Sverige och Finland får inte leda fram till att det skapas en ny gräns som skiljer det samiska folket åt. Det är vår principiella grundinställning att det inte kan tillåtas få ske.

En sådan utveckling strider mot de folkrättsliga principer som är fastställda i internationella konventioner och avtal och även mot de deklarationer man i Europa slutit upp kring. Sverige, Finland och även Norge, är skyldiga att finna en gemensam syn och den skall redovisas oss samer innan inträdet. Görs inte det har vi samer inget annat val än att säga nej till att låta oss dras in i EG.

FN har förklarat 1993 för det internationella året för urbefolkningarna världen över. Syftet med året

är att rikta uppmärksamheten på dem och internationellt och nationellt uppmärksamma urbefolkningarnas situation. FN:s beslut innebär ett krav på att det internationella arbetet på området måste förbättras och stärkas, samt att det på nationell nivå gäller att söka finna lösningar på de utmaningar som urbefolkningen ställs inför på området som mänskliga rättigheter, miljö, utveckling och hälsa.

Att FN beslutat upphöja 1993 till urbefolkningarnas år skall ses mot bakgrund av de protester som gjorts mot att västvärlden firar 1992 på det sätt man gör.

SSR har ansett det vara viktigt att ta fasta på det beslut FN:s generalförsamling tagit. Vi har därför vänt oss till regeringen och efterfrågat vad den avser att göra eftersom FN uppmanat medlemsstaterna att ta kontakt med urbefolkningarna och deras organisationer. Fastän det nu endast återstår ett halvt år till 1993 har man från regeringens sida inte förmått att ta nödvändiga initiativ, annat än att det utsetts en delegation.

Den fråga jag tycker mig ha anledning att ställa till regeringen är: På vilket sätt tänker Sverige medverka till att uppmärksamma 1993, sett mot bakgrund av de insatser som gjorts på år 1992 och som planeras för år 1994 som skall ta upp frågan om befolkning och utveckling. Här har regeringen redan tillsatt en kommitté så tydligen prioriterar regeringen andra befolkningsfrågor före urbefolkningsfrågor — vad skillnaden nu kan bestå av.

Som ni säkert känner till har markägarna i Härjedalen med bl a skogsbolagen STORA, MoDo och Korsnäs i domstol velat pröva den betesrätt samebyarna har i Härjedalen utom renbetesfjällen. Det har i förra veckan ingåtts en förlikning och jag vill därför uttrycka min stora tillfredsställelse med att en uppgörelse gått att nå.

Jag skulle ha varit ännu mera nöjd om förlikningen också innefattat alla de övriga markägarna i processen. Därför får jag bara hoppas att den förlikning vi uppnått skall leda fram till att de övriga markägarna också inser att en process inte kan leda fram till en slutlig lösning. En pyrrhus eller om det skulle bli en staloseger är inte något att eftersträva.

Jag vill påminna om att för hundra år sedan var vi samer utsatta för liknande hot mot vår näring — inte stämda inför tinget men väl inför riksdagen — och det ledde fram till den grund för lagstiftning av de samiska rättigheterna vi har idag. Vi blev visserligen fräntagna rätt till våra marker viss tid av året, men i botten ligger ett erkännande av rätten.

Det gäller att ha respekt för varandra och för den ene och den andres näringsverksamhet. Jag tycker att förlikningen andas denna respekt där samråd och samförstånd är de givna ledorden.

Jag vill passa på att rikta ett tack till landshövding Sven Heurgren som tagit initiativet till förlikningen och som insett det värdefulla i att låta de båda kulturerna — skogen och rennäringen — också framöver få utvecklas med ömsesidig respekt för varandras verksamheter. Det tycker jag att vi alla kan vara tacksamma för.

Jag hälsar sameminister Per Unckel som gästar vårt landsmöte första gången och landshövding Sven Heurgren varmt välkomna. Jag hälsar också er ombud för landets samebyar och sameföreningar och ni övriga gäster som kommit för att följa våra förhandlingar också varmt välkomna.

Jag förklarar härmed årets landsmöte — det fyrtioåttonde i ordningen — för öppnat.

MOTION 1

Motion väckt av Saarivuoma sameby angående viss konsulenttjänst.

Saarivuoma sameby föreslår landsmötet att en konsulenttjänst tillsätts till det nordliga sameområdet inom Kiruna kommun. Vi föreslår att tjänsten lokaliseras till Sopero-området. Samebyn ser det nödvändigt att tjänsten tillsätts med direktiv om arbetsuppgifter att vara till hjälp för samebyar, sameföreningar samt för enskilda samer i området. Tjänsten kan också tillsättas under en provotid på två eller tre år och sedan kan en utvärdering göras.

Landsmötets beslut

Landsmötet konstaterar att inrättandet av föreslagna konsulenttjänst ligger i linje med det som anges i målsättnings- och handlingsprogrammet om samverkan mellan samebyar och sameföreningar.

För att på kort sikt kunna realisera förslaget förutsätts ett projektarbete i samverkan mellan förut- om föreningarna och byarna även kommunen och riksförbundet. Med kommunen har särskilda överläggningar hållits i syfte att kunna genomföra förslaget.

På längre sikt finns anledning att överväga det som anförs i motionen som grund för eventuella förändringar av organisationsstrukturen. Detta arbete måste anstå i avvaktan på bl a tillkomsten av Sametinget.

Landsmötet uppdrar åt styrelsen att fortsätta arbetet med frågan i enlighet med det här anförda.

MOTION 2

Motion väckt av Saarivuoma sameby angående renbeteskonventionen mellan Norge och Sverige.

Saarivuoma sameby vill uppmärksamma landsmötet vikten av att vi samer också i det egna samhället tar allvarligt på rättsfrågorna. Vi kräver att representanter för storsamhället skall respektera våra rättigheter. Samma krav skall vi kunna ställa i förhållandet mellan samer. Saarivuoma sameby vill att frågan om interna rättsfrågor kommer upp till behandling vid Nordiska samekonferensen i Helsingfors 1992.

Vi vill få det fastslaget att vi samer måste respektera varandras rättigheter och att vi måste i samverkan verka för detta.

Respekten för varandras rättigheter ställs på sin spets i områden där renskötsel bedrivs vid riksgräns och där ena landets renskötare har rätt att bedriva renskötsel på bägge sidorna om riksgränsen. Där denna rätt bygger på urminnes bruk av land och vatten i området. Vi kan inte acceptera att nationalstaterna mot vår vilja omfördelar mark och rättigheter mellan oss samer. Mot en sådan

rättsordning där nationalstaterna omfördelar renbetesmarker och rättigheter emellan olika grupper av samer kan vi inte ställa upp för.

Respekten för varandras rättigheter är grundläggande om vi skall kunna tala seriöst om samer som ett enat folk i flera länder. Vi kan inte acceptera att nationalstatens rätt till suveränitet över sitt territorium går före enskilda samers rätt. Nationalstaterna har inte rätt att förhandla bort en grupps rättigheter till förmån för någon annan samegrupp. Sådana rättsöverlåtelser samer emellan måste ske i förhandlingar och i samförstånd mellan olika samegrupper.

Vi samer måste i fortsättningen ges möjlighet att själva utifrån de rättigheter vi har att förhandla och samråda för att i samförstånd forma det samiska samhället efter egna värderingar och överenskomelser.

Landsmötets beslut

Landsmötet konstaterar att förslaget att ta upp frågorna i motionen till behandling vid Nordiska samekonferensen i Helsingfors 1992 av praktiska och tidsmässiga skäl inte kan realiseras.

Det som framförs i motionen berör i grunden frågor om förutsättningarna för den konvention som skall gälla efter år 2002. För denna konvention måste gälla att den skall bygga på såväl rättsliga som grundläggande betesekologiska förutsättningar.

I avvaktan på att arbetet med en ny konvention inleds är det nödvändigt med ett nära samarbete lokalt och med fortsatta kontakter mellan NRL och riksförbundet.

Staterna Norge och Sverige har ett långtgående ansvar att lägga förhållandena till rätta utifrån 1751 års kodex och det folkrättsliga regelsystemet i övrigt.

Landsmötet uppdrar åt styrelsen att fortsätta arbetet med frågan i enlighet med det här anförda.

MOTION 3

Motion väckt av Ståkke, Semisjaur-Njargs, Svaipa och Luokta-Mavas samebyar angående lokalisering av fältstation för renforskningen till Arjeplog.

Frågorna kring renforskningens organisation och finansiering har nu under flera år varit en öppen fråga. Nu senast debatterades frågan i riksdagen i samband med riksdagskvinnan Ulla Orrings fråga (interpellation 1991/91:124 om rennäringen och renforskningen) till jordbruksminister Karl Erik Olsson rörande renforskningens framtid den 10 april 1992.

Mot bakgrund av strukturproblem i renslakterihanteringen och den nya renslaktsbestämmelserna som träder i kraft andra halvåret 1993 har under-

tecknade samebyar beslutat att bygga ett EG anpassat kontrollslakteri för ren i Arjeplog. Slakteriet planeras igångsättas slaktsäsongen 1993/94. Till anläggningen kommer att anslutas omfattande beteshagar och fällsystem med silos. I samband med projekteringen av renslakteriet har ett koncept för att ansluta en renforskningsstation till slaktanläggningen diskuterats.

Arjeplogs kommun och Arjeplog-gruppen har uttalat sig positiva till idén att placera en fältstation för renforskningen till Arjeplog och redan börjat att försöka realisera idén. Ståkke, Semisjaur-Njargs, Svaipa och Luokta-Mavas samebyar får härmed inlämna en motion till SSR:s landsmöte där samebyarna föreslår att landsmötet bifaller förslaget till att en renforskningsstation förläggs till Arjeplog i anslutning till renslakteriet som är under uppförande.

Landsmötets beslut

Förutsättningarna för renforskningen har allvarligt satts ifråga genom lantbruksuniversitetets beslut att lägga ner renforskningsavdelningen.

Den nu under hand framlagda uppläggningsplanen med vissa basresurser inom lantbruksuniversitetet och med en finansiering av en professor i renskötsel från de medel som disponeras av skogs- och jordbrukets forskningsråd innebär vissa garantier för en fortsatt forskningsverksamhet. Landsmötet konstaterar att denna uppläggning dock innebär en minskning av resurserna för renforskningen med ca 1 milj kr/år i förhållande till nu disponibla medel för ändamålet. Landsmötet förutsätter att regeringen senast i aviserad forskningsproposition våren 1993 återställer medelsramen för renforskningen till den nivå riksdagen genom det forskningspolitiska beslutet år 1990 lagt fast.

Frågan om en fältstation för renforskningen måste mot ovan angiven bakgrund bli beroende av nivå och inriktningen på den framtida renforskningen. Detta innebär att det för närvarande inte är möjligt att ta slutlig ställning till lokaliseringsfrågan. En lokalisering till slakteriet i Arjeplog medför i och för sig betydande fördelar i den del forskningen har inriktning på köttkvalitet och därmed sammanhängande frågor, vilka i sig är av stor betydelse.

Landsmötet uppdrar åt styrelsen att i kontakt med regeringen och berörda forskningsinstitutioner tillse att resurserna för renforskningen återställs och att det inom ramen för detta skapas resurser för en fortsatt forsknings- och försöksverksamhet.

MOTION 4

Motion väckt av Umeå sameförening angående arkivering av handlingar.

Umeå sameförening vill uppmärksamma frågan om beständig arkivering av sameorganisationernas handlingar. Svenska Samernas Riksförbunds möteshandlingar är en del av organisationens och Sápmis historia. Därför är en ordentlig arkivering ovärderlig för det samiska folket och för organisationens framtid och historia.

Styrelsens förslag till yttrande

Landsmötet finner att den av sameföreningen väckta frågan är av utomordentligt stor betydelse. Arkivering av handlingar är en fråga som inte bara berör riksförbundets utan exempelvis också samebyarnas och sameföreningarnas handlingar.

På norsk sida har en särskild arkivordning inrättats och motsvarande ordning bör provas också på svensk sida eventuellt genom initiativ från Sametinget.

Korridoriskussion.

Landsmötet uppdrar åt styrelsen att efter utredning vidta åtgärder i enlighet med förslaget i motionen.

MOTION 5

Motion väckt av Umeå sameförening angående utseende av representanter till Åjttes styrelse.

Enligt Nordiska Samerådets direktiv angående samiska huvudmuséer skall dess styrelse bestå av minst 50 % samiska representanter, för att fylla ett av kriterierna. Åjtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum uppfyller alla kriterier utom ett av samerådets kriterier. I Åjttes styrelse ingår endast två samiska representanter i styrelsen av totalt åtta stycken, d v s 25 %.

Umeå sameförening föreslår att Svenska Samernas Riksförbund omedelbart börjar arbeta för: att under en övergångsperiod skall regeringens ledamöter i Åjttes styrelse bestå av minst två stycken samiska representanter. När Sametinget är installerad skall Sametinget tillsätta alla regeringsrepresentanterna i Åjttes styrelse.

Landsmötets beslut

Landsmötet instämmer i sameföreningens förslag och konstaterar att förbundsstyrelsen redan i sitt nomineringsförslag till Åjttes styrelse tagit sameföreningens förslag i beaktande.

Landsmötet uppdrar åt styrelsen att arbeta vidare med frågan i enlighet med motionens förslag.

MOTION 6

Motion väckt av Gällivare sameförening angående sista datum för motion till landsmötet.

Vi anser att nuvarande stoppdatum är satt för tidigt och att en månad före landsmötets inledande borde vara tillräckligt.

SAMERNAS LANDSMÖTE XLVIII ÖSTERSUND 1992 RESOLUTION A

Den samlade samepropositionen om den statliga same- och rennäringsspolitiken.

Samernas landsmöte konstaterar att den av regeringen utlovade samlade samepropositionen ännu inte lagts fram. Den statliga same- och rennäringsspolitiken befinner sig därför fortfarande i det vacuum, som leder till att grundläggande samiska rättsfrågor kan behandlas på ett så ytligt och i grunden felaktigt sätt som framgår av regeringens proposition 1991/92:134 om bolagiseringen av dohänverket.

Den samlade samepropositionen måste nu framläggas snarast och bygga på de av landsmötet tidigare beslutade resolutionerna; senast resolution

Glatt möte på samemöte. Edvin Rensberg och Per Unckel i glatt samspråk med landshövding Sven Heurgren.

Samtidigt vill vi peka på att samebyarna inte hinner hålla sina årsmöten innan den nuvarande motionstiden går ut, varför det är angeläget att förlänga motionstiden.

Landsmötets beslut

Landsmötet konstaterar att sameföreningens förslag innebär en återgång till tidigare gällande ordning. I dag gällande tidsfrister för att framlägga motion till landsmötet är tillkommen för att samtliga medlemsorganisationer och landsmötesombud i god tid före landsmötet skall ha möjlighet att ta del av inte bara motionsförslag utan också sty-

relsens förslag till behandling av motionen, något som måste anses vara av vikt också för den som framlagt motionen.

Även om sameföreningen framför beaktansvärda skäl för en senareläggning av sista tidpunkt för att avlämna motion måste detta anses väga mindre tungt i förhållande till grunden för nuvarande ordning. Det kan vidare anmärkas att det är möjligt att inkomma med motion till kommande landsmöte vid i övrigt valfri tidpunkt under året före landsmötet.

Landsmötet finner således inte grund för bifall till föreslagen ändring av förbundets stadgar.

nen A/1989 Samerättsutredningen Samerätt och sameting och resolutionen A/1991 Samerättsutredningens slutbetänkande Samerätt och samiskt språk.

Landsmötet hänvisar till det där framförda samt till den sammanfattande skrift Samernas Nationalråd överlämnat till regeringen. Den samlade samepropositionen måste bygga på det samerna samlat framlagt till grund för det samhällskontrakt en samlad sameproposition måste bli ett uttryck för och detta är en grundförutsättning för att riksförbundet kan ge stöd till och deltaga i velet av ett sameting.

Landsmötet får avslutningsvis återge följande ur resolutionen A/1989:

Ett realiserande av de olika framlagda utredningsförslagen — med beaktande av det landsmötet beslutat — skapar en grund och ett ramverk för det fortsatta reformarbetet med utgångspunkt i de särskilda behov som kan härledas till samernas ställning som folk och som urbefolkning i sitt eget land — Sápmi.

Landsmötesbeslut till resolutionen

Landsmötet beslutar ge styrelsen i uppdrag att kalla till extra landsmöte för att behandla regeringens proposition om sameting, m m.

BRANSCHRÅDET FÖR RENKÖTT

Svenska Samernas Riksförbund (SSR) inrättar härmed tillsammans med företag verksamma med slakt, förädling och försäljning av svenskt renkött och som följer gällande styckningsnorm och klassificeringsbestämmelser **Branschrådet för renkött**.

Branschrådet är ett samverkansorgan mellan näringen — producerande företag — marknaden. Rådet skall verka för att samordna marknadsinsatser mellan företagen genom gemensamma insatser på marknaden och då med särskild tyngdpunkt på konsumentmarknaden. Insatserna skall

företrädesvis göras på svensk marknad, men även exportmöjligheter skall tas till vara bl a de som skapas genomföreliggande förslag till EES-avtal.

Branschrådet skall verka för en ändamålsenlig struktur för slakt och förädling med en hög och jämn kvalitet på renkött och kunna initiera projekt med detta syfte. Detsamma gäller för att ta fram och testa nya produkter.

Branschrådet skall utifrån beslutad budget och aktivitetsplan genomföra insatser av ovan beskrivet slag. Det skall härvid vara möjligt för företag att få ekonomiskt och annat stöd från rådet för

sälj- och marknadsföringsinsatser.

Branschrådet skall leas av en styrelse, som utser en ledningsgrupp och till denna ha möjlighet att knyta särskild expertis på konsultbasis. För styrelsens och ledningsgruppens kostnader och för kostnader för konsultinsatser svarar rådet genom sin budget. För deltagande i rådets arbete i övrigt svarar intressenterna själva.

Luleå den 14 maj 1992

SVENSKA SAMERNAS RIKSFÖRBUNDS NÄRINGSPOLITISKA PROGRAM

Beslutat av Samernas Landsmöte XLVIII Östersund 1992

Övergripande mål
Samepolitiskt mål

Huvudmål
Näringspolitiskt mål

Delmål

Rennäringen

- Bärkraftig renskötsel
- Utvidgad samebyverksamhet
- Traditioner/teknik
- Arbetsmiljön
- Katastrofskadeskyddet
- Rovdjur
- Skattepolitik

Jakt och fiske

Sameslöjden

Samisk turism

SAMEPOLITISKT MÅL

Vi skall sträva mot att till skapa ett väl utvecklat och mångsidigt näringsliv byggt på det nära sambandet mellan näringen, miljön och kulturen och som skall kunna ge oss ett livskraftigt Sápmi.

Vi vill bibehålla och utveckla rennäringen och slöjden som samiska näringar och arbeta för att utveckla och bredda det samiska näringslivet.

I Sápmi skall vårt behov av att kunna nyttja land och vatten för försörjning åt oss alla vara överordnat andras — såväl statliga som enskilda — intressen.

Ansaret för att skapa ett livskraftigt Sápmi åvilar det samiska folket, men för att uppnå målet måste vi ges ett ökat självbestämmande — innefattande övertagande av förvaltningsuppgifter — för avgöranden om resursutnyttjande av land och vatten i Sápmi.

NÄRINGSPOLITISKT MÅL

Vi skall sträva mot att utveckla ett mångsidigt näringsliv för att skapa ett livskraftigt Sápmi som innebär att bosättning och sysselsättning i våra traditionella bosättningsområden kan upprätthållas.

För att åstadkomma ett mångsidigt näringsliv skall vi arbeta för att förbättra de samiska utbildningsmöjligheterna på alla nivåer och speciellt den utbildning som inriktar sig mot att förbättra och öka kunskaperna inom rennärning, duoddji och övriga traditionella näringar samt nya samiska näringsverksamheter som t ex samisk truisim.

Vi skall även arbeta för att den samiska forskningen får resurser som ger den möjligheten att kunna stärka den samiska egna kompetensen och det samiska näringslivet.

Vi vill att de som är verksamma i de samiska näringarna skall ges en ekonomisk och social trygghet och standard i arbetet som inte avviker från vad som gäller i samhället i övrigt.

Vi vill utvidga samebyarnas näringsliv både inom ramen för samebyns nuvarande organisation eller i andra företagsformer som kan anses vara lämpliga.

Vi vill att kvinnor och ungdomar mera än idag aktivt skall kunna verka för utveckling av det samiska samhället, varför deras delaktighet och inflytande över den samiska samhällsutvecklingen generellt och lokalt i samebyarna och föreningarna måste förbättras.

Vi vill utveckla samarbetet och handeln med samiskt näringsliv på norsk, finsk och rysk sida samt möjliggöra en samordning av näringspolitiken med de övriga samiska organisationerna och de folkvalda organen.

Vi vill bygga upp en kompetens i det samiska näringslivet för att möta den ökade internationaliseringen.

De näringspolitiska målen förverkligas genom

1. Att våra basnäringar stärks och att det möjliggörs en breddning av näringslivet.
2. Att nya produkter utvecklas, även inom tjänste- och kunskapssektorn.
3. Att vi själva ansvarar för marknadsföringen och försäljningen av våra produkter och tjänster.
4. Att det initieras forskning på det företagsekonomiska området och på framtidsforskning.
5. Att det arbetas för utveckling av den samiska kulturen och språket genom användning av språket och de nedärva kunskaperna inom de samiska näringarna.
6. Att kvinnornas situation särskilt uppmärksammas bl a genom utvecklingsprojekt och stöd till företagsetablering.
7. Att ungdomar uppmuntras att utbilda sig för arbete i Sápmi och att de stimuleras att etablera egna verksamheter.
8. Att en samisk utvecklingsfond tillskapas dels genom att del av vinsten från exploateringar i Sápmi tillförs fonden och dels att delar av det nationella regionalpolitiska stödet kanaliseras genom fonden.
9. Att det startas en renskötartutbildning på Samernas Folkhögskola och att det organiseras insatser för fortbildning av rennäringsutövarna.

RENNÄRINGEN

Bärkraftig renskötsel

Målsättningen är en uthållig och bärkraftig renskötsel som bygger på

1. Att renantalet i renskötselområdet anpassas till den långsiktiga tillväxten av betet.
2. Att det i samebyarna och hos de enskilda renägarna eftersträvas att uppnå ett jämnare renantal över tiden.
3. Att en årlig köttproduktion av minst 10 kg per ren i vinterhjorden eftersträvas.
4. Att ett familjeföretag som skall livnära sig på rennäringen bör för sin försörjning minst inneha 500 renar såvida inte biinkomster från jakt, fiske eller annan verksamhet ger kompletterande försörjningsunderlag.
5. Att rennäringen eftersträvar att producera ett högkvalitativt livsmedel.

Nödvändiga åtgärder för att uppnå målsättningen med ett renantal anpassat till betesresurserna och till en köttproduktion i renhjorden med god kvalitet är

Betesresurser

- a) Att renbetesinventeringar genomföres över hela renskötselområdet.
- b) Att samebyarnas vinterbetesområden gränsbestäms.
- c) Att en lämplig hjordsammansättning genom individkännedom i renhjorden eftersträvas.
- d) Att andelen skötesrenar inom samebyarna begränsas för att möjliggöra en rationell renskötsel och för att ge utrymme för de aktiva rennäringsföretagen att hålla ett renantal som kan ge rimlig avkastning.
- e) Att det åstadkommes ett verkligt skydd av mark- och trädlavstillgångarna inom varje sameby.

Far och son — de två har mycket gemensamt. Anders Åhrén, t h, tidigare ordförande i SSR och nuvarande förbundsordföranden Ingvar Åhrén.

- f) Att samebyarna ges befogenhet visavi enskilda medlemmar att genomdriva beslut som samebyn tagit.

Prisstöd/regionalpolitiskt stöd

- a) Att en större omsättning i renhjorden skall eftersträvas.
b) Att rennärigen i högre grad tar ansvar för slakt, förädlning och marknadsföring av renkött.
c) Att det nuvarande prisstödet förändras till ett aktivt rennäringspolitiskt instrument för att främja en företagsstruktur som ger lönsamhet och full sysselsättning samt en köttproduktion av hög kvalitet och med anpassning till EG:s regelverk.
d) Att delar av prisstödet används av riksförbundet för stöd till marknadsföring och produktutveckling.

Utväddad samebyverksamhet

Målsättningen är att utveckla nya verksamhetsformer för att samebyarnas medlemmar och övriga samer skall få ett ökat försörjningsunderlag. Samebyns resurser i form av jakt, fiske och naturupplevelser måste ivaratas och utvecklas av samerna själva för att kunna anpassas till de traditionella näringsformerna och för att minimera intrång och miljöpåverkan.

Åtgärder måste därför vidtas för att bredda det samiska näringslivet. Det kan göras genom

- a) Att ge samerna rätt att själva förvalta sina privaträttsliga resurser inom samebyarna.
b) Att samebyarna ges större möjligheter att själva bestämma i frågor som rör formerna av medlemskap i samebyarna.
c) Att arbeta för att det sker en attitydförändring rörande samiskt företagsverksamhet hos dels enskilda samer, dels samebyar och dels hos den svenska allmänheten och offentliga myndigheter.
d) Att skapa kompetens och erfarenhet i företags-ekonomisk verksamhet hos enskilda samer och samebyar.
e) Att arbeta för att samerna och samebyarna skall i högre grad kunna förädla, marknadsföra och försälja sina egna produkter.
f) Att för ett mera långsiktigt arbete utarbeta ett handlingsprogram för utväddad samebyverksamhet inom ramen för samebyn.

Traditioner/teknik

Målsättningen är att traditionskunskap och bruk av traditionell teknik skall värdesättas. Dokumentation och arbete med att använda och överföra nedärvda kunskaper och traditionell teknik skall främjas genom:

- a) Att använda det samiska språket i renskötselarbetet och i det samiska näringslivet.
b) Att det samiska språket blir ett officiellt språk inom exempelvis rennäringsadministrationen.
c) Att det i utbildningen skall ingå att överföra nedärvda kunskaper.

Arbetsmiljön

Med den ökade användningen av nya tekniska hjälpmedel inom rennärigen har arbetsmiljön förändrats och arbetsskadorna blivit av allvarigare art. En allt större del av kostnaderna för verksamheten — för samebyn och den enskilde renägaren — avser numera investeringar i tekniska hjälpmedel samt underhåll och drift av dessa.

Målsättningen är att reducera arbetsskadorna. **Nödvändiga åtgärder** för att åstadkomma en förändring är

- a) Att det genomförs undersökningar av arbetsmiljön för att få underlag till program för arbetsskadeförebyggande åtgärder.
b) Att traditionella renskötsel metoder såsom användning av renvallarhunden främjas och att även nya icke maskinella tekniker såsom användning av häst utprovats.

Jonas Jonsson, Maskaur, tillsammans med flickorna på SSR:s kansli Eva Jonansson och Lena Heilgren.

- c) Att det sker en begränsning av användningen av kapitalintensiva, miljöpåverkande och arbetsskadeframkallande tekniska hjälpmedel i renskötselarbetet till förmån för ersättning av det egna arbetet.

Katastrofskadskyddet

Målsättningen är att rennäringsutövarna skall skyddas mot ekonomiska förluster vid av klimatet förorsakade svåra betesförhållanden.

Åtgärder som måste vidtas för att nå målpuppfyllelsen är

- a) Att en katastrofskadefond upprättas som förvaltas av närigen.
b) Att administrationen av katastrofskadskyddet omorganiseras så att handläggningstiden förkortas och att bedömningarna blir lika över hela renskötselområdet.

Rovdjur

Målsättningen skall vara dels att rennärigen får full ersättning för de skador och merarbete rovdjuren förorsakar, dels att antalet rovdjur hålls på en för renskötseln acceptabel nivå och dels att den enskilde renägarens möjligheter att försörja sig inte försvåras.

Enligt de resultat som redovisas i naturvårdsverkets rapport "Renar och rovdjur" får rennärigen ersättning för mindre än en tredjedel av de förluster som rovdjuren förorsakar varför ett nytt system för ersättning bör utarbetas enligt

- en schablon i form av en procentsats på renantalet inom samebyarna satt i relation till antalet kända rovdjur och där den del av ersättningen som avser djurvärde betalas till renägaren.
- att ersättningssystemet görs enkelt att administrera för att minimera kostnaderna, samt att systemet görs möjligt att utvärdera.

Skattepolitik

Målsättningen för rennärigen beskattning skall vara att underlätta nyetablering och utvädding av renskötsel företag samt att en avveckling av renskötsel företag skall kunna ske på skäliga villkor.

Åtgärder för att förverkliga målet är

- a) Att regelverket för beskattningen utgår ifrån och anpassas till rennärigen förhållanden.
b) Instrument åstadkommes för att motverka kraftiga variationer i rennärigen inkomster och den därmed ojämna beskattningen.

JAKT OCH FISKE

Samerna besitter rätten till jakt och fiske på renbetesfjällen och såväl ovan som nedan odlingsgränsen. Rätten grundas på urminnes hävd och den har kodifierats i rennäringslagarna. I rennäringslagen finns också regler om jakt- och fiskeupplåtelse. Dessa upplåtelser skall ge samebyn en bättre

avkastning på verksamheterna och ge sysselsättning utan att upplåtelse förorsakar intrång eller merarbete för rennärigen och inte heller innebär ett intrång i rätten till jakt och fiske för medlem i samebyn. Upplåtelse skall dessutom ske med utgångspunkt från att en god jakt- och fiskevård upprätthålls.

Målsättningen är att utveckla jakten och fisket som samisk näring med möjlighet att utöva den självständigt eller i kombination med renskötsel eller annan samisk näringsform för att kunna ge en grund för ökade utkomstmöjligheter.

Åtgärder för att nå målsättningen är

- a) Att samerna skall kunna livnära sig på jakt och fiske.
b) Att samebyarna själva får handha jakt- och fiskeupplåtelse.
c) Att skogssamebyarnas rätt till jakt och fiske inom sina gränsbestämda områden nedan odlingsgränsen jämställs med samebyarnas rätt till jakt och fiske ovan odlingsgränsen samt att äldre sameby får jakt- och fiskerätt inom året-runtmarkerna i likhet med andra fjällsamebyar.
d) Att arbeta för att samebyar och även enskilda samer skall kunna etablera sig inom turistnärigen genom att samebyarnas marker nyttjas för jakt, fiske och naturupplevelser och som sker i samklang med rennärigen behov av markerna.
e) Att eftersträva att upplåtelse sker med hänsyn tagen till det behov som finns för renskötselberättigade samer att fiska och jaga.

SAMISK TURISM

Målsättningen är att utveckla, etablera och sälja samiska turistprodukter i syfte att skapa möjligheter till sysselsättning i Sápmi. Samebyar, samiska turistföretag och enskilda måste i högre grad än tidigare själva ta ansvar för den turistiska verksamheten.

Åtgärder för att förverkliga målet är

- a) Att bredda grundutbildningen och att arbeta för att realisera högskoleutbildning i duoddji.
b) Att upprätta en stiftelse med ett samlat ansvar för sameslöjden.
c) Att stöd till slöjden kanaliseras genom den föreslagna samiska utvecklingsfonden.
d) Att en satsning görs på att marknadsföra det samiska varumärket — Sámi Duoddji.
e) Att arbeta för att samiska mönster och samisk traditionell och modern formgivning får ett upphovsrättsligt skydd.

Landsmötesbeslut till näringspolitiska programmet

Att SSR snarast utarbetar en handlingsplan som årligen redovisas för landsmötet.

AV LANDSMÖTET VALDA

1. Del av styrelsen (t o m 1994 års landsmöte)

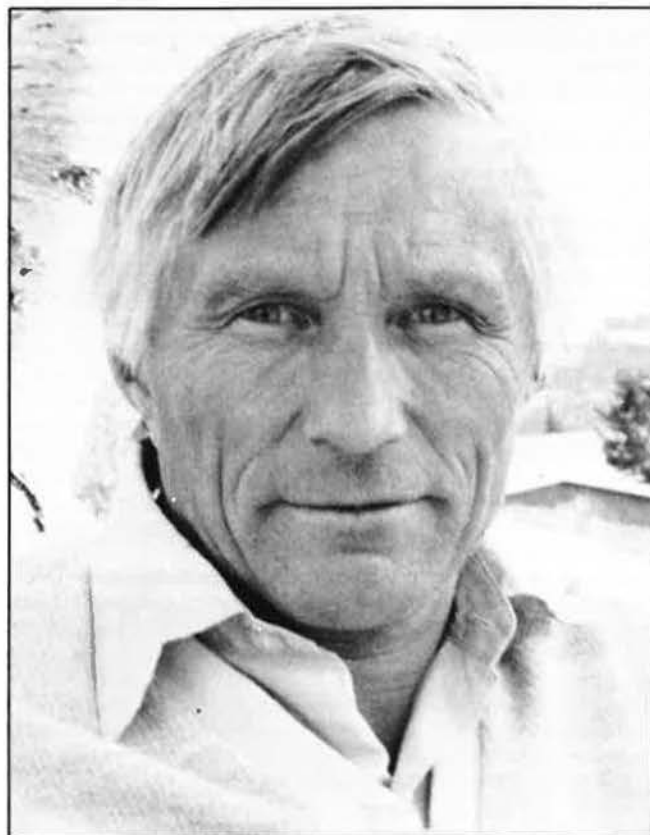
	Ordinarie	Suppleanter
Gällivare kommun	Lars Pittsa	Alfred Blind
Arjeplogs kommun	Lars Anders Baer	Börje Andersson
Skogssamebyarna	Stefan Mikaelsson	Karl Erik Betsvall
Fritt mandat	Lars Petter Niia	Britta Marakatt-Labba
Fritt mandat	Aina Negga	Åsa Blind

2. Revisorer (t o m 1995 års landsmöte)

Ordinarie	Suppleanter
Roland Lundström	Hans Westman
Lars-Olof Baer	Lasse Andersson

3. Valberedning (t o m 1995 års landsmöte)

Ledamöter	Suppleanter
Kjell Marainen	Per Nils Idivuoma
Apmut Erik Kuoljok	Bertil Kielatis
Laila Stinnerbom	Inger Baer-Omma
Gunilla Eriksson	Carl-Gustaf Lundgren
Olof Johansson, tillika ordf.	Torbjörn Åhrén

Lars Pittsa, Sörkaitums sameby, veteran i SSR:s styrelse.

ÄNDRINGAR I FÖRSÄKRINGSSKYDDET

Landsmötet beslutade efter förslag från styrelsen om ändringar i försäkringsskyddet gällande dels ersättarförsäkringen vid sjukdom, dels olycksfallsförsäkringen i komplement till Trygghetspaketet.

Information kommer att utsändas i särskild ordning om de bestämmelser och villkor som kommer att gälla fr o m den 1 juli 1992.

BUDGET 1992/93

	Bokslut 1990/91	Budget 1992/93
INTÄKTER		
Samefonden allmänt	2746	3285
Samefonden kultur	495	520
Samefonden, särskilt ändamål	100	150
Övriga anslag, SJV konsulent	340	375
Medlemsavgifter	133	140
Serviceavgifter, (235 x 1:25)	213	295
Försäljning, trycksaker	56	25
Div int. ers f utredn	184	—
Ränteintäkter	364	200
Summa intäkter	4631	4990
KOSTNADER		
Bidrag Samefolket	10	10
Övriga bidrag	—	1
Landsmöteskostnader	188	200
Proj. 2-språkighet	—	150
Främmande arb/utredningar	57	—
Fasta arvoden	18	60
Arvoden möten m m	100	80
Resor, traktamente, styrelsen	389	325
Löner + 2 %	1413	1510
Soc kostn. inkl. (34,83 %)	—	—
SPP	768	800
Resor, traktamente, personal	417	400
Kurser och utb.	—	25
Övr. Personalkostn.	19	30
Prenumeration	33	30
Representation	34	40
Kontorsmaterial	81	80
Inventarier (inköp och underhåll)	56	60
Hyra och inventarier	47	50
Telefon	131	140
Annonser	12	10
Porto, frakter	32	50
Försäkringar, kansliet	20	5
Ersättarförsäkring	—	295
Revision, bokföring	47	40
Lokalhyror	195	224
Elektricitet och vatten	13	5
Städning	29	35
Övr. adm. kostnader	3	20
Div. övr. kostnader	31	—
Avskrivningar	—	10
Räntekostnader, restavgifter	9	5
Minskning av underskott	—	200
Avsättning till pensionsfond	—	100
Årets resultat	478	—
	4630	4990

Ordförande och ärade landsmötesombud. Än en gång har vi efter intensiva förhandlingar och livliga diskussioner i vissa frågor genomfört ett landsmöte. Årets landsmöte har, kan vi säga, präglats av tre huvudfrågor.

Den första frågan har gällt den samlade samepropositionen. Vad gäller den har landsmötet haft anledning och fortfarande har anledning att ha stora förväntningar, eftersom vi har diskuterat frågor tillhörande den samlade samepropositionen under ett antal år. Vi hade bra gärna sett att vi vid årets landsmöte hade kunnat ta ställning till innehållet i "proppen". Nu blev det inte så. Det har naturligtvis skapat en irritation och det har också i sin tur lett fram till missuppfattningar som inte kunnat rättas till då det inte funnits representanter för regeringen eller departementen på landsmötet, som kunnat ge svar på de frågor som tagits upp. Det har i sin tur medfört att debatten blivit något avslagen.

Det förslag till resolution som av styrelsen presenterades för landsmötet skärpes på så sätt att först efter det att vi fått se innehållet i samepropositionen skall vi avgöra om vi skall ge vår välsignelse för inrättandet av ett sameting. Beträffande frågan om sametinget kan också det påpekandet göras att vi egentligen inte är beroende av vad regering och riksdag vill föreslå. Ett sameting är det samiska folkets röst och därför är det också vi som avgör den frågan. Men vi står i ett beroendeförhållande till regeringen då vi för att kunna få ett effektivt sameting måste tilldelas medel från staten. Det behövs således pengar för att vi för vår egen del skall kunna förrätta val på det sätt samerättsutredningen föreslagit. Även när det gäller sametingets myndighetsutövning så fordras ett beslut från riksdagen för att vi skall kunna ta ansvar för de frågor som ligger under ett myndighetsutövande. Jag vill här påminna om att från SSR och landsmötet har tidigare sagts att landsmötet representerar den samiska folkviljan och det finns ingen anledning att ändra på den uppfattningen idag. Landsmötet kan därför — om det så skulle visa sig vara nödvändigt — ikläda sig den gestalt sametinget skall ha. Vi får nu vänta och se vad det blir och när det endast är över några sommarmånader

att vänta på förslaget från regeringen finner jag att vi kan hålla oss lugna.

Den andra frågan som diskuterades är samerna och EG, eftersom utbildningsminister Per Unckel i sitt tal till landsmötet uppehöll sig just kring den frågan. Här vill jag upprepa vad jag sa i hälsningsanförandet att nästa vecka på torsdag presenteras den utredning som gjorts av den arbetsgrupp som funnits för att utreda konsekvenserna för oss samer med ett svenskt medlemskap i EG. När de har överlämnats finns det möjlighet för var och en att ta del av utredningens slutsatser och själva bilda sig en uppfattning. Vad som är viktigt att peka på är att ett svenskt medlemskap påverkar inte bara situationen för oss samer här i Sverige utan gör det även för samerna i Finland och Norge. Här är det då betydelsefullt att vi får en nordisk samsyn, samtidigt som vi samer måste presentera vår gemensamma syn på den utveckling vi har framför oss med ett närmande till Europa, som är förorsakat av att de stater vi bor inom vill utöka sin gemenskap. Frågan om EG kommer också att behandlas som en huvudfråga vid Nordiska samekonferensen som börjar nu på måndag.

Den tredje frågan vi har diskuterat är det näringspolitiska programmet och här har vi nu med det beslut som tagits ett viktigt dokument och ett verktyg i våra händer för att kunna bygga upp ett starkt samiskt samhälle utgående från att vi skall kunna bereda möjlighet för flera att få en utkomst och bo kvar i Sápmi.

Styrelsen får nu fortsätta arbete och med hänsynstagande till de resurser vi har, verka för att vi när de mål som är upställda i det näringspolitiska programmet. Här är det också sagt från landsmötets sida att landsmötet vill ha en redovisning hur vi skall lägga upp arbetet och genomförandet av programmet för att stärka den samiska näringsverksamheten. Med det program som antagits kan vi också säga att vi har vidgat våra andra verksamheter som inte är traditionellt samiska. Jag tänker då närmast på den turistiska verksamheten. Här är vår syn den att genom att vi själva bygger upp turismen är det vi som också har möjligheter för att styra utvecklingen. Det är väsentligt för vår del att vi kan göra det.

Jag tycker att vi har gjort ett gott arbete på årets landsmöte, även om det har varit något dämpat i vissa delar, men de beslut som tagits kommer att ge en grund för fortsatt arbete för riksförbundet för ett fortsatt stärkande av det samiska samhället. Vi är, som jag ser det, inne på rätt väg och vi kommer så småningom att nå resultat, även om det ibland kan tyckas ta tid innan något konkret går att redovisa.

Nästa gång vi samlas, vi får se om det kan bli till ett extra landsmöte i höst om vi nu får resurser att göra det och det kan stämma överens i tid med när propositionen läggs fram, men om det inte blir så, så kommer vi att träffas igen om ett år. Vi har stora utmaningar framför oss, om vi nu som det är tänkt får möjlighet att gå till val. Det skall göras nästa vår och det innebär att det ligger ett intensivt arbete framför oss — inte bara för SSR — utan också för många av er andra, beroende på hur ni vill komma att agera. Här är det fullt möjligt för alla i det samiska samhället att bilda egna "partier" för att ställa upp till val till sametinget.

Jag får rikta tack till er alla för att vi kunnat klara av årets landsmöte inom den tid som angetts. Jag vill även rikta ett tack till presidiet som gjort ett mycket bra arbete. Jag vill också rikta ett tack till Östersunds sameförening, som varit värd för landsmötet och som sett till att vi kunnat trivas när vi befunnit oss utanför landsmöteslokalen.

Innan vi avslutar årets landsmöte vill jag att några av våra tjänstemän som kommer att sluta kommer upp till podiet. Det gäller Ewa Johansson, som kommer att sluta inom kort, och det gäller Olov Sikku, som i och för sig redan gjort sin sista tjänstedag. Jag får rikta ett tack till er båda för det förtjänstgulla arbete ni gjort och vi är glada för de år vi fått ha er som goda arbetskamrater. Som ett tack till dig Ewa överräcker jag ett armband och Olov får som minne från SSR ett års prenumeration på tidningen Samefolket.

Till slut får jag önska er alla en glad sommar! Jag förklarar härmed årets landsmöte avslutat.

Med tillönskan om
en god sommar!

Vi på SSR:s kansli

Härjedalens äldre historia

Författare: Docent 1:e arkivarie Inger Zachrisson

Pris: 35 kronor inkl moms + porto

Rekvireras från: Svenska Samernas Riksförbund (SSR)

Brogatan 5, 903 25 Umeå

Telefon 090-14 11 80, Telefax 090-12 45 64